

ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Факультет економіки і управління
Кафедра обліку, аудиту та оподаткування

ДИПЛОМНА РОБОТА

Магістр
(освітній рівень)

Галузь знань 07 Управління та адміністрування

Спеціальність 071 Облік і оподаткування

Спеціалізація —

на тему: «Облік, аудит та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу на прикладі ПП «Авіценна-С», м.Хмельницький»

ДРОА.013595.01.01.00

Виконала: студентка 2 курсу, групи ОАмз-21-1 _____ М.І. Чубенко
Підпис Ініціали, прізвище

Керівник к.е.н., доцент _____ Н.А. Пономарьова
Підпис, дата Ініціали, прізвище

До захисту допускаю:

Зав. кафедри обліку, аудиту та оподаткування _____ Л.В. Скоробогата
Підпис, дата Ініціали, прізвище

_____ 2022 р.

Хмельницький, 2022

2019-2021 рр.; 7. Кореспонденція рахунків з обліку капітальних інвестицій у ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький; 8. Властивості капіталу в контексті його участі в фінансово-інвестиційній діяльності; 9. Матриця аудиторських процедур для отримання доказів щодо тверджень Звіту про фінансові результати, Звіту про рух грошових коштів та Приміток до річної фінансової звітності у межах операцій фінансово-інвестиційного циклу; 10. Пропозиції щодо удосконалення обліку фінансових інвестицій; 11. Модель обліково-аналітичного забезпечення щодо визначення потреби в капітальних інвестиціях.

6. Консультанти розділів дипломного проекту (роботи)

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
1	Пономарьова Н.А., к.е.н., доцент	14.09.2022	14.09.2022
2	Пономарьова Н.А., к.е.н., доцент	20.10.2022	20.10.2022
3	Пономарьова Н.А., к.е.н., доцент	08.11.2022	08.11.2022

7. Дата видачі завдання: 01 вересня 2022 року

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Назва етапів дипломної роботи	Строки виконання етапів дипломної роботи	Примітки
1	Обрання та затвердження теми дипломної роботи	08.09.2022	Виконано
2	Складання та уточнення плану дипломної роботи, отримання завдання	14.09.2022	Виконано
3	Опрацювання літературних джерел, нормативних документів, МСФЗ, НП(С)БО, збір та обробка фінансово-облікових, статистичних, звітних даних, здійснення розрахунків та аналізу	26.09.2022	Виконано
4	Написання розділу 1	12.10.2022	Виконано
5	Написання розділу 2	29.10.2022	Виконано
6	Написання розділу 3	10.11.2022	Виконано
7	Підготовка висновків та пропозицій	01.12.2022	Виконано
8	Проходження перевірки на антиплагіат, нормоконтролю, остаточне оформлення дипломної роботи та подання керівнику для підготовки відгуку	08.12.2022	Виконано
9	Попередній захист дипломної роботи	10.12.2022	Виконано
10	Захист дипломної роботи		

Студент

Підпис

М.І. Чубенко

Ініціали, прізвище

Керівник роботи

Підпис

Н.А. Пономарьова

Ініціали, прізвище

АНОТАЦІЯ

Тема дипломної роботи: “Облік, аудит та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу на прикладі ПП «Авіценна-С», м. Хмельницький”.

Виконала: Чубенко Марина Іванівна.

Керівник дипломної роботи: кандидат економічних наук, доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування Пономарьова Наталія Анатоліївна.

Робота загальним обсягом 109 сторінок складається зі вступу, трьох розділів, висновків, переліку джерел посилання з 63 джерел та додатків на 5 сторінках.

У вступі обґрунтовано актуальність теми дипломної роботи, викладено її мету, задачі та практичне значення.

У першому розділі розглянуті теоретичні основи обліку, аудиту та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу.

У другому розділі розглянуто особливості обліку, аудиту та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу у ПП «Авіценна – С», м. Хмельницький

У третьому розділі окреслено напрями удосконалення обліку операцій фінансово-інвестиційного циклу на підприємстві.

У висновках узагальнено результати проведеного дослідження.

06 грудня 2022 р.

М.І. Чубенко

ЗМІСТ

Вступ.....	С.	5
1 Теоретичні основи обліку, аудиту та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу.....		8
1.1 Операції фінансово-інвестиційного циклу як об’єкт обліку, аудиту та оподаткування.....		8
1.2 Нормативно-правове забезпечення обліку, аудиту та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу.....		21
2 Облік, аудит та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу у ПП “Авіценна-С”, м. Хмельницький.....		28
2.1 Характеристика фінансово-господарської діяльності ПП “Авіценна-С”, м. Хмельницький.....		28
2.2 Особливості обліку та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу		41
2.3 Методика аудиту операцій фінансово-інвестиційного циклу		66
3 Напрями удосконалення обліку операцій фінансово-інвестиційного циклу.....		79
3.1 Проблеми і перспективи розвитку обліку фінансових інвестицій.....		79
3.2 Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення капітальних інвестицій		86
Висновки		93
Перелік джерел посилання.....		97
Додаток А Наказ про облікову політику ПП «Авіценна – С», м. Хмельницький		105
Додаток Б Фінансова звітність ПП «Авіценна – С», м. Хмельницький за 2021 рік.....		108
Додаток В Фінансова звітність ПП «Авіценна – С», м. Хмельницький за 2020 рік		109

ВСТУП

У сучасних умовах здійснення операцій фінансово-інвестиційного циклу вимагає залучення великої кількості ресурсів, зокрема фінансових. В умовах обмеженості власних фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання виникає необхідність пошуку нових джерел фінансування інвестиційних потреб, що сприятиме їх економічному зростанню та інвестиційній привабливості.

Як наслідок, виникає необхідність дослідження основних аспектів обліку, аудиту та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу, оскільки саме від достовірності та об'єктивності облікового відображення операцій фінансово-інвестиційного циклу залежить якість фінансово-економічних показників суб'єкта господарювання, які характеризують його фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів.

Аналізу широкого спектру питань, пов'язаних з операціями фінансово-інвестиційного циклу суб'єктів господарювання, присвячено праці таких вітчизняних та зарубіжних учених, як: Г. Александер, Г. Бірман, І. Бланк, Л. Гітман, І. Гуцал, В. Жук, Л. Крушвіц, Я. Крупка, Я. Кудря, Т. Майорова, О. Мороз, І. Нестеренко, Д. Норткотт, А. Пересада, В. Савчук, Н. Сергєєва, І. Цигиль, С. Шмідт, О. Ярмолюк та інші.

Проте, незважаючи на наявність певного наукового доробку, питанню дослідження операцій фінансово-інвестиційного циклу, їх обліку, аудиту та оподаткування присвячено не достатньо уваги.

Метою дипломної роботи є теоретичне й методичне обґрунтування положень та розроблення практичних рекомендацій щодо вдосконалення методики обліку, аудиту та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу, враховуючи сучасні вимоги щодо інформаційного забезпечення управління майном суб'єкта господарювання.

Для досягнення поставленої мети в дипломній роботі поставлені наступні завдання:

- дослідити суть операцій фінансово-інвестиційного циклу як об'єкта обліку, аудиту та оподаткування;

- охарактеризувати законодавчо-нормативну регулювання обліку, аудиту та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу;
- здійснити аналіз фінансово-господарської діяльності ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький;
- викласти особливості обліку та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу, порядок їх оцінки, документального оформлення та розкриття у фінансовій звітності;
- дослідити ключові питання методики аудиту операцій фінансово-інвестиційного циклу;
- сформулювати проблеми і перспективи розвитку обліку фінансових інвестицій;
- окреслити напрями удосконалення обліково-аналітичного забезпечення капітальних інвестицій.

Предметом дослідження визначено теоретичні та практичні аспекти обліку, аудиту і оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу. Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку, аудиту і оподаткування у ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький.

Інформаційною базою дипломної роботи є наукові праці вітчизняних і зарубіжних вчених, нормативно-законодавчі акти, національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку, міжнародні стандарти фінансової звітності, міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг, що регламентують облік, аудит та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу, методичний та інструктивний матеріал з обліку, фінансової звітності, аудиту та оподаткування, статистичні матеріали, фінансова звітність ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький, методичні розробки вітчизняних та зарубіжних науковців і дослідників.

У процесі виконання дипломної роботи використовувалися наукові методи дослідження, засновані на діалектичному пізнанні та базових положеннях вітчизняної і зарубіжної науки в сфері статистики, бухгалтерського обліку, економічного аналізу, аудиту, оподаткування тощо. При дослідженні теоретичних аспектів обліку, аудиту та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу застосовувалися методи індукції та дедукції (для

визначення інформаційного масиву обліку, аудиту та оподаткування в управлінні майном суб'єкта господарювання), теоретичного узагальнення та порівняння (для розкриття сутності понять “операції фінансово-інвестиційного циклу”, “інвестиції”, “інвестиційна діяльність”, “фінансова діяльність” тощо).

Практичне значення представленої дипломної роботи полягає у розробці практичних рекомендацій щодо вдосконалення обліку операцій фінансово-інвестиційного циклу. Це дозволить забезпечити відповідність господарських операцій фінансово-інвестиційного циклу існуючим потребам зовнішнього економічного середовища в достовірній, об'єктивній, та повній інформації з метою прийняття ефективних управлінських рішень, оподаткування господарської діяльності та здійснення аудиторської перевірки.

За результатами дипломного дослідження студенткою у співавторстві підготовлено та подано до друку тези доповіді на тему “Роль обліку операцій фінансово-інвестиційного циклу в системі економічної безпеки суб'єкта господарювання” (Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Войнаренка Михайла Петровича “Фінансово-економічна платформа парадигмальних змін повоєнного розвитку України”. – м. Хмельницький, 27-28 жовтня 2022 р. – С. 271-273). Особистий внесок автора складає 0,1 др. ар.

1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ОБЛІКУ, АУДИТУ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЦИКЛУ

1.1 Операції фінансово-інвестиційного циклу як об'єкт обліку, аудиту та оподаткування

Фінансово-інвестиційний цикл охоплює досить широкий спектр господарських операцій підприємства. Умовно їх можна поділити на три групи:

- 1) господарські операції з необоротними активами та поточними фінансовими інвестиціями;
- 2) господарські операції, пов'язані із рухом статей власного капіталу;
- 3) господарські операції, пов'язані із залученням позикового фінансового капіталу.

Наступний рівень сегментації фінансово-інвестиційного циклу визначається конкретним наповненням складу необоротних активів підприємства.

Подальша конкретизація сегментів здійснюється з урахуванням змісту господарських операцій, що обумовлюють збільшення чи зменшення балансової вартості певного виду необоротних активів, зокрема:

– господарські операції, які збільшують балансову вартість необоротних активів: придбання, створення власними силами, безоплатне отримання, отримання в якості внеску в статутний капітал, дооцінка;

– господарські операції, які зменшують балансову вартість необоротних активів: ліквідація, реалізація, уцінка необоротних активів, нарахування амортизації.

В окремий сегмент слід об'єднати орендні операції, які можуть як бути, так і не бути наслідком зміни у складі власних основних засобів.

Зміни у статтях нагромадженого власного капіталу відбуваються внаслідок господарської діяльності підприємства, отже, пов'язуються з операціями з інших сегментів (операції уцінки (дооцінки) необоротних активів,

операції безоплатного отримання необоротних активів, операції формування фінансових результатів).

Залучення позикового фінансового капіталу відбувається на платній основі, що обумовлює періодичне формування фінансових витрат. Тому у складі фінансового капіталу виокремлюють зобов'язання за отриманими позиками та за нарахованими відсотками.

Операції фінансово-інвестиційного циклу пов'язані з поняттями інвестиційної та фінансової діяльності. В економічній літературі немає єдиного підходу до визначення даних понять (рис. 1.1).

На нашу думку, інвестиційна діяльність – це діяльність підприємства із вкладення економічних ресурсів в різні проекти, які можуть приносити прибуток або збільшувати власний капітал підприємства, а фінансова діяльність – це діяльність, пов'язана з управлінням власним та залученим капіталом для підтримання операційної діяльності підприємства та примноження його власного капіталу.

В обліковій практиці інвестиційна діяльність охоплює придбання, реалізацію необоротних активів, а також фінансових інвестицій, які не є складовою частиною еквівалентів грошових коштів, а фінансова діяльність спричиняє зміни величини та складу вкладеного та запозиченого капіталу підприємства.

А.М. Поддєрьогін зазначає, що “...фінансування має вирішальний вплив на процеси генерування вартості підприємства. Так, оптимізація структури капіталу (оптимізація фінансування) веде до зменшення затрат на його залучення і створює фінансову базу для операційної та інвестиційної діяльності” [59].

В інвестиційній діяльності виділяють такі етапи:

1) передінвестиційний етап, на якому окреслюються напрямки реального інвестування, формуються стратегії і тактики інвестування, визначаються джерела покриття інвестицій та здійснюється формування портфеля фінансових інвестицій;

2) інвестиційний етап, на якому відбувається реальне та фінансове інвестування.

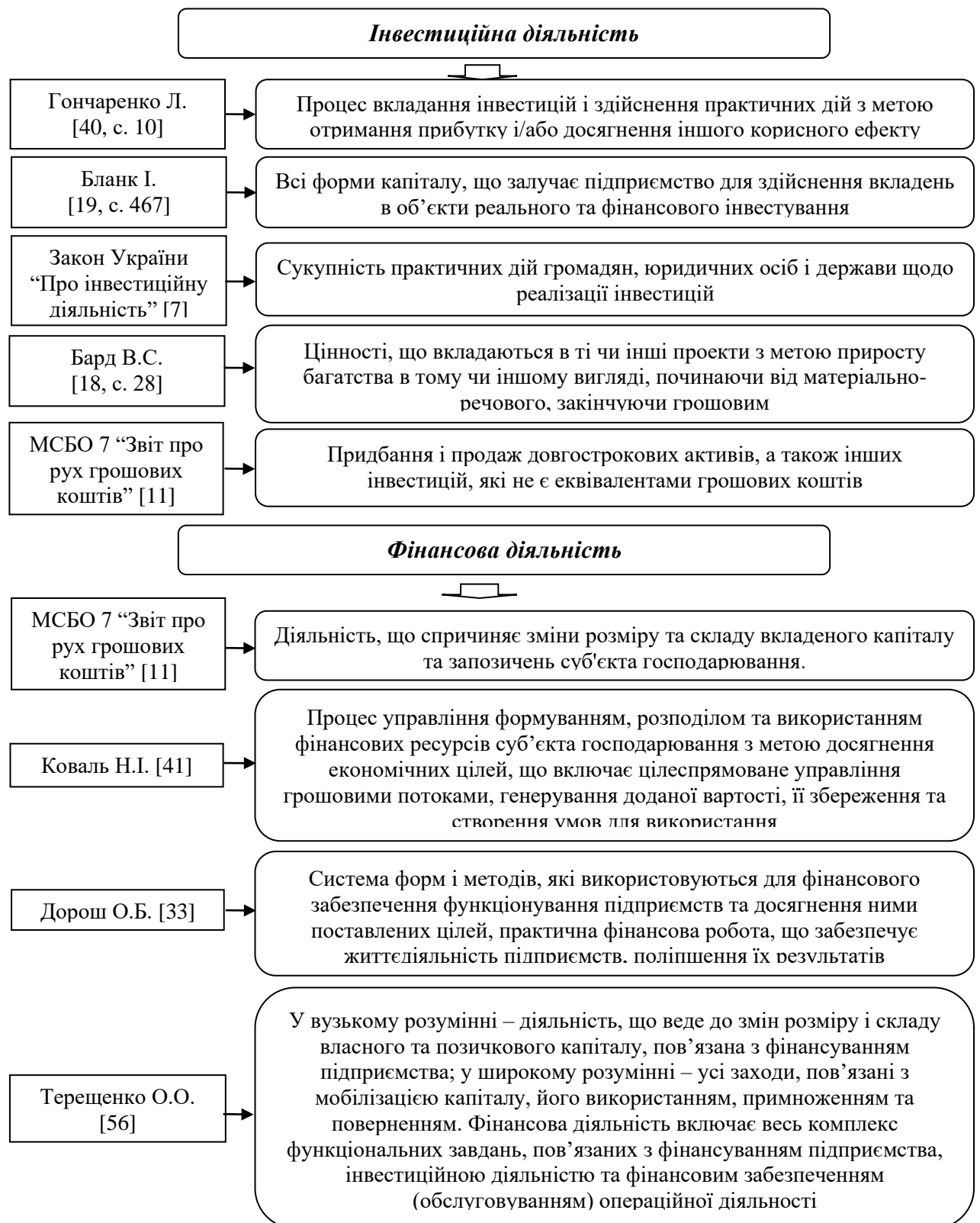

Рисунок 1.1 – Підходи до трактування понять інвестиційної та фінансової діяльності

В системі бухгалтерського обліку формується інформація, яка дає можливість користувачам зробити висновки про наявність на підприємстві інвестиційних ресурсів (за обсягом, складом власного та залученого капіталу); оцінити інвестиційну привабливість альтернативних проектів; розрахувати очікувану дохідність інвестування; визначити розмір капітальних затрат і фінансових вкладень; оцінити грошовий потік та фактичну ефективність інвестицій.

Для здійснення обліково-аналітичного забезпечення операцій фінансово-інвестиційного циклу і з метою контролю фінансово-інвестиційної діяльності важливе значення має класифікація інвестицій. Інвестиції класифікуються:

1) за характером об'єкта інвестиції:

– матеріальні – вкладення економічних ресурсів у матеріальні об'єкти (землю, будівлі, споруди, машини, обладнання);

– нематеріальні – вкладення економічних ресурсів у нематеріальні цінності (реклама, інновації, підготовка персоналу, організація підприємства, соціальна сфера);

– фінансові – вкладення економічних ресурсів у фінансові активи, зокрема, цінні папери інших підприємств;

2) за формами інвестиції:

– валові – вкладення економічних ресурсів в нове будівництво, реконструкцію і розширення, технічне переозброєння виробництва, а також на підтримку діючих виробничих потужностей;

– чисті – вкладення економічних ресурсів в нові потужності та виробничий потенціал. Чисті інвестиції відрізняються від валових на величину амортизації необоротних активів;

– реальні – вкладення економічних ресурсів у виробництво, на розширене відтворення основних засобів (нове будівництво, розширення діючого виробництва, реконструкція, технічне переоснащення виробництва);

– інноваційні – вкладення економічних ресурсів у нематеріальні активи, які забезпечують розвиток НТП і перевагу в конкурентній боротьбі;

– інтелектуальні – вкладення економічних ресурсів у наукове дослідження певної сфери, товару, підготовку і перепідготовку персоналу;

– екологічні – вкладення економічних ресурсів у розвиток очисних систем та здійснення різних природоохоронних заходів.

За формою власності інвестиції можуть бути: державні, приватні, іноземні, спільні.

За терміном використання інвестиції поділяються на: короткострокові (до 3 років), середньострокові (від 3 до 9 років), довгострокові (понад 10 років). З точки зору бухгалтерського обліку інвестиції можуть бути довгострокові (більше 1 року) та поточні (до 1 року).

Особливої уваги в обліку операцій фінансово-інвестиційного циклу заслуговують капітальні та фінансові інвестиції. З обліковою метою капітальні інвестиції класифікуються за такими ознаками (рис. 1.2).

Рисунок 1.2 – Облікова класифікація капітальних інвестицій

Побудова алгоритму визнання інвестицій включає послідовність дій, яких слід дотримуватись при їх ідентифікації:

- визначення приналежності господарських операцій до інвестиційної діяльності підприємства;
- обґрунтування приналежності вкладень ресурсів до капітального інвестування у необоротні активи;
- здійснення розподілу капітальних інвестицій за цільовим призначенням та напрямками інвестування;
- розподілення капітальних інвестицій за об'єктами;
- оцінка ступеню завершеності об'єктів капітальних інвестицій на звітну дату та прогнозування подальших дій щодо такого об'єкта (рис. 1.3).

На першому етапі облікової ідентифікації капітальних інвестицій необхідно з'ясувати, чи належать досліджувані операції до інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання. З цією метою слід проаналізувати управлінські задачі щодо операції з інвестування цінностей, ресурсів або коштів, встановити очікувані терміни корисного використання об'єкта інвестування, переконатися у достовірності визначення вартості активу, отримання майбутніх економічних, соціальних чи екологічних вигід, спроможності контролювати процес використання об'єкта інвестування.

На другому етапі встановлюється приналежність інвестицій саме до капітальних. Якщо метою господарської операції є придбання, створення, передача в оренду необоротних немонетарних ідентифікованих активів, а в перспективі отримання економічної вигоди, позитивного фінансового результату (прибутку) чи приросту капіталу, така інвестиційна діяльність є капітальним інвестуванням. У випадку здійснення господарських операцій з придбання корпоративних прав, еквівалентів грошових коштів, цінних паперів, похідних чи інших фінансових інструментів на період більше 1 року, діяльність суб'єкта господарювання вважається довгостроковим фінансовим інвестуванням. Якщо придбані ресурси в подальшому не будуть капіталізовані, а виконані роботи спрямовані на підтримку необоротного об'єкта у робочому стані, не змінюючи при цьому його якісних характеристик, то такі витрати відносяться до поточних витрат операційної діяльності суб'єкта господарювання.

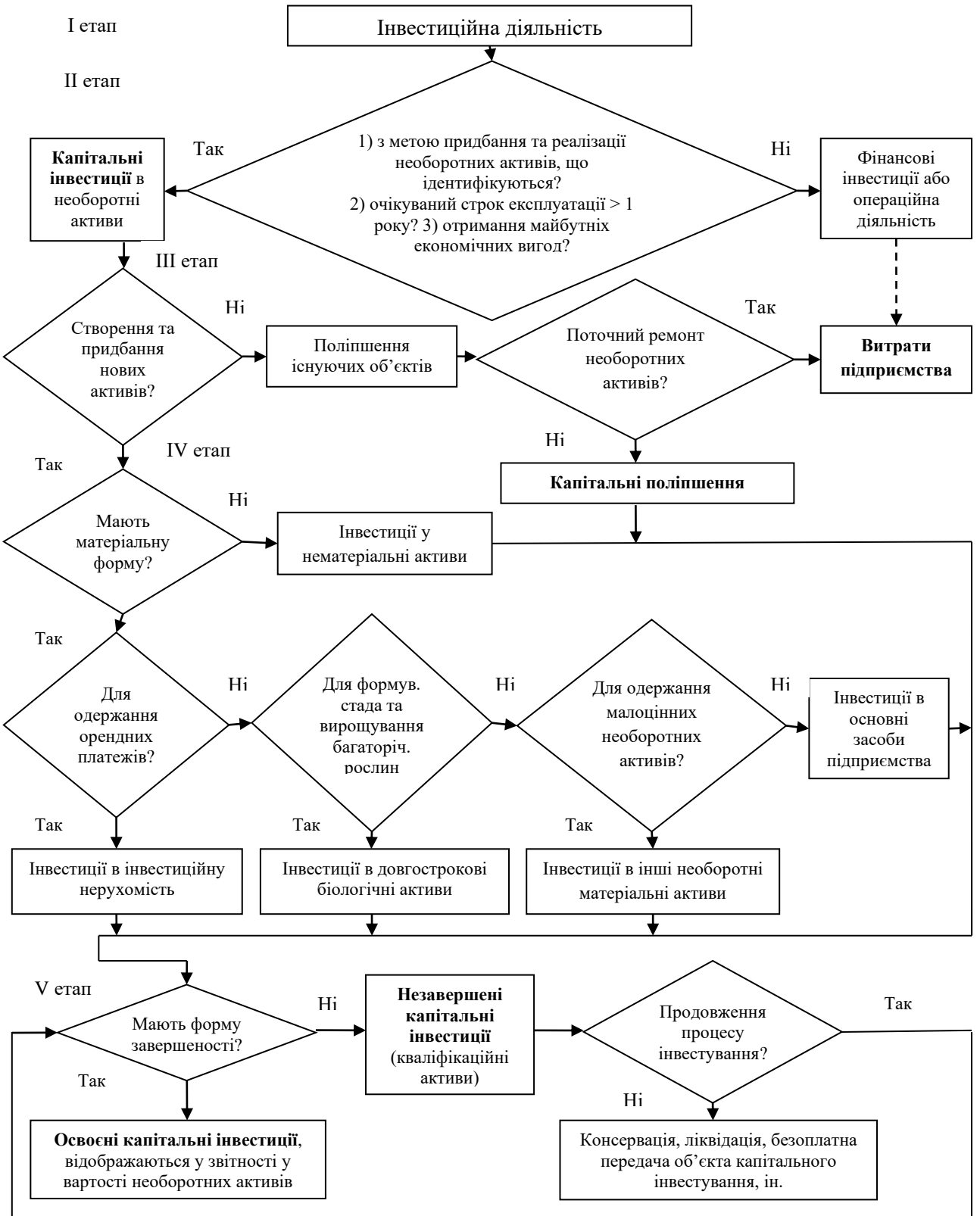

Рисунок 1.3 – Алгоритм облікової ідентифікації капітальних інвестицій [63]

На третьому етапі облікова ідентифікація капітальних інвестицій здійснюється за цільовим призначенням і напрямками капітального інвестування:

– інвестиції в будівництво, створення, виготовлення, вирощування, придбання, об'єктів капітальних вкладень;

– інвестиції в поліпшення об'єктів необоротних активів (розширення, реконструкцію та переобладнання існуючих потужностей шляхом капітального ремонту, модернізації, модифікації, реконструкції, добудови, технічного переозброєння, дообладнання тощо).

Для подальшої ідентифікації капітальних вкладень суб'єкт господарювання має дотримуватись критеріїв облікового визнання об'єкта інвестування у складі необоротних активів. Ярмолюк О.Ф. та Дмитренко О.М. при цьому пропонують "...скористатись певною послідовністю застосування індивідуальних критеріїв для кожного виду об'єктів капітального інвестування, (матеріальність форми, право та мета утримання, завершеність процесу інвестування на визначену дату, рішення про майбутню інвестиційну діяльність щодо об'єкта" [63].

Для визнання капітальних інвестицій у придбання (створення) нематеріальних активів слід перевірити можливість їх облікового виокремлення та подальшого контролю за ними. Для нематеріальних активів, що створюються власними силами суб'єкта господарювання, передбачено порядок розподілу витрат на стадії дослідження та капітальних вкладень на стадії розробки, алгоритм їх віднесення до капітальних інвестицій, порядок визначення статей витрат, які не відносяться до первісної вартості об'єкта нематеріальних активів.

На четвертому етапі ідентифікації відбувається виділення об'єктів інвестування у матеріальній формі. Капітальні вкладення в об'єкти нерухомості залежать від мети подальшого використання такого активу. Якщо підприємство, як очікується, отримає в майбутньому економічні вигоди від використання об'єкта нерухомості у вигляді орендних платежів та/або збільшення власного капіталу, а первісну вартість такого активу можливо достовірно визначити, то капітальне інвестування здійснюється в інвестиційну нерухомість.

Поряд із загальними критеріями визнання інвестиційної нерухомості, передбаченими НП(С)БО 32 “Інвестиційна нерухомість”, С. О. Сломчинська виділяє додаткові ознаки:

- “...державна реєстрація правочинів для набуття цивільного статусу нерухомості (земельних ділянок, будівель, споруд та деяких рухомих об’єктів);
- право встановлювати спосіб використання активу та фіксація нерухомості у договорі оренди;
- невикористання у виробництві, для постачання товарів та надання послуг, в адміністративних цілях або для продажу у ході звичайної діяльності тощо” [52, с. 68].

Окреслені критерії доцільно використовувати суб’єкту господарювання для відділення інвестиційної нерухомості від операційної у неподільних об’єктах для визначення капітальних вкладень, які обумовлюють збільшення вартості об’єкта інвестиційної нерухомості та покращення попередньо прийнятих нормативних показників функціонування такого об’єкта.

В складі капітальних інвестицій окремо варто виділити витрати на придбання довгострокових біологічних активів (інвестиції у багаторічні насадження та формування основного стада, за винятком основного стада у птахівництві, звірівництві та кролівництві), поточних біологічних активів, переведених до складу довгострокових, а також витрати у незрілі довгострокові біологічні активи (що не досягли віку плодоношення). Тобто, окрім облікових критеріїв визнання капітальних інвестицій у довгострокові біологічні активи, передбачених НП(С)БО 30 “Біологічні активи”, додається розподіл капітальних інвестицій за видами біологічних активів та критеріями зрілості.

Наступним напрямом облікової ідентифікації капітальних інвестицій є розмежування капітальних вкладень в основні засоби і малоцінні необоротні матеріальні активи. Згідно Податкового кодексу України, від звичайних основних засобів малоцінні необоротні матеріальні активи відрізняє їх вартість (менша за 20 000 грн.) і використання методів прискореної амортизації [4].

Процедура визнання основних засобів та інших необоротних матеріальних активів ускладнюється у випадку, якщо об’єкт інвестування складається з декількох компонентів, конструктивно відокремлених від основного засобу, з різним терміном корисного використання, які виконують

певні самостійні функції. Суб'єкт господарювання може капіталізувати такі інвестиції з введенням в експлуатацію або одного багатокomпонентного об'єкту основних засобів, або окремих його об'єктів..

Завершальним етапом облікової ідентифікації капітальних інвестицій є визначення ступеня завершеності інвестиційного процесу, що супроводжується або визнанням даних об'єктів незавершеними капітальними інвестиціями (кваліфікаційними активами), або ж введенням їх в експлуатацію як необоротних активів у зв'язку з набуттям ними статусу “освоених капітальних інвестицій”. У випадку повного припинення або відмови від завершення капітального інвестування в майбутньому суб'єкт господарювання приймає рішення про консервацію або ліквідацію об'єкта інвестування.

В обліку фінансових інвестицій важливе значення має економічно обґрунтована класифікація, обумовлена спроможністю інвестора реалізувати власну стратегію на фінансовому ринку. Класифікація фінансових інвестицій необхідна для визначення строку вкладення (довгострокові та поточні) та методу їх обліку (справедливої вартості, амортизованої вартості, метод участі в капіталі).

Оцінка фінансових інвестицій проводиться на кожному етапі їх обліку у інвестора (рис. 1.4).

Рисунок 1.4 – Оцінка фінансових інвестицій залежно від етапу їх обліку

Вартість фінансових інвестицій на звітну дату відрізняється від первісної їх оцінки. Згідно з НП(С)БО 12 “Фінансові інвестиції”, “...фінансові інвестиції (крім інвестицій, що утримуються суб’єктом господарювання до їх погашення або обліковуються за методом участі в капіталі) на звітну дату відображаються за справедливою вартістю. Фінансові інвестиції, справедливу вартість яких достовірно визначити неможливо, відображаються на звітну дату за їх собівартістю з урахуванням зменшення корисності фінансові інвестиції” [13].

Фінансові інвестиції, що утримуються суб’єктом господарювання до їх погашення, відображаються на звітну дату за їх амортизованою собівартістю. Різниця між собівартістю фінансових інвестицій та вартістю їх погашення (дисконт або премія при придбанні) амортизується підприємством-інвестором за методом ефективної ставки відсотка з дати придбання до дати їх погашення.

Фінансові інвестиції в асоційовані і дочірні підприємства та в спільну діяльність зі створенням юридичної особи (спільні підприємства) на звітну дату відображаються за методом участі в капіталі за вартістю, що визначається з урахуванням зміни розміру власного капіталу об’єкта інвестування, крім тих, що є результатом господарських операцій між інвестором та об’єктом інвестування. Балансова вартість фінансових інвестицій суб’єкта господарювання збільшується (зменшується) на суму, що є часткою інвестора в чистому прибутку (збитку) об’єкта інвестування за звітний період, із включенням вказаної суми до доходів (втрат) від участі в капіталі. Водночас, “...балансова вартість фінансових інвестицій суб’єкта господарювання зменшується на суму нарахованих дивідендів від об’єкта інвестування. Балансова вартість фінансових інвестицій суб’єкта господарювання збільшується (зменшується) на частку інвестора в сумі зміни розміру власного капіталу об’єкта інвестування за звітний період (крім змін за рахунок чистого прибутку (збитку) із врахуванням такої суми до іншого додаткового капіталу підприємства-інвестора чи до додаткового вкладеного капіталу (якщо зміна розміру власного капіталу об’єкта інвестування стала наслідком розміщення (викупу) акцій (часток), що призвело до зміну емісійного доходу об’єкта інвестування)” [13].

Якщо величина зменшення частки капіталу підприємства-інвестора в сумі зміни розміру власного капіталу об’єкта інвестування (крім змін за рахунок

чистого збитку) більше іншого додаткового капіталу або додаткового вкладеного капіталу підприємства-інвестора (якщо зменшення розміру власного капіталу об'єкта інвестування виникло чкрнз викуп акцій (часток), що обумовило зменшення емісійного доходу об'єкта інвестування), то на таку різницю змінюється нерозподілений прибуток (непокритий збиток) суб'єкта господарювання. Балансова вартість фінансових інвестицій в асоційоване підприємство зменшується на величину зменшення корисності фінансової інвестиції та змінюється на величину амортизації різниці між собівартістю фінансової інвестиції в асоційоване підприємство та часткою інвестора в балансовій вартості придбаних підприємством ідентифікованих активів та зобов'язань на дату придбання. Амортизація такої різниці регулюється НП(С)БО 19 “Об'єднання підприємств”).

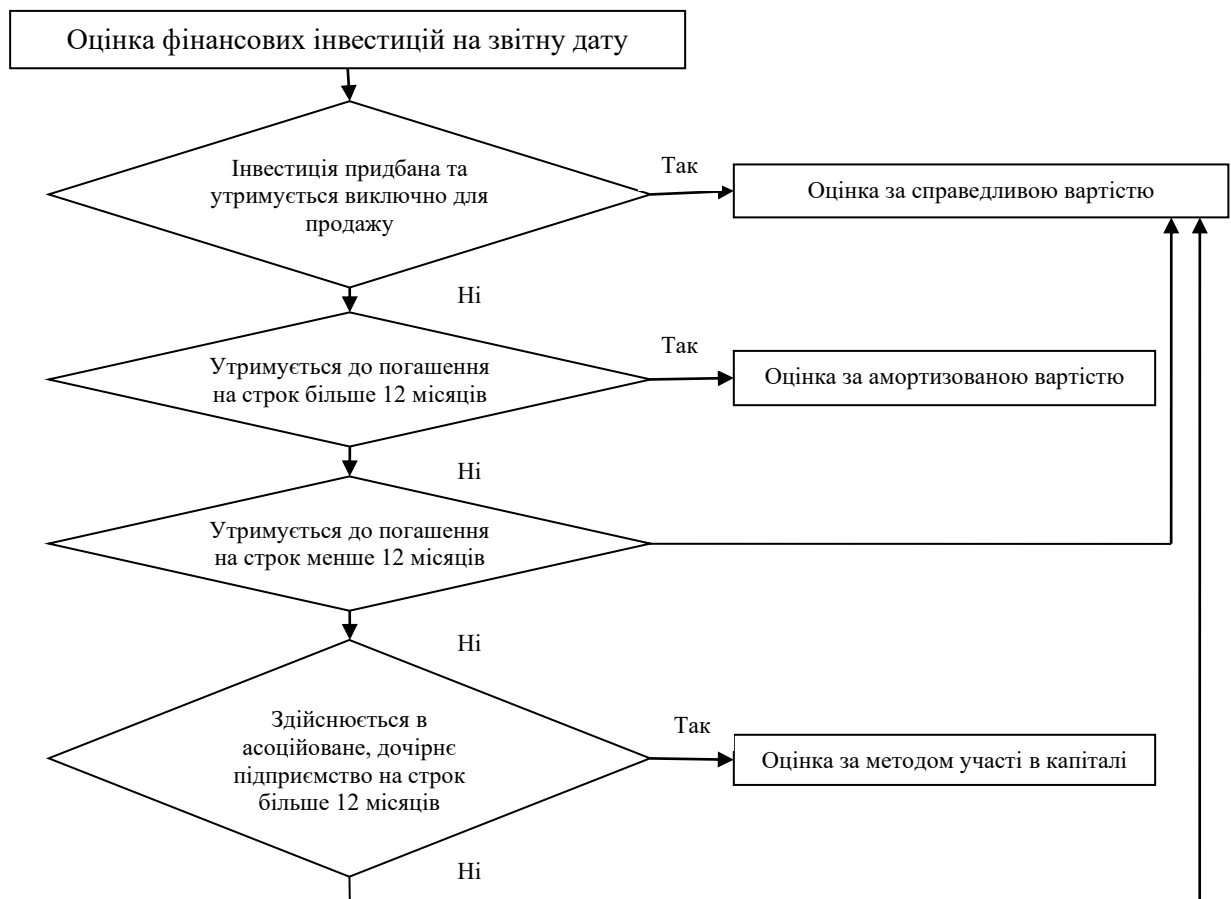

Рисунок 1.5 – Алгоритм оцінки фінансових інвестицій

Зменшення балансової вартості фінансових інвестицій суб'єкта господарювання відображається в обліку тільки на суму, яка не змінює вартість фінансових інвестицій до від'ємного значення. Фінансові інвестиції суб'єкта господарювання, які внаслідок зменшення їх балансової вартості досягають нульової вартості, обліковуються у складі фінансових інвестицій за нульовою вартістю. Алгоритм оцінки фінансових інвестицій наведено на рис. 1.5.

До основних завдань обліку інвестиційної та фінансової діяльності можна віднести необхідність чіткого розмежування в бухгалтерському обліку і фінансовій звітності:

1. Майна інвестиційної та фінансової сфери, до якого відноситься більшість необоротних активів, фінансових інвестицій та інших фінансових інструментів;
2. Джерел фінансового забезпечення інвестиційного майна, до яких відноситься власний капітал, кредитні ресурси та залучені для інвестування кошти зі сторони;
3. Інвестиційних та фінансових доходів, інвестиційних та фінансових витрат та фінансових результатів від такої діяльності;
4. Грошових потоків в інвестиційній та фінансовій сферах – грошових надходжень від реалізації інвестиційних проектів, об'єктів інвестиційного майна, залучення позикового капіталу; вибуття грошових коштів на придбання необоротних активів та фінансових інвестицій, повернення запозичень та сплату відсотків (рис. 1.6).

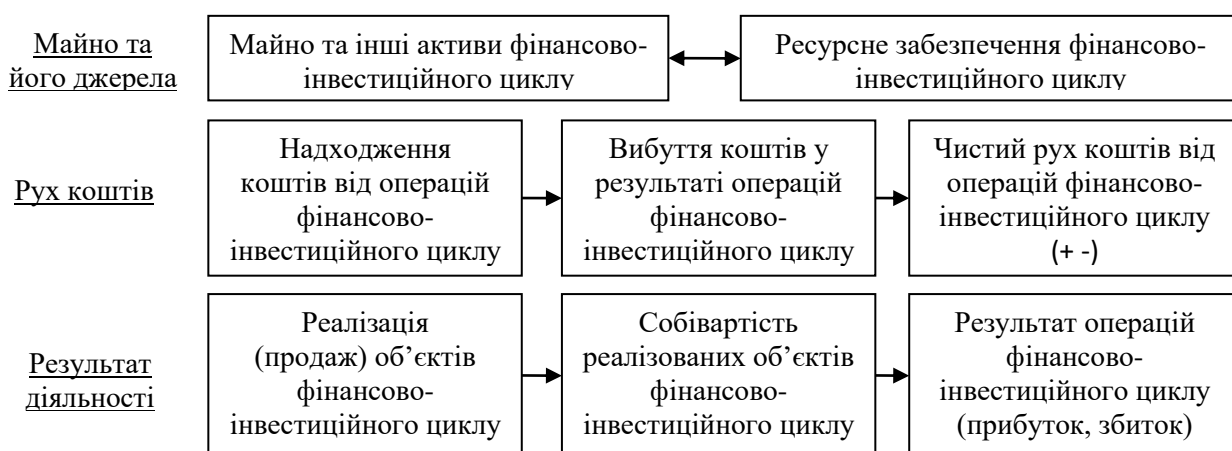

Рисунок. 1.6 – Основні напрями інформаційного забезпечення операцій фінансово-інвестиційного циклу

Сучасні умови господарювання вимагають принципово нового бачення ролі та функціонального призначення бухгалтерського обліку результатів діяльності суб'єктів господарювання, які останнім часом все більшою мірою залежать від здійснення ними операцій фінансово-інвестиційного циклу. Враховуючи сучасні наслідки економічної кризи, фахівці повинні застосовувати більш ефективні методики обліку, аудиту та оподаткування, які б формували додаткові фінансові ресурси суб'єкта господарювання. Відтак, актуальним питанням в сучасних умовах є оптимальна організація процесу обліку, аудиту та оподаткування, в тому числі і операцій фінансово-інвестиційного циклу.

1.2 Нормативно-правове забезпечення обліку, аудиту та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу

Важливим етапом дослідження операцій фінансово-інвестиційного циклу є розкриття особливостей їх регулювання в господарській діяльності підприємств, оскільки законодавство України встановлює правила, які впливають на облікове відображення операцій фінансово-інвестиційного циклу, що, в свою чергу, визначають зміни в активах, зобов'язаннях і власному капіталі підприємства.

Вакалюк В.А. стверджує, що “правове забезпечення інвестиційної діяльності, регламентація та створення сприятливого інституційно-правового механізму для суб'єктів інвестиційного процесу є одними з найдієвіших інструментів підтримки державної інвестиційної діяльності” [22, с. 122].

Система принципів правового регулювання фінансово-інвестиційної діяльності включає наступне (рис. 1.7).

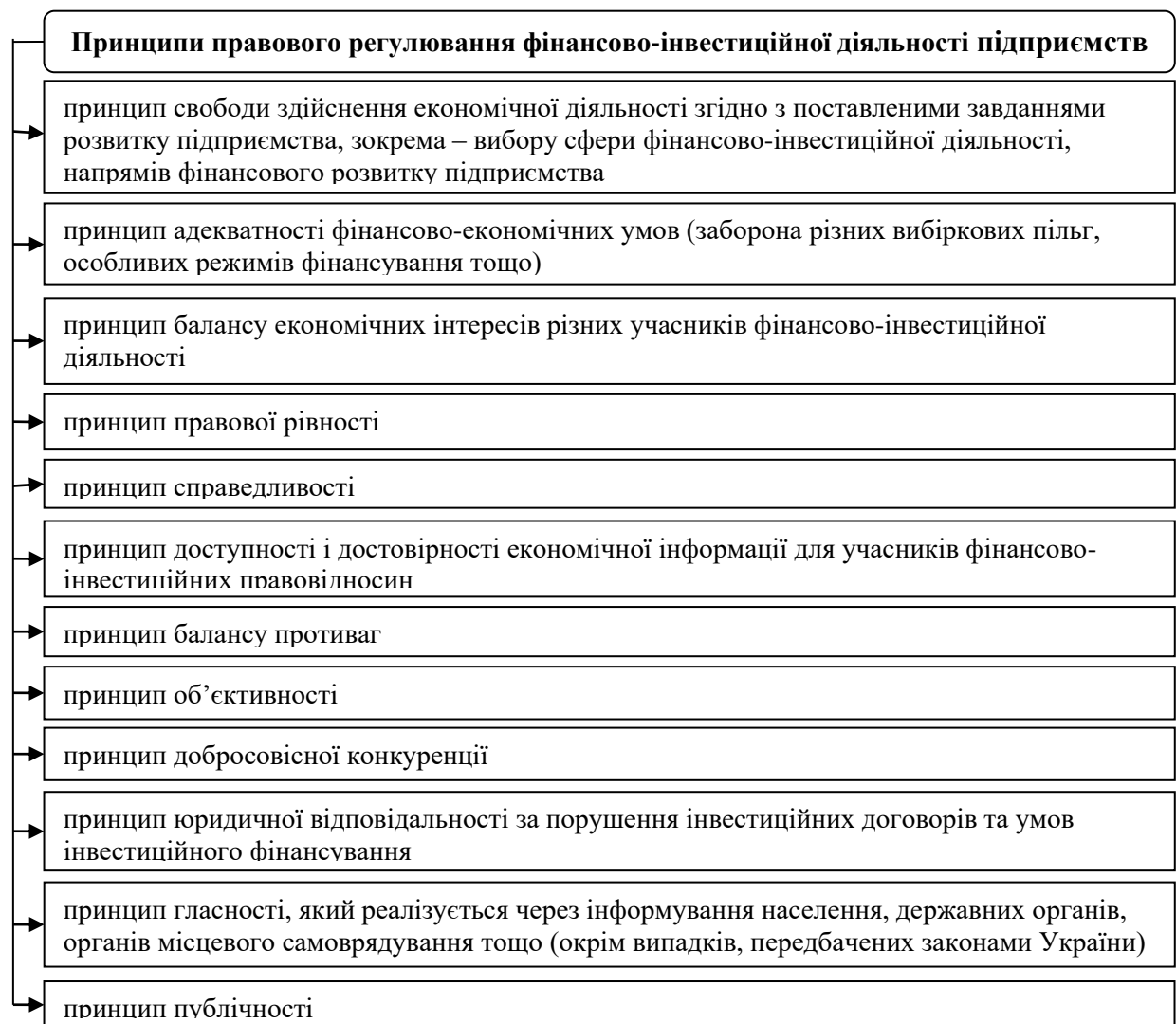

Рисунок 1.7 – Принципи правового регулювання фінансово-інвестиційної діяльності підприємств

Господарські правовідносини, що виникають під час інвестиційної та фінансової діяльності підприємства, регулюються рядом нормативно-правових актів, серед яких є акти загальної сфери дії (Конституція України, Господарський, Цивільний, Земельний, Податковий кодекси тощо) та спеціальні нормативно-правові акти у сфері інвестиційної та фінансової діяльності:

- 1) міжнародні законодавчо-нормативні акти;
- 2) національне законодавство України:
 - а) закони, які регулюють інвестиційну та фінансову діяльність;
 - б) підзаконні нормативно-правові акти.

Міжнародні законодавчо-нормативні акти, в свою чергу, включають:

а) міжнародні угоди щодо стимулювання та захисту інвестицій, у яких передбачені обов'язки держав стосовно іноземних інвесторів, а також механізми врегулювання різних претензій і спорів;

б) міжнародні угоди про уникнення подвійного оподаткування підприємств;

в) міжнародні угоди про вільну торгівлю, укладені з метою усунення митних бар'єрів на шляху руху ТМЦ та інвестицій між підприємствами різних країн.

В національному законодавстві України, серед усієї кількості нормативно-правових актів, які регулюють інвестиційну та фінансову діяльність підприємств, можна виділити наступні:

– Закон України “Про інвестиційну діяльність” від 18 вересня 2001 р. № 1560-XI.

– Закон України “Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю” від 19 червня 2003 р. № 978-IV.

– Закон України “Про режим іноземного інвестування” від 19 березня 1996 р. № 93/96-ВР.

– Закон України “Про інноваційну діяльність” від 04 липня 2002 р. № 40-IV тощо.

Групу підзаконних нормативно-правових актів щодо інвестиційної та фінансової діяльності підприємств складають укази Президента України, постанови КМУ та відомчі акти міністерств та відомств.

Одним із основних нормативно-правових актів, що регулюють інвестиційну діяльність, є Закон України “Про інвестиційну діяльність”, який визначає загальні правові, та соціально-економічні умови інвестиційної діяльності в Україні. Він містить загальні положення щодо інвестицій, інвестиційної та інноваційної діяльності, визначає об'єкти та суб'єкти інвестування, їх права та обов'язки, економічні відносини між вказаними суб'єктами та джерела фінансування інвестиційної діяльності. Крім того, даний закон “...визначає порядок державного регулювання інвестиційної діяльності,

гарантії прав суб'єктів інвестиційної діяльності та особливості захисту інвестицій” [7].

Зокрема, ст. 2 Закону України “Про інвестиційну діяльність” визначає, що інвестиційна діяльність – це сукупність практичних дій фізичних і юридичних осіб та держави щодо здійснення інвестицій. Вона реалізується на основі:

1) інвестування зі сторони громадян, недержавних суб'єктів господарювання, асоціацій, спілок і товариств, а також громадських і релігійних організацій, інших юридичних осіб колективної форми власності;

2) державного інвестування зі сторони державних органів за рахунок бюджетних і позичкових коштів, а також державних суб'єктів господарювання за рахунок власних і позичкових ресурсів;

3) місцевого інвестування зі сторони органів місцевого самоврядування за рахунок бюджетних та позичкових коштів, а також комунальних суб'єктів господарювання за рахунок власних і позичкових ресурсів;

4) державної підтримки інвестиційних проектів;

5) іноземного інвестування зі сторони іноземних держав, юридичних та фізичних осіб іноземних держав;

6) спільного інвестування зі сторони юридичних та фізичних осіб України та іноземних держав.

Крім того, передбачаються “...шляхи здійснення інвестиційної діяльності через інвестиційні проекти та проведення операцій з корпоративними правами та іншими видами майнових та інтелектуальних цінностей” [7].

Важливі аспекти інвестування регламентовані Законом України “Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю”. Він визначає “...ключові принципи, організаційно-правові засади залучення коштів фізичних і юридичних осіб з метою фінансування будівництва нерухомості, особливості управління такими коштами. Зокрема, даний закон передбачає систему фінансово-кредитних механізмів і управління майном при операціях з нерухомістю та встановлює вимоги до окремих суб'єктів цієї системи” [10].

Відповідно до Закону України “Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць” передбачена державна підтримка суб'єктам інвестиційної діяльності, яку

реалізує Кабінет Міністрів України за поданням спеціально уповноваженого органу при КМУ з питань надання державної підтримки суб'єктам інвестиційної діяльності, що реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки.

При відповідності визначеним ст. 2 Закону України “Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць” “...критеріям, інноваційним проектам у пріоритетних галузях економіки надається державна підтримка через особливий порядок оподаткування згідно з ПКУ та сплати ввізного мита підприємствами, які реалізують інвестиційні проекти у пріоритетних галузях економіки, відповідно до МКУ, а також фінансування інвестиційно-інноваційних проектів за рахунок коштів Державного бюджету України та інших джерел з урахуванням ст. 105 БКУ” [9].

Згідно Закону України “Про режим іноземного інвестування” від 19 лютого 1994 р. “...іноземні інвестиції – цінності, що вкладаються іноземними інвесторами в об'єкти інвестиційної діяльності відповідно до законодавства України з метою отримання прибутку або досягнення соціального ефекту” [8].

Однією з важливих проблем нормативно-правового регулювання інвестиційної та фінансової діяльності в Україні є наявність великої кількості правових норм у різних нормативно-правових актах як загальної так і спеціальної дії. Існуючу проблему можна було б, зокрема, вирішити через розробку Інвестиційного кодексу. Основою для такого кодексу міг би стати Закон України “Про інвестиційну діяльність”. В Інвестиційному кодексі доцільно було б систематизувати норми з різних нормативно-правових актів, що регулюють інвестиційну діяльність в Україні. Крім того, слід було б сформулювати юридичну модель інвестиційної діяльності та розробити ефективні правові засоби з метою підвищення ефективності інвестиційної діяльності та поліпшення інвестиційного клімату в країні.

Сучасний облік – це впорядкована система, яка відображає стан і рух майна підприємства, його розрахунків та зобов'язань, власних і позикових коштів та загалом фінансових результатів суб'єкта господарювання шляхом суцільної та безперервної реєстрації господарських операцій.

Формування інформаційної системи обліку на підприємстві реалізується шляхом стандартизації загальних та уніфікованих методичних основ, які забезпечують управлінський персонал якісною та достовірною інформацією з метою ефективного управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. Законодавство України визначає правові основи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні, які застосовуються всіма юридичними особами незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності. Керівник суб'єкта господарювання несе відповідальність за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві та реєстрацію фактів господарської діяльності, зберігання первинної документації, облікових реєстрів та фінансової звітності.

На методичному рівні терміни “інвестиційна діяльність” та “фінансова діяльність” визначені в МСБО 7 “Звіт про рух грошових коштів” [11] (рис. 1.1). Поняття “капітальні інвестиції” та “фінансові інвестиції” наведено у НП(С)БО 1 “Загальні вимоги до фінансової звітності”. Зокрема, фінансові інвестиції визначені “...як активи, які утримуються підприємством з метою: збільшення прибутку (відсотків, дивідендів тощо), зростання вартості капіталу або інших вигод для інвестора” [13].

Основним національним стандартом, який регулює облік фінансових інвестицій на підприємствах України, є НП(С)БО 12 “Фінансові інвестиції”. Серед МСФЗ облік фінансових інвестицій регламентовано МСБО 28 “Інвестиції в асоційовані підприємства”, певною мірою МСФЗ 11 “Спільна діяльність”, МСБО 32 “Фінансові інструменти: подання”, МСБО 39 “Фінансові інструменти: визнання та оцінка”, МСФЗ 7 “Фінансові інструменти: розкриття інформації”, МСФЗ 9 “Фінансові інструменти” [11].

Щодо методики обліку фінансових інвестицій, в НП(С)БО 12 “Фінансові інвестиції” та МСБО 28 “Інвестиції в асоційовані підприємства” багато спільного. Зокрема, спільною рисою є первісне визнання фінансових інвестицій за їх собівартістю. В той же час, МСБО 28 “Інвестиції в асоційовані підприємства” не розглядає питання класифікації та оцінки фінансових інвестицій на звітну дату [11].

Облік капітальних інвестицій регулюється НП(С)БО 7 “Основні засоби”, НП(С)БО 8 “Нематеріальні активи”, в частині визнання капітальних інвестицій кваліфікованим активом – НП(С)БО 31 “Фінансові витрати” та ін.

Інформація про операції фінансово-інвестиційного циклу систематизується для внутрішніх користувачів як інструмент процесу управління підприємством. Це означає, що у відповідності до п. 1. Закону України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”, облік фінансово-інвестиційної діяльності відноситься до об’єктів внутрішньогосподарського (управлінського) обліку. Разом з тим, “...вся облікова інформація, яка стосується операцій фінансово-інвестиційного циклу, повинна методологічно спиратись на відповідні стандарти бухгалтерського обліку та нормативно-правові акти у сфері обліку виробничо-господарської діяльності підприємств” [6].

У Методичних рекомендаціях щодо заповнення форм фінансової звітності № 433 від 28.03.2013 р. розглядаються питання про розкриття інформації про операції фінансово-інвестиційного циклу в статях фінансової звітності [16].

Порядок оподаткування прибутку від операцій фінансово-інвестиційного циклу врегульовано Податковим кодексом України від 02.10.2010 р. № 2755-VI.

Відповідно до Податкового кодексу України, “...інвестиції – це господарські операції, які передбачають придбання основних засобів, нематеріальних активів, корпоративних прав та/або цінних паперів в обмін на кошти або майно” [4].

Питання аудиту операцій фінансово-інвестиційного циклу регулюється Законом України “Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність” від 21.12.2017 р. № 2258-VIII [5] та Міжнародними стандартами контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг видання 2016-2017 років [12].

Для того, щоб організація обліку, аудиту та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу була ефективною, необхідно дотримуватись вимог чинного законодавства.

2 ОБЛІК, АУДИТ ТА ОПОДАТКУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЦИКЛУ У ПП “АВІЦЕННА-С”, М. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ

2.1 Характеристика фінансово-господарської діяльності ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький

ПП “Авіценна – С” – це приватне підприємство у розумінні Цивільного кодексу України, наділено відповідною цивільною правоздатністю та дієздатністю, що є достатніми для здійснення господарської діяльності в Україні.

Підприємство має самостійний баланс, поточний та інші рахунки в банках, печатку, фірмовий бланк.

Метою діяльності Підприємства є задоволення суспільних та особистих потреб засновника та трудового колективу Підприємства шляхом систематичного здійснення торговельної та іншої господарської діяльності в порядку, передбаченому чинним законодавством України.

Цілями діяльності Підприємства є здійснення незабороненої законами України діяльності, виконання робіт і надання послуг на території України з метою одержання прибутку.

Підприємство самостійно обирає вид підприємницької діяльності, постачальників та потенційних споживачів товарів (робіт, послуг), формує програму господарської діяльності, забезпечує відповідне ціноутворення. Для здійснення господарської діяльності Підприємство користується майном, яке формується з:

- майнових і грошових внесків засновника;
- доходів від господарської діяльності;
- кредитів банків та інших залучених коштів;
- безоплатних внесків юридичних та фізичних осіб;
- будь-яких інших джерел, не заборонених чинним законодавством.

Підприємство має право продавати, передавати безоплатно, обмінювати, здавати в оренду, надавати безоплатно в тимчасове користування або позичати юридичним і фізичним особам належне йому майно.

Господарська діяльність Підприємства, відносини підприємства з юридичними і фізичними особами здійснюються на основі договорів.

Предметом діяльності ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький є:

- 1) роздрібна, дрібнооптова, оптова, виїзна торгівля товарами широкого вжитку;
- 2) посередництво в торгівлі різними товарами народного споживання;
- 3) посередницька діяльність в сфері торгівлі та закупівель;
- 4) надання транспортно-експлуатаційних послуг під час перевезень вантажів на території України;
- 5) транспортне обслуговування вантажів;
- 6) будівництво і ремонт будівель;
- 7) заготівля, переробка, реалізація вторинної сировини;
- 8) матеріально-технічне забезпечення підприємств матеріалами, сировиною;
- 9) рекламні та інформаційні послуги юридичним та фізичним особам;
- 10) побутові послуги юридичним та фізичним особам;
- 11) торговельно-посередницька діяльність;
- 12) оренда транспортних засобів;
- 13) оренда торговельного обладнання;
- 14) інші види діяльності, не заборонені чинним законодавством України.

Майно Підприємства складається з оборотних та необоротних активів, інших цінностей, власність яких представлена в самостійному балансі Підприємства, а також майна Підприємства, яке передане у користування на передбачених чинним законодавством підставах.

ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький є конкурентоздатним Підприємством в регіоні, щороку збільшуючи обсяги реалізації товарів, робіт, послуг. Керівництвом Підприємства розроблено стратегію розвитку на найближчі роки.

Проведемо горизонтальний і вертикальний аналіз показників балансу ПП “Авіценна – С” за 2019-2021 роки (табл. 2.1).

Таблиця 2.1 – Горизонтальний і вертикальний аналіз активів та джерел їх формування у ПП “Авіценна - С”, м. Хмельницький за 2019-2021 рр.

Статті	Абсолютні величини, тис. грн.			Питома вага, %			Зміни					
	2019	2020	2021	2019	2020	2021	в абсолютних величинах, тис. грн.		у питомій вазі, %		у % на початок періоду	
							2020/ 2019	2021/ 2020	2020/ 2019	2021/ 2020	2020/ 2019	2021/ 2020
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Актив												
I. Необоротні активи	4164,00	3952,00	4315,00	39,00	44,30	26,38	-212,00	+363,00	+5,30	-17,92	-5,09	+9,19
II. Оборотні активи	6514,00	4969,00	12039,00	61,00	55,70	73,62	-1545,00	+7070,00	-5,30	+17,92	-23,72	+142,28
у тому числі: - запаси	2100,00	1570,00	4256,00	19,67	17,60	26,02	-530,00	+2686,00	-2,07	+8,42	-25,24	+171,08
- дебіторська заборгованість за товари, роботи, послуги	1601,00	1261,00	2707,00	14,99	14,14	16,55	-340,00	+1446,00	-0,85	+2,41	-21,24	+114,67
- дебіторська заборгованість за розрахунками та інша	1120,00	912,00	3722,00	10,49	10,22	22,76	-208,00	+2810,00	-0,27	+12,54	-18,57	+308,11
- грошові кошти та їх еквіваленти	443,00	433,00	422,00	4,15	4,85	2,58	-10,00	-11,00	+0,70	-2,27	-2,26	-2,54
- інше	1250,00	793,00	932,00	11,71	8,89	5,70	-457,00	+139,00	-2,82	-3,19	-36,56	+17,53
Баланс	10678,00	8921,00	16354,00	100,00	100,00	100,00	-1757,00	+7433,00	0,00	0,00	-16,45	+83,32

Кінець таблиці 2.1

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Пасив												
I. Власний капітал	4450,00	4629,00	5459,00	41,67	51,89	33,38	+179,00	+830,00	+10,22	-18,51	+4,02	+17,93
III. Довгострокові зобов'язання			1500,00			9,17		+1500,00		+9,17		+20,18
IV. Поточні зобов'язання	6228,00	4292,00	9395,00	58,33	48,11	57,45	-1936,00	+5103,00	-10,22	+9,34	-31,09	+118,90
у тому числі	1280,00	1090,00	-	11,99	12,22		-190,00	-1090,00	+0,23	-12,22	-14,84	-100,00
- короткострокові кредити банків												
- кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги	4300,00	3000,00	8634,00	40,27	33,63	52,79	-1300,00	+5634,00	-6,64	+19,16	-30,23	+187,80
- поточні зобов'язання за розрахунками та інші	648,00	202,00	761,00	6,07	2,26	4,65	-446,00	+559,00	-3,81	+2,39	-68,83	+276,73
Баланс	10678,00	8921,00	16354,00	100,00	100,00	100,00	-1757,00	+7433,00	0,00	0,00	-16,45	+83,32

Аналіз даних таблиці 2.1 показав наступне. Валюта балансу ПП “Авіценна - С” у 2021 році збільшилась порівняно з 2020 роком на 7433,00 тис. грн., або на 83,32 %, а в 2020 році порівняно з 2019 роком – зменшилася на 1757,00 тис. грн. або на 16,45 %.

Це обумовлено збільшенням у ПП “Авіценна - С” у 2021 році оборотних засобів на 7070,00 тис. грн., або на 142,28 % та необоротних активів на 363,00 тис. грн., або на 9,19 %, а в 2020 році, відповідно, зменшенням оборотних активів на 1545,00 тис. грн., або на 23,72 % та необоротних активів на 212,00 тис. грн., або на 5,09 %.

У ПП “Авіценна – С” у 2021 році збільшення величини необоротних активів відбулось переважно за рахунок надходження основних засобів в сумі 700,00 тис. грн. Збільшення оборотних активів у 2021 році відбулось переважно за рахунок збільшення запасів на 2686,00 тис. грн., або на 171,08 %, дебіторської заборгованості за розрахунками – на 1446,00 тис. грн., або на 114,67 % та іншої поточної дебіторської заборгованості і заборгованості за розрахунками з бюджетом - на 2810,00 тис. грн., або на 308,11 %.

В 2020 році у ПП “Авіценна – С” зменшення вартості оборотних активів обумовлено переважно зменшенням запасів на 530,00 тис. грн., або на 25,24 %, дебіторської заборгованості за товари, роботи, послуги – на 340,00 тис. грн., або на або на 21,24 %, іншої поточної дебіторської заборгованості – на 208,00 тис. грн., або на 18,57 %, та поточних фінансових інвестицій і витрат майбутніх періодів – на 457,00 тис. грн., або на 36,56 %.

Найбільшу частку в активах підприємства складають оборотні активи: в 2019 р. – 61,00 %, в 2020 р. – 55,70 %, в 2021 р. – близько 73,62 %. В структурі оборотних активів в 2021 році найбільші зміни відбулися за рахунок зміни величини іншої поточної дебіторської заборгованості та дебіторської заборгованості за розрахунками з бюджетом – на 12,54 відсоткових пункти та запасів – на 8,42 відсоткових пункти.

Частка власного капіталу в структурі капіталу ПП “Авіценна – С” у 2019 році склала 41,67 %; у 2020 році – 51,89 %; у 2021 році – 33,38 %.

Це є негативною тенденцією в діяльності ПП “Авіценна – С”, оскільки зростає залежність Підприємства від залучених ресурсів. Зменшення частки власного капіталу у 2021 році на 28,73 відсоткових пункти обумовлено

збільшенням величини довгострокових зобов'язань на 1500,00 тис. грн., або на 9,17 відсоткових пункти, та поточних зобов'язань – на 5103,00 тис. грн., або на 19,56 відсоткових пункти.

Найбільшу частку в структурі поточних зобов'язань підприємства склали кредиторська заборгованість за товари, роботи, послуги (40,27 % – в 2019 році, 33,63 % – в 2020 році, 52,79 % – в 2021 році).

Таблиця 2.2 – Горизонтальний та вертикальний аналіз доходів, витрат і фінансових результатів діяльності ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький за 2019-2021 рр.

Статті	Абсолютні величини			Зміни			
	2019	2020	2021	в абсолютних величинах		у % до попереднього періоду · 100	
				2020/2019	2021/2020	2020/2019	2021/2020
Чистий дохід (виручка) від реалізації продукції	44452,00	31304,00	50554,00	-13148,00	+19250,00	-29,58	+61,49
Собівартість реалізованої продукції	39467,00	27254,00	45974,00	-12213,00	+18720,00	-30,94	+68,69
Валовий прибуток (збиток)	4985,00	4050,00	4580,00	-935,00	+530,00	-18,76	+13,09
Інші операційні доходи	117,00	50,00	31,00	-67,00	-19,00	-57,26	-38,00
Інші операційні витрати	4663,00	3840,00	3501,00	-823,00	-339,00	-17,65	-8,83
Фінансовий результат до оподаткування	439,00	260,00	1110,00	-179,00	+850,00	-40,77	+326,92
Податок на прибуток	110,00	65,00	277,00	-45,00	+212,00	-40,91	+326,15
Чистий прибуток / збиток	329,00	195,00	833,00	-134,00	+638,00	-40,73	+327,18

Згідно даних таблиці 2.2, у 2021 році виручка від реалізації товарів, робіт, послуг Підприємства зросла на 19250,00 тис. грн., що на 61,49 % більше порівняно з 2020 роком, у 2020 році обсяг реалізованих товарів, робіт, послуг ПП “Авіценна – С” зменшився порівняно з 2019 роком на 13148,00 тис. грн., або на 29,58 %.

Собівартість реалізованих товарів, робіт, послуг ПП “Авіценна – С” у 2021 році зросла порівняно з 2020 роком на 18720,00 тис. грн., або на 68,69 %, у 2020 році – зменшилась на 12213,00 тис. грн., або на 30,94 %.

Інші операційні доходи ПП “Авіценна – С” зменшились у 2021 році порівняно з 2020 роком на 19,00 тис. грн., або на 38,00 %, у 2020 році – на 67,00 тис. грн., або на 57,26 %.

Динаміка інших операційних витрат у 2020-2021 роках характеризується зменшенням їх в абсолютному та відносному вираженні. Зокрема, інші операційні витрати ПП “Авіценна – С” у 2021 році зменшились порівняно з 2020 роком на 339,00 тис. грн., або на 8,83 %, у 2020 році – на 823,00 тис. грн., або на 17,65 %.

Зменшення інших операційних витрат Підприємства на фоні зростання обсягу виручки від реалізації продукції, робіт, послуг у 2021 році свідчить про оптимізацію витрат ПП “Авіценна – С”.

Чистий прибуток ПП “Авіценна – С” у 2021 році збільшився порівняно з 2020 роком на 638,00 тис. грн., або на 327,18 %, а у 2020 році – зменшився на 134,00 тис. грн., або на 40,73 %, що обумовлено відповідною зміною обсягів реалізації товарів, робіт, послуг. Погіршення фінансових результатів Підприємства у 2020 році обумовлено складною економічною ситуацією в країні, пов’язаною з пандемією COVID-19 та карантинними обмеженнями. Відповідно до п. 1 Постанови Кабінету Міністрів України від 11.03.2020 р. № 211 (із змінами) “Про запобігання поширенню на території України гострої респіраторної хвороби COVID 19, спричиненої корона вірусом SARS-CoV-2” з 12 березня 2020 року на усій території України встановлено карантин, який діяв до кінця 2020 року і продовжував діяти в 2022 році. У 2021 році Підприємство наростило обсяги продажу товарів, робіт, послуг. Відповідно, зріс чистий прибуток Підприємства.

Одним з етапів аналізу фінансового стану Підприємства є оцінка ліквідності балансу. Для цього слід згрупувати ліквідні активи та термінові пасиви ПП “Авіценна – С” за групами від найбільш ліквідних до важко ліквідних та найбільш термінових до постійних (рис. 2.1).

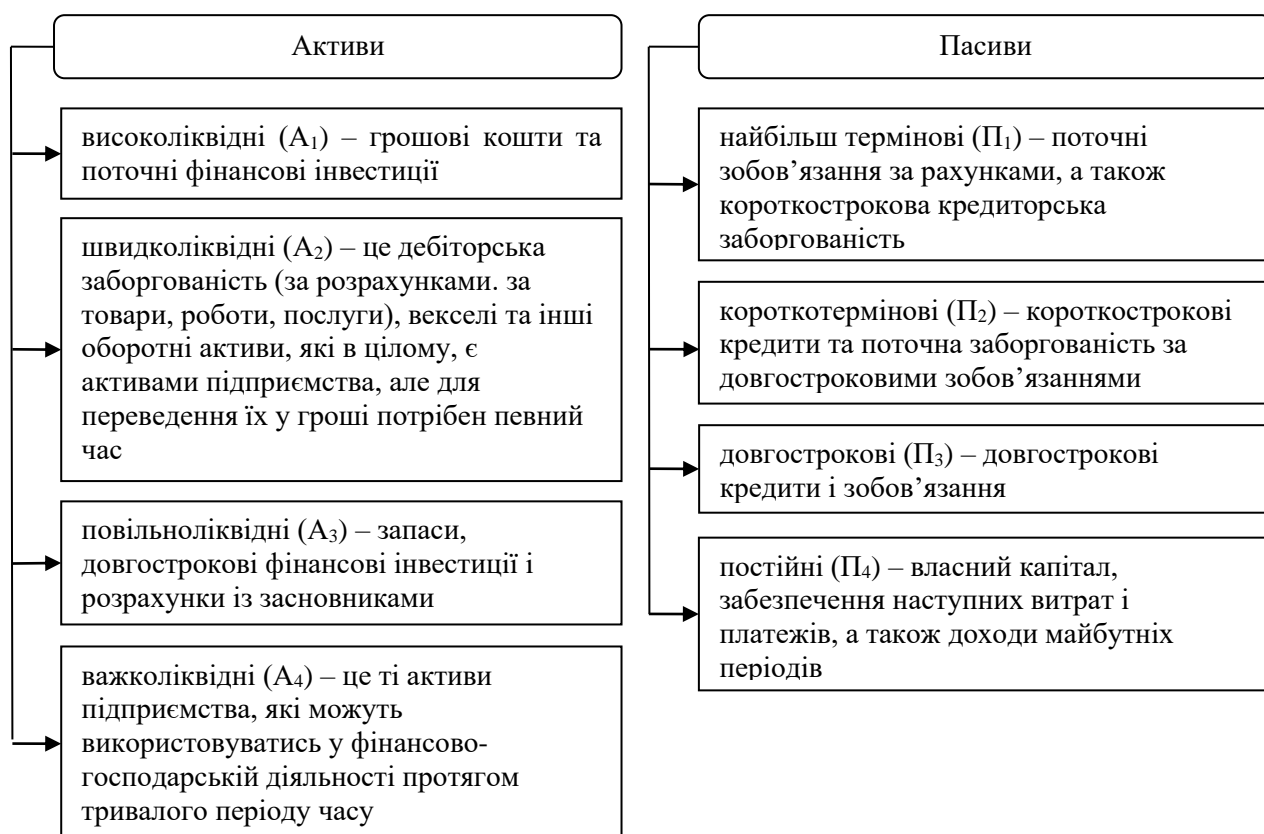

Рисунок 2.1 – Групування ліквідних активів та термінових пасивів для аналізу ліквідності балансу підприємства

Відобразимо аналіз ліквідності балансу ПП “Авіценна – С” в табл. 2.3.

При проведенні аналізу ліквідності балансу повинна виконуватися наступна рівність: $A_1 \geq P_1$; $A_2 \geq P_2$; $A_3 \geq P_3$; $A_4 \leq P_4$. В ході аналізу ліквідності балансу ПП “Авіценна – С” з даних табл. 2.3 можна побачити, що всі нерівності, крім першої, виконуються, що свідчить в цілому про хороший фінансовий стан Підприємства.

В загальному, провівши аналіз ліквідності балансу ПП “Авіценна – С”, можна сказати, що ліквідність підприємства у 2019 – 2021 рр. є абсолютною по всіх групах активів, крім першої. Це свідчить про те, що ПП “Авіценна – С” в змозі покрити свої зобов'язання власними активами.

Таблиця 2.3 – Аналіз балансу ліквідності ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький у 2019-2021 рр.

								Платіжний надлишок (+) або нестача (-)			У % до величини групи пасиву		
Актив	2019	2020	2021	Пасив	2019	2020	2021	2019	2020	2021	2019	2020	2021
A1	1443,00	1023,00	1072,00	П1	4300,00	3000,00	8634,00	-2857,00	-1977,00	-7562,00	-66,44	-65,90	-87,58
A2	2721,00	2173,00	6429,00	П2	1928,00	1292,00	761,00	+793,00	+881,00	+5668,00	+41,13	+68,19	+744,81
A3	2350,00	1773,00	4538,00	П3	0,00	0,00	1500,00	+2350,00	+1773,00	+3038,00	*	*	+202,53
A4	4164,00	3952,00	4315,00	П4	4450,00	4629,00	5459,00	-286,00	-677,00	-1144,00	-6,43	-14,63	-20,96
Баланс	10678,00	8921,00	16354,00	Баланс	10678,00	8921,00	16354,00	*	*	*	*	*	*

ПП “Авіценна – С” є платоспроможним, оскільки сума його оборотних активів перевищує суму поточних зобов’язань. У Підприємства достатньо коштів для розрахунків за кредиторською заборгованістю, що потребує негайного погашення (розрахунки з бюджетом, з оплати праці, за товари, роботи, послуги), прострочена кредиторська заборгованість незначна.

В табл. 2.4 представлені показники ліквідності та платоспроможності ПП “Авіценна – С” за 2019-2021 роки.

Таблиця 2.4 – Аналіз ліквідності та платоспроможності ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький у 2019-2021 рр.

Назва показника	2019	2020	2021
1 Коефіцієнт абсолютної ліквідності	0,23	0,24	0,11
2 Коефіцієнт швидкої ліквідності	0,67	0,74	0,80
3 Коефіцієнт проміжної ліквідності	1,05	1,16	1,28
4 Коефіцієнт покриття	1,05	1,16	1,28
5 Величина власного оборотного капіталу	286,00	677,00	2644,00
6 Коефіцієнт забезпеченості власними оборотними засобами	0,05	0,16	0,28
7 Коефіцієнт маневреності власного оборотного капіталу	0,06	0,15	0,48
8 Коефіцієнт маневреності грошових коштів	0,10	0,09	0,08
9 Частка оборотних коштів у активах	0,61	0,56	0,74
10 Частка запасів в оборотних активах	0,32	0,32	0,35
11 Частка власних оборотних коштів у покритті запасів	0,14	0,43	0,62
12 Співвідношення дебіторської та кредиторської заборгованості	0,37	0,42	0,31

Значення показників ліквідності і платоспроможності ПП “Авіценна – С” переважно відповідають нормативним значенням. Наприклад, при критичному значенні коефіцієнта абсолютної ліквідності 0,2-0,35 його значення у ПП “Авіценна – С” у 2019 році складало 0,23, у 2020 році – 0,24, у 2021 р. 0,11 (нижче нормативного значення).

Аналогічно значення показника швидкої ліквідності Підприємства у 2019 році складало 0,67, у 2020 році – 0,74, у 2021 році – 0,80 при критичному значенні даного показника – 0,7-0,9. В цілому більшість показників ліквідності і платоспроможності відповідають критичним значенням даних показників або перевищують їх, що свідчить про достатню ліквідність і платоспроможність Підприємства.

Одна з найважливіших характеристик фінансового стану підприємства – стійкість його діяльності з позиції довгострокової перспективи. Фінансова стійкість пов'язана, перш за все, із загальною фінансовою структурою (структурою джерел ресурсів) суб'єкта господарювання, рівнем його залежності від кредиторів та інвесторів.

Оцінка фінансової стійкості суб'єкта господарювання передбачає розрахунок коефіцієнтів, які характеризують співвідношення власних та позикових ресурсів, темпи накопичення власних ресурсів, співвідношення довгострокових і поточних зобов'язань. В табл. 2.5 подано показники фінансової стійкості ПП “Авіценна – С” за 2019 – 2021 рр.

Таблиця 2.5 – Аналіз фінансової стійкості ПП “Авіценна - С”, м. Хмельницький у 2019-2021 рр.

Назва показника	2019	2020	2021
1 Коефіцієнт заборгованості	0,58	0,48	0,67
2 Коефіцієнт фінансової стабільності	0,71	1,08	0,50
3 Коефіцієнт фінансової незалежності (автономії)	0,42	0,52	0,33
4 Коефіцієнт залежності підприємства від довгострокових зобов'язань	0,00	0,00	0,27
5 Відношення заборгованості до капіталізації	0,00	0,00	0,22
6 Коефіцієнт співвідношення позикових та власних коштів	1,40	0,93	2,00
7 Коефіцієнт концентрації власного капіталу	0,42	0,52	0,33
8 Коефіцієнт фінансової залежності	2,40	1,93	3,00
9 Коефіцієнт довгострокового залучення капіталу	0,00	0,00	0,22
10 Коефіцієнт маневреності власних коштів	0,06	0,15	0,38
11 Коефіцієнт довгострокового залучення позикових коштів	0,00	0,00	0,22
12 Коефіцієнт структури залученого капіталу	0,00	0,00	0,14

Наведені в табл. 2.5 показники фінансової стійкості ПП “Авіценна – С” у 2019-2021 рр. свідчать про погіршення фінансової стійкості Підприємства у зв'язку із зростанням позикового капіталу. Наприклад, значення коефіцієнта фінансової незалежності (автономії) ПП “Авіценна – С” у 2019 році складало 0,42, у 2020 році – 0,52, а в 2021 році – 0,33 при установленому критичному значенні даного показника 0,5. Значення коефіцієнта маневреності власних коштів підприємства у 2019 році складало 0,06, у 2020 році – 0,15, у 2021 році – 0,38 при критичному значенні даного показника 0,4 – 0,6. Тобто, ПП “Авіценна – С” залежить від зовнішніх кредиторів, запаси та витрати повністю не покриваються власними ресурсами.

Одним із ключових напрямків аналізу фінансового стану суб'єкта господарювання є аналіз його ділової активності. Тобто, в ході аналізу вивчаються виробничі досягнення суб'єкта господарювання, основними критеріями яких є показники, що характеризують обсяг виробництва, зокрема, оборотність активів і джерел їх формування, період погашення дебіторської і кредиторської заборгованості, тривалість фінансового циклу тощо.

В табл. 2.6 розраховані показники ділової активності ПП “Авіценна – С” за 2020-2021 роки.

Таблиця 2.6 – Аналіз ділової активності ПП “Авіценна - С”, м. Хмельницький у 2020-2021 рр.

Назва показника	2020	2021
1 Оборотність дебіторської заборгованості	21,88	25,48
2 Оборотність кредиторської заборгованості	8,58	8,69
3 Середній період погашення дебіторської заборгованості	16,69	14,32
4 Середній період погашення кредиторської заборгованості	42,56	42,00
5 Оборотність активів	3,19	4,00
6 Оборотність постійних активів	7,71	12,23
7 Оборотність чистих активів	6,90	8,73
8 Оборотність товарно - матеріальних запасів (I)	17,06	17,35
9 Оборотність товарно - матеріальних запасів (II)	14,85	15,78
11 Середній період обороту товарно - матеріальних запасів	24,58	23,13
12 Тривалість фінансового циклу	-1,30	-4,55
13 Оборотність власного капіталу	6,90	10,02

За 2020-2021 роки спостерігається певне покращення показників ділової активності за рахунок збільшення виручки від реалізації продукції (товарів, робіт, послуг), в цілому всі показники ділової активності ПП “Авіценна – С” свідчать, що Підприємство достатньо ефективно використовувало основні засоби, виробничі запаси та інші активи.

Показником економічної ефективності господарської діяльності суб'єкта господарювання, який комплексно відображає ступінь використання матеріальних, трудових і грошових ресурсів підприємства, є показник прибутковості.

Існує два підходи до оцінки економічної ефективності (прибутковості): ресурсний, орієнтований на економію ресурсів суб'єкта господарювання, і затратний, спрямований на мінімізацію його поточних витрат. Залежно від того,

який показник прийнято за основний – обсяг виробництва (реалізації) товарів чи фінансовий результат діяльності суб'єкта господарювання, розрізняють показники його виробничої та фінансової ефективності (прибутковості). У свою чергу, показники фінансової ефективності поділяють на рентабельність капіталу, який характеризує прибуток суб'єкта господарювання, отриманий з кожної гривні власних або позикових коштів, вкладених у нього, та рентабельність продажів, який оцінює ефективність використання всіх ресурсів суб'єкта господарювання на основі співвідношення показника прибутку та виручки від реалізації товарів або співвідношення прибутку та інших показників, які мають на неї найбільший вплив.

У табл. 2.7 наведені показники прибутковості ПП “Авіценна – С” за 2019-2021 роки.

Таблиця 2.7 – Аналіз прибутковості ПП “Авіценна - С”, м. Хмельницький у 2020-2021 рр.

Назва показника	2019	2020	2021
1 Рентабельність продажу, %	0,99	0,83	2,20
2 Рентабельність виробництва (основної діяльності), %	1,11	0,95	2,41
3 Рентабельність сумарного капіталу, %	х	1,99	6,59
4 Рентабельність чистих активів, %	х	4,30	14,38
5 Рентабельність оборотного капіталу, %	х	4,53	13,05
6 Рентабельність власного капіталу, %	х	4,30	16,51
7 Показник зміни валових продаж, %	х	-29,58	61,49
8 Показник валового доходу, %	11,21	12,94	9,06
9 Показник чистого прибутку, %	0,74	0,62	1,65

Погіршення показників прибутковості ПП “Авіценна – С” у 2020 році обґрунтовано падінням виручки від реалізації товарів (робіт, послуг) та інших операційних доходів. У 2021 році показники прибутковості Підприємства суттєво покращилися за рахунок зростання чистого прибутку.

Отже, можна зробити висновок, що діяльність підприємства у 2019 – 2021 роках була прибутковою, в першу чергу, за рахунок зменшення витрат і зростання виручки у 2021 році.

2.2 Особливості обліку та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу

В міжнародній практиці виділяють чотири критерії визнання елемента фінансової звітності:

- визначення елемента фінансової звітності;
- можливість оцінки (вимірювання);
- релевантність інформації про об'єкт;
- надійність інформації.

З прийняттям національних положень бухгалтерського обліку інвестиційна та фінансова діяльність відображаються як окремі види діяльності. Тому перед обліком виникла нова місія – створення дієвого інформаційного забезпечення інвестиційної та фінансової діяльності. Кожному з напрямів відповідають визначені показники фінансової звітності та джерела облікової інформації (рахунки, субрахунки).

Ефективність фінансової та інвестиційної діяльності можна оцінити за розділом I активу балансу (рах. 10, 11, 12, 14, 15, 16, 35). Пасив балансу надає інформацію про власні та залучені інвестиційні та фінансові ресурси, а відповідають йому рахунки класів 4, 5 і 6. Фінансові результати від інвестиційної та фінансової діяльності можна аналізувати за рахунками 72 “Дохід від участі в капіталі”, 73 “Інші фінансові доходи”, 74 “Інші доходи” та 95 “Фінансові витрати”, 96 “Втрати від участі в капіталі”, 97 “Інші витрати”.

Форма Звіту про фінансові результати надає інформацію узагальнено. Тому визначити фінансовий результат від інвестиційної чи фінансової діяльності за нею неможливо. Наприклад, у складі чистого доходу від реалізації продукції (товарів), робіт, послуг можуть відображатися тільки доходи від оренди об'єктів інвестиційної нерухомості. При цьому операції з капітальними інвестиціями відображаються частково у статті “Інші операційні доходи”. Згідно з Методичними рекомендаціями щодо заповнення форм фінансової звітності, затвердженими наказом МФУ від 28.03.2013 р. № 433, до цієї статті можна включати додаткові елементи. Витрати на відсотки по отриманих

позиках відображаються в складі фінансових витрат лише в частині, що не віднесена до кваліфікованих активів.

За національними обліковими стандартами інвестиційна діяльність – це операції придбання та реалізації необоротних активів. У зв'язку з цим закономірно виникає потреба в обліку та розкритті у фінансовій звітності інформації за двома напрямками:

а) здійснення капітальних інвестицій у придбання об'єктів необоротних активів;

б) вибуття капітальних інвестицій через реалізацію (списання) об'єктів необоротних активів.

Капітальні інвестиції – це операції, пов'язані з вкладенням економічних ресурсів (грошових, матеріальних, інтелектуальних тощо) у будівництво та придбання об'єктів матеріальних та нематеріальних необоротних активів.

У вітчизняній обліковій практиці будь-які капітальні витрати на придбання (будівництво, модернізацію) матеріальних та нематеріальних необоротних активів відображаються на рахунку 15 “Капітальні інвестиції”. У зарубіжній практиці на рахунку 15 “Незавершене будівництво” акумулюються лише витрати на будівництво власними силами об'єктів необоротних активів. Придбання матеріальних та нематеріальних необоротних активів відображається напряму по дебету відповідних рахунків необоротних активів та кредиту розрахунків з постачальниками.

Облік витрат на придбання та створення матеріальних та нематеріальних необоротних активів ведеться за видами таких активів, яким відповідають окремі субрахунки:

151 “Капітальне будівництво”;

152 “Придбання (виготовлення) основних засобів”;

153 “Придбання (виготовлення) інших необоротних матеріальних активів”;

154 “Придбання (створення) нематеріальних активів”;

155 “Придбання (вирощування) довгострокових біологічних активів”.

Витрати, пов'язані з будівництвом чи придбанням матеріальних та нематеріальних необоротних активів, відображаються по дебету субрахунків капітальних інвестицій та по кредиту субрахунків 205 “Будівельні матеріали”

(на вартість використаних будматеріалів), 63 “Розрахунки з постачальниками і підрядниками”, 685 “Розрахунки з різними кредиторами” (на вартість отриманих зі сторони послуг, виконаних підрядниками або субпідрядниками робіт), 66 “Розрахунки за виплатами працівникам”, 65 “Розрахунки за страхуванням” (на суму нарахованої заробітної плати працівникам, які безпосередньо займаються створенням необоротних активів, та пов’язаних з ними відрахувань). За дебетом рахунку 15 “Капітальні інвестиції” відображається також вартість придбаного обладнання, що потребує і не потребує монтажу, а також перераховані аванси постачальникам обладнання та підрядникам за будівельними контрактами. В подальшому понесені капітальні інвестиції при введенні в експлуатацію об’єктів необоротних активів, списуються, збільшуючи їх вартість:

Дт 10 «Основні засоби»

Дт 11 «Інші необоротні матеріальні активи»

Дт 12 «Нематеріальні активи»

Кт 15 “Капітальні інвестиції”.

Створення необоротних активів власними силами може здійснюватися підрядним чи господарським способом.

При створенні об’єктів необоротних активів підрядним способом до капітальних інвестицій відноситься вартість виконаних підрядними (субпідрядними) організаціями будівельно-монтажних робіт згідно з актами приймання-передачі таких робіт. Основними учасниками інвестиційного процесу при підрядному способі створення об’єктів необоротних активів виступають:

– замовник (забудовник) – господарюючий суб’єкт, для якого зводиться об’єкт будівництва та який його фінансує (хоча фінансувати може і інша особа);

– підрядник (генпідрядник та субпідрядник) – будівельна організація, яка згідно договору підряду та отриманої від замовника проектно-кошторисної документації займається виконанням будівельно-монтажних робіт та передає їх за актом замовнику. Оплата за виконані підрядником роботи може здійснюватися:

- за різні конструктивні елементи (укладання бетону, цегляну кладку, штукатурні та оздоблювальні роботи тощо);
- за різні етапи будівельно-монтажних робіт (формування фундаменту, зведення стін і перекриттів; сантехнічні та електротехнічні роботи; штукатурні та оздоблювальні роботи; благоустрій території);
- за об'єкт будівництва в цілому.

Основою формування собівартості створення (будівництва) об'єкта необоротних активів, а отже, й капітальних інвестицій, при підрядному способі виступає договірна ціна, погоджена в договорі підряду та проектно-кошторисній документації. Окремо виділяються витрати на виконання будівельних робіт та витрати на монтаж обладнання.

До вартості об'єктів капітального будівництва включаються також інші витрати, безпосередньо пов'язані з таким будівництвом, зокрема, витрати на виготовлення проектно-кошторисної документації, отримання необхідних дозволів та ліцензій, підготовка та утримання будівельних майданчиків і тимчасових нетитульних споруд тощо.

При створенні об'єктів підрядним способом облік капітальних інвестицій здійснюється на рахунку 151 “Капітальне будівництво” у розрізі наступних аналітичних позицій:

- за об'єктами будівництва;
- за видами робіт і витрат (технологічна структура);
- за напрямками витрат (відтворювальна структура, інформація про яку підлягає розкриттю у встановленій в Україні статистичній звітності).

В аналітичному обліку капітального будівництва господарським способом до того ж формується інформація за статтями витрат (витрати будівельних матеріалів і конструкцій, витрати з оплати праці будівельникам, витрати на соціальні заходи, загальновиробничі витрати, пов'язані з експлуатацією будівельних машин та механізмів, утриманням управлінського та обслуговуючого персоналу дільниці тощо). Зазначені витрати є підставою для визначення первісної вартості введених в дію створених власними силами об'єктів основних засобів.

Відповідно до НП(С)БО 7 “Основні засоби”, первісна вартість придбаних основних засобів та інших необоротних матеріальних активів формується за

рахунок суми витрат, що сплачуються постачальникам, реєстраційних зборів, державного мита та інших платежів, що здійснюються у зв'язку з придбанням основних засобів чи інших необоротних активів, суми ввізного мита, суми непрямих податків, якщо вони не відшкодовуються підприємству;, витрат на доставку, страхування, установку, монтаж, налагодження основних засобів та інших витрат, що напряму пов'язані з доведенням основних засобів до придатного для використання із запланованою метою стану.

Первісна вартість придбаних нематеріальних активів, згідно з вимогами НП(С)БО 8 “Нематеріальні активи” включає ціну (вартість) їх придбання, крім знижок, мито, непрямі податки, що не відшкодовуються підприємству, та інші витрати, які безпосередньо пов'язані з придбанням таких об'єктів, доведенням їх до придатного для використання за призначенням стану.

Витрати на сплату відсотків за кредит при умові, що фінансування капітальних інвестицій в нематеріальні активи відбувається за рахунок банківських позик, не капіталізуються, а покриваються за рахунок витрат поточної операційної діяльності.

Уведення в дію основних засобів документується Актом приймання-передачі (внутрішнього переміщення) основних засобів ф. № ОЗ-1, який використовується для включення окремих об'єктів до складу основних засобів підприємства, для документального оформлення фактів введення об'єктів основних засобів в експлуатацію, їх внутрішнього переміщення з одного підрозділу (цеху, відділу, дільниці) до іншого та передачі іншому підприємству у разі продажу (обміну) чи безоплатної передачі. До акту додається технічна документація і паспорт на об'єкт основних засобів. На підставі акту відкривається інвентарна картка на кожен об'єкт основних засобів та інших необоротних матеріальних активів (табл. 2.8).

Існують певні особливості щодо порядку відображення на рахунках обліку операцій з надходження об'єктів основних засобів, інших необоротних активів як внеску до статутного капіталу підприємства. Зокрема, до капітальних інвестицій відносять лише так звані додаткові витрати, що виникли у зв'язку з доставкою, монтажем об'єкта. При цьому інвентарна вартість об'єкта, яка погоджується із засновниками при реєстрації статутного капіталу, на рахунку

обліку капітальних інвестицій не відображається, а безпосередньо включається до складу основних засобів.

Таблиця 2.8 – Кореспонденція рахунків з обліку капітальних інвестицій у ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
Створення об'єктів капітальних інвестицій			
1 Відображення витрат на проектні, будівельно-монтажні роботи, виконані підрядниками, проектними організаціями	151	631	150000,00
2 Відображення суми податку на додану вартість у рахунках підрядників і проектних організацій (зарєєстрована в ЄРПН)	641	631	30000,00
3 Введення збудованого об'єкта в експлуатацію як основного засобу	103	151	180000,00
4 Відображення фактичних витрат на створення основних засобів за елементами:			
- витрати будівельних матеріалів	151	205	30000,00
- витрати на оплату праці	151	661	12000,00
- витрати на соціальне страхування (ЄСВ)	151	651	2640,00
- витрати на придбання послуг сторонніх організацій з оренди, роботи будівельної техніки тощо	151	631, 685	15000,00
5 Введення створеного власними силами об'єкта в експлуатацію як основного засобу	103	151	59640,00
Придбання об'єктів капітальних інвестицій			
6 Відображення суми за договором постачання	152	631	15000,00
7 Відображення суми податку на додану вартість (зарєєстрована в ЄРПН)	641	631	3000,00
8 Відображення сум за консультаційні, інформаційні, посередницькі, реєстраційні, транспортні послуги та інші витрати, пов'язані з придбанням основних засобів	152	685	5000,00
9 Відображення суми податку на додану вартість (зарєєстрована в ЄРПН)	641	685	1000,00
10 Зарахування торговельного обладнання до складу основних засобів	104	152	20000,00

Для нормальної роботи об'єктів основних засобів, інших необоротних матеріальних активів підприємство має підтримувати їх у працездатному стані або забезпечити їх відновлення.

Згідно з вимогами Н(С)БО 7 “Основні засоби”, “...витрати з підтримки основних засобів у робочому стані, відносяться до поточних витрат підприємства, а витрати з поліпшення основних засобів – капіталізуються, збільшуючи їх первісну вартість” [13].

Підставою для визнання витрат на поліпшення основних засобів капітальними інвестиціями є зростання очікуваного строку корисного використання об'єкта основних засобів, кількості або якості продукції (робіт, послуг), що виготовляється (надається) цим об'єктом.

Прикладом поліпшення основних засобів є:

- модифікація, модернізація об'єкта основних засобів, внаслідок чого продовжено термін його корисного використання чи збільшена його виробнича потужність;
- заміна конструктивної частини обладнання з метою підвищення якості продукції (робіт, послуг);
- налагодження економічно ефективного технологічного процесу, що призведе до зменшення попередньо оцінених виробничих витрат;
- реконструкція, добудова будівлі з метою збільшення її площі, обсягу та якості реалізованих робіт (послуг) або умови їх здійснення.

Проблемним питанням при визнанні капітальних інвестицій на поліпшення об'єктів основних засобів та інших необоротних активів є їх оцінка в контексті економічних вигод. В НП(С)БО відсутнє роз'яснення, що таке “економічна вигода, яка потенційно може призвести в майбутньому до збільшення строку корисного використання об'єкта необоротних активів”. Відповідно, питання віднесення витрат на поліпшення до первісної вартості об'єкта або ж списання їх на витрати поточного періоду, є предметом професійного судження управлінського персоналу.

Окремого рахунку для ведення обліку витрат на поліпшення основних засобів, що збільшують первісну вартість об'єкта, не передбачено. Тому такі витрати відображаються на рахунку 15 “Капітальні інвестиції” з подальшим віднесенням їх до первісної вартості об'єкта (рахунок 10 “Основні засоби”).

Якщо на стадії здійснення капітальних інвестицій відбувається капіталізація витрат, тобто визнання таких витрат активами з подальшим перенесенням їх вартості на фінансові результати у майбутніх періодах, то на етапі вибуття об'єктів з експлуатації відбувається декапіталізація минулих витрат, тобто віднесення таких витрат на фінансові результати при списанні з балансу підприємства об'єктів капітального характеру.

В контексті інвестиційної діяльності, вибуття необоротних активів вважається завершенням використання інвестиційних проектів, “виходом з них”, зменшенням інвестиційного портфелю за рахунок виключення окремих об’єктів інвестиційного майна. Вибуття необоротних активів та списання їх з балансу підприємства відбувається шляхом їх реалізації, ліквідації, безкоштовної передачі іншим особам, внесення окремих об’єктів чи цілих майнових комплексів до статутного капіталу інших підприємств, списання в результаті виявленої в ході інвентаризації нестачі, зменшення корисності та уцінки.

Вибуття об’єктів необоротних активів відбувається на підставі відповідних документів (актів передачі, актів списання ф. № ОЗ-3, інвентаризаційних описів та протоколів, актів переоцінки).

Залишкова вартість об’єктів, що вибувають, списується:

- на поточні витрати інвестиційної діяльності (рахунок 97 “Інші витрати”) – в разі ліквідації об’єктів необоротних активів, їх безоплатної передачі, уцінки та зменшення корисності;
- на зменшення капіталу в дооцінках (рахунок 41 “Капітал у дооцінках”) – в разі уцінки об’єктів необоротних активів за наявності такого капіталу;
- на вартість необоротних активів, що утримуються для продажу (субрахунок 286 “Необоротні активи та групи вибуття, утримувані для продажу”), – якщо об’єкт необоротних активів підлягає реалізації.

Якщо при вибутті підприємство зазнало додаткових витрат на демонтаж та ліквідацію об’єкта, то такі витрати обліковуються в складі витрат інвестиційної діяльності, а отримані в результаті вибуття об’єктів необоротних активів доходи (вартість запчастин, будматеріалів, металобрухту, розмір страхового відшкодування) відображаються в складі доходів від безоплатного отримання активів (табл. 2.9).

Капітальне інвестування є важливим об’єктом оподаткування, зокрема, податком на додану вартість (ПДВ) та податком на прибуток.

Таблиця 2.9 – Кореспонденція рахунків з обліку вибуття об'єктів капітального характеру та декапіталізації витрат у ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький у 2019-2021 рр.

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
Реалізація об'єктів капітального характеру та декапіталізація витрат			
1 Відображено дохід від реалізації основних засобів	377	712	60000,00
2 На суму податку на додану вартість в ціні реалізації	712	641	10000,00
3 Списуються реалізовані основні засоби в частині нарахованого зносу	131	105	20000,00
4 Залишкова вартість об'єкта переводиться до складу необоротних активів, утримуваних для продажу	286	105	35000,00
5 Списується вартість необоротного активу, утримуваного для продажу	943	286	35000,00
Ліквідація об'єктів капітального характеру та декапіталізація витрат			
6 Списується вартість ліквідованих основних засобів у частині нарахованого зносу	131	104	18000,00
7 Списується залишкова вартість ліквідованих основних засобів	976	104	2000,00
8 Витрати, пов'язані з ліквідацією основних засобів	976	661, 651	1000,00
9 Доходи від ліквідації основних засобів	209	746	1000,00
10 Нарахування до бюджету суми ПДВ (у разі ліквідації не повністю зношених основних засобів)	976	641	200,00

При здійсненні капітального інвестування суб'єкт господарювання – платник ПДВ має право на податковий кредит з ПДВ, якщо придбані матеріали, обладнання, роботи будуть використовуватися в процесі основної виробничої діяльності. Податкові зобов'язання у сфері інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання, як і при здійсненні операційної діяльності, виникають при реалізації, безоплатній передачі, внесенні до статутного капіталу інших підприємств, в ряді випадків при списанні інвестиційного майна.

Щодо податку на прибуток, то капітальні інвестиції, або ресурси капітального інвестування включаються до бази оподаткування при їх продажу.

На величину податку на прибуток суб'єкта господарювання також впливає сума нарахованої амортизації необоротних активів. Однак такі операції вважаються сферою операційної, а не інвестиційної діяльності.

Особливої увагу в контексті операцій фінансово-інвестиційного циклу заслуговує інвестиційна нерухомість, тобто інвестиція у землю або будівлі, які призначені не для здійснення операційної діяльності підприємства, а для їх надання в оренду з метою одержання прибутку або інших вигод.

Поділ нерухомості на інвестиційну й операційну слід здійснювати залежно від того, з якою метою вона буде використовуватися в майбутньому. Відповідний висновок можна зробити на підставі відповідних документів, зокрема: договорів, наказів, протоколів, бізнес-плану, фінансового плану тощо.

До інвестиційної нерухомості можна віднести такі об'єкти:

- власна будівля суб'єкта господарювання, що надається в операційну оренду відповідно до однієї чи декількох угод;
- власна будівля, яка наразі не використовується, але утримується для надання в операційну оренду відповідно до однієї чи декількох угод;
- земля, що утримується для надання в оренду, а не для використання в операційній діяльності.
- земельна ділянка, призначення якої ще не з'ясовано.

Водночас, НП(С)БО 32 “Інвестиційна нерухомість” визначає “...об'єкти, які не є інвестиційною нерухомістю, зокрема, це:

- нерухомість, яка використовується в процесі виробництва, постачання товарів (робіт, послуг) або в адміністративних цілях (це так звана операційна нерухомість) або утримується для використання в названих цілях в перспективі;
- нерухомість, яка утримується для продажу в звичайних умовах;
- нерухомість, яка будується (поліпшується) для третіх сторін і за їх дорученням;
- нерухомість, яка будується (поліпшується) для використання в перспективі як інвестиційна нерухомість;
- нерухомість, передана іншому підприємству у фінансову оренду” [13].

У деяких випадках ідентифікація інвестиційної нерухомості як об'єкта обліку вимагає застосування професійного судження чи розробки спеціальних критеріїв.

До прикладу, одну частину нерухомості утримують з метою здачі в оренду або для збільшення капіталу, а другу – з метою виробництва, постачання товарів (робіт, послуг) чи в адміністративних цілях. Якщо кожен з цих частин можна продати чи передати у фінансову оренду окремо, то їх слід обліковувати як окремі інвентарні об'єкти. Причому, один з них буде визнаний як інвестиційна нерухомість, а другий – як операційна. Якщо ж частини однієї нерухомості неможливо продати (передати у фінансову оренду) окремо одна

від одної, така нерухомість може бути визнана інвестиційною, якщо її використовують переважно для здачі в операційну оренду й/або для збільшення власного капіталу. Підприємству доцільно передбачити обліковою політикою критерій переважного використання нерухомості в інвестиційних цілях.

Інвестиційну нерухомість обліковують на субрахунку 100 “Інвестиційна нерухомість” до рахунку 10 “Основні засоби”, хоча НП(С)БО 7 “Основні засоби” на інвестиційну нерухомість не поширюється.

Первісна вартість інвестиційної нерухомості залежить від способу її придбання (створення). Зокрема, придбана (створена) інвестиційна нерухомість первісно оцінюється за собівартістю, отримання на умовах фінансової оренди – за найменшою на дату початку строку оренди оцінкою – справедливою вартістю активу чи теперішньою вартістю суми мінімальних орендних платежів

НП(С)БО 32 “Інвестиційна нерухомість” передбачає дві моделі оцінки інвестиційної нерухомості на звітну дату:

- за справедливою вартістю;
- за первісною вартістю, з урахуванням нарахованої амортизації та втрат від зменшення корисності та вигід від її відновлення.

За відсутності активного ринку “...справедливу вартість інвестиційної нерухомості визначають за:

- останньою ринковою ціною операції з подібними активами;
- поточними ринковими цінами на нерухомість в різному стані, з різної місцевості, в різних орендних й інших контрактних умовах, з урахуванням особливостей оцінюваної інвестиційної нерухомості;
- додатковими показниками, які визначають рівень цін на інвестиційну нерухомість” [13].

Якщо інформація про ринкові ціни на інвестиційну нерухомість відсутня, то справедлива вартість такого активу визначається за теперішньою вартістю майбутніх чистих грошових надходжень від інвестиційної нерухомості.

Зміну справедливої вартості інвестиційної нерухомості на звітну дату відображають:

- у разі збільшення – у складі іншого операційного доходу проводкою:
Дт 100 “Інвестиційна нерухомість”

Кт 710 “Дохід від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю”;

– у разі зменшення – у складі інших операційних витрат:

Дт 940 “Витрати від первісного визнання та від зміни вартості активів, які обліковуються за справедливою вартістю”

Кт 100 “Інвестиційна нерухомість”.

Інвестиційна нерухомість, що обліковується за справедливою вартістю, не амортизується.

Амортизацію інвестиційної нерухомості, що обліковується за первісною вартістю, нараховують у порядку, передбаченому П(С)БО 7 “Основні засоби”:

Дт 949 “Інші витрати операційної діяльності” (здавання в оренду об’єкти не є основною діяльністю),

Дт 23 “Виробництво” (здавання в оренду об’єкти є основною діяльністю)

Кт 135 “Знос інвестиційної нерухомості”.

Втрати від зменшення корисності інвестиційної нерухомості:

Дт 972 “Втрати від зменшення корисності активів”

Кт 135 “Знос інвестиційної нерухомості”.

Вигоди від відновлення корисності:

Дт 135 “Знос інвестиційної нерухомості”

Кт 742 “Дохід від відновлення корисності активів”.

Фінансова інвестиція – це господарська операція з придбання боргових і дольових цінних паперів, корпоративних прав, похідних цінних паперів та інших фінансових інвестицій.

Документування фінансових інвестицій передбачає застосування таких первинних документів:

– реєстр обліку цінних паперів (ведеться щодо кожного пакету придбаних фінансових інвестицій);

– книга обліку цінних паперів (передбачена для опису цінних паперів);

– довідка бухгалтерії (передбачена для визначення премії або дисконту).

Облікові реєстри для обліку фінансових інвестицій:

– картка аналітичного обліку придбаних підприємством ощадних сертифікатів;

- картка аналітичного обліку придбаних для перепродажу акцій невласної емісії;

- картка аналітичного обліку придбаних підприємством коротко-строкових облігацій;

- журнали-ордери по рахунках 14 “Довгострокові фінансові інвестиції” та 35 “Поточні фінансові інвестиції”.

Дохід від фінансових інвестицій (відсотки, дивіденди та інші) визнається в обліку як фінансовий дохід інвестора згідно вимог НП(С)БО 15 “Дохід”.

Для обліку фінансових доходів, крім доходів від участі в капіталі, використовується рахунок 73 “Інші фінансові доходи”, який має три субрахунки:

- 731 “Дивіденди отримані”

- 732 “Відсотки отримані”

- 733 “Інші доходи від фінансових операцій”.

Аналітичний облік фінансових доходів ведеться в розрізі об’єктів інвестування.

Для обліку розрахунків з підприємствами – об’єктами інвестування за нарахованими дивідендами, відсотками та іншими фінансовими доходами, які підлягають отриманню, використовується субрахунок 373 “Розрахунки за нарахованими доходами”.

Метою здійснення поточних фінансових інвестицій може бути отримання як фінансових доходів у вигляді відсотків, дивідендів тощо, так і доходів від перепродажу таких фінансових інвестицій. Для обліку доходів від продажу акцій, облігацій та інших цінних паперів невласної емісії використовується субрахунок 741 “Дохід від реалізації фінансових інвестицій”. Одночасно з визнанням доходу від продажу фінансових інвестицій в обліку відображається списання їх собівартості. Списання собівартості реалізованих фінансових інвестицій, зокрема цінних паперів, відображається на субрахунку 972 “Собівартість реалізованих фінансових інвестицій”.

Згідно з НП(С)БО 12 “Фінансові інвестиції”, “...поточні фінансові інвестиції обліковуються на звітну дату за їх справедливою вартістю в розрізі окремих фінансових інвестицій” [13].

Справедлива вартість фінансових інвестицій в основному визначається на рівні ринкової вартості. Зміна справедливої вартості фінансових інвестицій на звітну дату відображається у складі інших доходів (субрахунок 746 “Інші витрати звичайної діяльності”) чи інших витрат (субрахунок 975 “Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій”).

Якщо справедливу вартість фінансових інвестицій достовірно визначити неможливо, то вони оцінюються за фактичною собівартістю з урахуванням зменшення корисності фінансових інвестиції. Втрати від зменшення корисності фінансових інвестицій відображаються у складі інших витрат (субрахунок 975 “Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій”).

Довгострокові фінансові інвестиції для потреб бухгалтерського обліку поділяються на ті, що:

- надають право власності (фінансові інвестиції в акції інших суб’єктів господарювання, внески до статутного капіталу),
- утримуються підприємством до їх погашення (фінансові інвестиції в боргові цінні папери, зокрема, облігації невлавної емісії, довгострокові векселі та ін.).

Справедлива вартість фінансових інвестицій в обліку визначається шляхом їх дооцінки (уцінки). На суму дооцінки фінансових інвестицій (різницю між їх обліковою та справедливою вартістю) створюється фонд дооцінки фінансових інструментів по кредиту субрахунку 413 “Дооцінка (уцінка) фінансових інструментів”. Сума уцінки списується за рахунок фонду дооцінки фінансових інструментів, а за його відсутності – на інші витрати по дебету субрахунку 975 “Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій”.

Для здійснення обліку фінансових інвестицій за методом участі в капіталі суб’єкт господарювання – інвестор повинен уявляти причини і джерела зміни капіталу об’єкта інвестування. Така інформація стосується таких статей фінансової звітності пов’язаних осіб:

- фінансових результатів – на суму зміни чистого прибутку (збитків) об’єкта інвестування;
- нерозподіленого прибутку – на суму зменшення інших складових власного капіталу суб’єкта господарювання – об’єкта інвестування;

– додатково вкладеного капіталу – якщо зміна розміру власного капіталу суб'єкта господарювання – об'єкта інвестування пов'язана з розміщенням (викупом) акцій (часток), що обумовило збільшення (зменшення) його емісійного доходу;

– іншого додаткового капіталу – на суму зміни частки іншого додаткового капіталу (переоцінки необоротних активів, безоплатно отриманого майна тощо).

У разі, якщо з капіталу суб'єкта господарювання – об'єкта інвестування його учасниками був вилучений капітал, то балансова вартість фінансової інвестиції коригується на суми змін у його капіталі відповідно до нової частки.

В разі, коли зміни у власному капіталі суб'єкта господарювання – об'єкта інвестування є результатом операцій між інвестором та об'єктом інвестування, відповідне коригування балансової вартості фінансових інвестицій не відбувається. Водночас, в разі продажу або передачі інвестором активів його дочірньому, спільному або асоційованому підприємству фінансовий результат від таких операцій визнається таким чином:

– в частині, яка відповідає частці інших інвесторів, – як визнаний дохід звітного періоду;

– в частині, яка відповідає частці інвестора, – як визнані доходи (витрати) майбутніх періодів. В подальшому такі доходи (витрати) будуть віднесені на фінансові результати інвестора протягом періоду амортизації таких активів інвестованим підприємством або після їх продажу.

Аналогічно визнається фінансовий результат і в дочірньому (асоційованому, спільному) підприємстві при продажу його активів інвестору такого суб'єкта господарювання. Кореспонденція рахунків з обліку фінансових інвестицій у ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький наведена в табл. 2.10.

Порядок оподаткування операцій з фінансовими інвестиціями (цінними паперами) регламентований ст.153.8 ПКУ, якою встановлено, що “...платники податку на прибуток ведуть відокремлений облік фінансових результатів від операцій з цінними паперами, деривативами та іншими, ніж цінні папери, корпоративними правами, в розрізі окремих їх видів з метою оподаткування” [4].

Таблиця 2.10 – Кореспонденція рахунків з обліку фінансових інвестицій у
ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
Поточні фінансові інвестиції			
1 Придбання поточних фінансових інвестицій	352	311	12000,00
2 Продаж фінансових інвестицій	311	741	15000,00
3 Списання облікової вартості фінансових інвестицій	971	352	13000,00
4 Дохід від фінансових інвестицій	373	731	1000,00
5 Придбання довгострокових фінансових інвестицій, утримуваних до погашення	143	311	150000,00
6 Нарахування відсоткового доходу до отримання	373	732	3000,00
7 Амортизація:			
- дисконту	143	732	9000,00
- премії	373	143	10000,00
8 Отримання відсоткового доходу	311	373	3000,00
9 Повернення номінальної суми фінансової інвестиції, придбаної:			
- з дисконтом	311	143	159000,00
- премією	311	143	140000,00
10 Дооцінка фінансових інвестицій на збільшення капіталу в дооцінках	142	413	1500,00
11 Віднесення суми дооцінки фінансових інвестицій до складу інших доходів	142	746	500,00
12 Уцінка фінансових інвестицій за рахунок капіталу в дооцінках	413	142	1500,00
13 Віднесення уцінки фінансових інвестицій на інші витрати при відсутності капіталу в дооцінках	975	142	700,00

Якщо протягом звітного періоду витрати платника податку на прибуток на придбання кожного з окремих видів цінних паперів, деривативів та інших, ніж цінні папери, корпоративних прав перевищують доходи від їх продажу (відчуження) протягом такого звітного періоду, то від’ємний фінансовий результат (збиток) зменшує фінансовий результат від операцій з цінними паперами, деривативами або іншими, ніж цінні папери, корпоративними правами цього ж виду в наступних звітних періодах.

Якщо протягом звітного періоду доходи платника податку на прибуток від продажу кожного з окремих видів цінних паперів, деривативів та інших, ніж цінні папери, корпоративних прав перевищують витрати на їх придбання (з урахуванням від’ємного фінансового результату від операцій з цінними паперами, деривативами або іншими, ніж цінні папери, корпоративними правами

цього ж виду минулих періодів), то прибуток відноситься до доходів звітного періоду.

Такий порядок не поширюється на операції з емісії корпоративних прав та інших цінних паперів, а також зі зворотного викупу або погашення таких прав.

Фінансовий результат від операцій з окремими видами цінних паперів визначається за таким алгоритмом:

1) розраховується сума доходів звітного періоду від продажу (обміну, відчуження) цінних паперів даного виду;

2) розраховується сума витрат звітного періоду при придбанні цінних паперів даного виду;

3) встановлюється від'ємний фінансовий результат попереднього звітного періоду за даними минулого періоду (збиток минулого періоду) від операцій з торгівлі цінними паперами даного виду;

4) встановлюється фінансовий результат звітного періоду за окремими видами цінних паперів (ФР_{ЦП}) за таким алгоритмом:

$$\text{ФР}_{\text{ЦП}} = \text{Д}_{\text{ЦП}} - \text{В}_{\text{ЦП}} - \text{Зб}_{\text{ЦПмин}}, \quad (2.1)$$

де $\text{Д}_{\text{ЦП}}$ – доходи від операцій з цінними паперами;

$\text{В}_{\text{ЦП}}$ – витрати від операцій з цінними паперами;

$\text{Зб}_{\text{ЦПмин}}$ – збиток минулого періоду від операцій з цінними паперами;

5) розраховується сума прибутку від операцій з цінними паперами, деривативами та іншими, ніж цінні папери, корпоративними правами різних видів.

Слід відмітити, що не дозволяється перекривати збиток від операцій з одними видами цінних паперів прибутком від операцій з іншими їх видами.

Для фінансування інвестиційної діяльності підприємства використовується власний капітал (zareestrovaniy statutniy, payoviy, dodatkoviy, rezervniy kapital, nerozpodilennyi przybutok, kapital v doocinkakh), а також залучені зі сторони інвестиційні ресурси (кредити банків, кошти від емісії боргових цінних паперів, одержане майно на умовах лізингу та ін.).

Джерела фінансування інвестиційних процесів:

- кошти, залучені у фінансово-кредитних установ;
- державне фінансування від місцевих та державних бюджетів;

- фінансово-інвестиційні ресурси, залучені на умовах спільної діяльності;
- власні кошти підприємства.

Для обліку власного капіталу передбачені рахунки 4 класу (рис. 2.2).

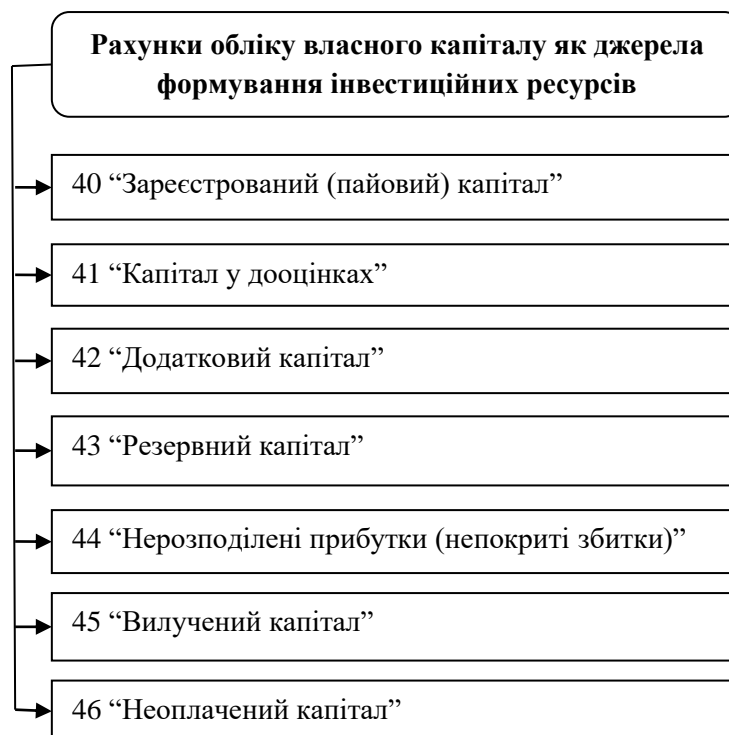

Рисунок 2.2 – Рахунки обліку власного капіталу як джерела формування інвестиційних ресурсів

Рахунки 40, 41, 45 та 46 використовують для відображення внесеного статутного (пайового) капіталу підприємства. Рахунки 42, 43, та 44 призначені для обліку сформованого (заробленого) в процесі господарської діяльності власного капіталу, підприємства. Це капітал засновників, який спрямовується на господарські потреби підприємства, при цьому майно підприємства відокремлене від майна його власників і не закріплене за конкретними особами.

Зареєстрований статутний капітал формується за рахунок внесків засновників. Рішення про розмір статутного капіталу, його зміну приймається лише засновниками підприємства і підлягає обов’язковій реєстрації в ЄДРПОУ. Бухгалтерський облік статутного капіталу починається з моменту реєстрації підприємства, а припиняється – в день виключення підприємства з державного

реєстру в результаті припинення ним господарської діяльності та його ліквідації.

В умовах ринкової конкуренції вартість майна підприємства, зокрема, основних засобів, нематеріальних активів, фінансових інвестицій, може змінюватися залежно від впливу різних чинників: коливання ринкової вартості, інфляційних змін, зменшення (відновлення) корисності активів тощо. Наближення облікової вартості таких активів до їх ринкової оцінки реалізується на практиці за допомогою переоцінки та доведення їх балансової вартості до справедливої. Внаслідок дооцінки таких активів може формуватися такий вид власного капіталу як капітал в дооцінках.

Дооцінка основних засобів, нематеріальних активів, капітальних та фінансових інвестицій здійснюється відповідно до вимог НП(С)БО 7 “Основні засоби”, НП(С)БО 8 “Нематеріальні активи” та НП(С)БО 12 “Фінансові інвестиції” при умові, що залишкова вартість таких об’єктів істотно відрізняється на звітну дату від їх справедливої вартості. Такий порядок не поширюється на фінансові інвестиції підприємства, що утримуються ним до їх погашення, за своєю природою є борговими інструментами та оцінюються в обліку за амортизованою собівартістю. Це ж стосується і збільшення (зменшення) вартості фінансових інвестицій, які обліковуються за методом участі в капіталі. Після списання з балансу підприємства основних засобів або інших об’єктів майна інвестиційної сфери нерозподілений прибуток підприємства збільшується на суму їх попередньої дооцінки.

Додатковий капітал – це капітал, вкладений засновниками підприємства понад суму зареєстрованого статутного капіталу або одержаний у процесі здійснення господарської діяльності підприємства.Dodatkowy kapitał підприємства, якщо це передбачено установчими документами, може бути джерелом погашення збитків підприємства.

Резервний капітал – це сума створених підприємством резервів відповідно до вимог чинного законодавства або установчих документів. Резервний капітал підприємства створюється з метою покриття потенційних збитків, втрат. Допускається використання резервного капіталу для покриття збитку підприємства за звітний період при недостатності нерозподіленого прибутку, а також на інші передбачені законодавством цілі.

Основним джерелом поповнення інвестиційних ресурсів підприємства є нерозподілений прибуток, який збільшує власний капітал підприємства. Напрямки використання нерозподіленого прибутку підприємства:

- 1) на виплату дивідендів засновникам;
- 2) для збільшення величини зареєстрованого статутного капіталу підприємства;
- 3) на створення резервного капіталу, якщо це передбачено чинним законодавством чи установчими документами.

Якщо частина прибутку спрямовується до статутного капіталу підприємства, то мають дотримуватись такі умови:

- 1) прийнято рішенням вищого органу управління (зборів засновників), у якому зазначається абсолютна сума або процент від чистого прибутку, що спрямовується до статутного капіталу;
- 2) затверджені зміни до статуту підприємства в частині збільшення його статутного капіталу;
- 3) збільшена за рахунок прибутку сума статуту капіталу розподіляється між засновниками пропорційно до частки кожного засновника в статутному капіталі підприємства, визначеної при його створенні.

Кореспонденція рахунків з обліку власного капіталу як джерела інвестиційної діяльності ПП “Авіценна - С” представлена в табл. 2.11.

Таблиця 2.11 – Кореспонденція рахунків з обліку власного капіталу як джерела інвестиційної діяльності ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1 Зареєстровано статут підприємства	46	40	100000,00
2 Здійснено внесок до статутного капіталу	311	46	100000,00
3 Відображено результат дооцінки основних засобів	103	411	20000,00
4 Сформовано резервний капітал за рахунок нерозподіленого прибутку	443	43	45000,00
5 Нараховано дивіденди	443	671	20000,00
6 Списано чистий прибуток звітного періоду на нерозподілений прибуток	79	441	320000,00
7 Списано чистий збиток звітного періоду на непокріті збитки	442	79	180000,00

Залучений зі сторони капітал традиційно представлений у діючій на сьогодні моделі балансу розділами II “Довгострокові зобов’язання та забезпечення” та III “Поточні зобов’язання та забезпечення”. Критерієм розмежування залучених джерел інвестиційних ресурсів прийнято термін погашення зобов’язань. Зобов’язання з терміном погашення понад один рік вважаються довгостроковими, а з терміном до одного року – поточними.

Характеристики власного капіталу:

- обов’язкова наявність;
- добровільність формування;
- участь в інвестуванні з метою отримання доходу чи інших вигод;
- право власників капіталу на участь в управлінні підприємством;
- право власників капіталу на прибуток та його розподіл.

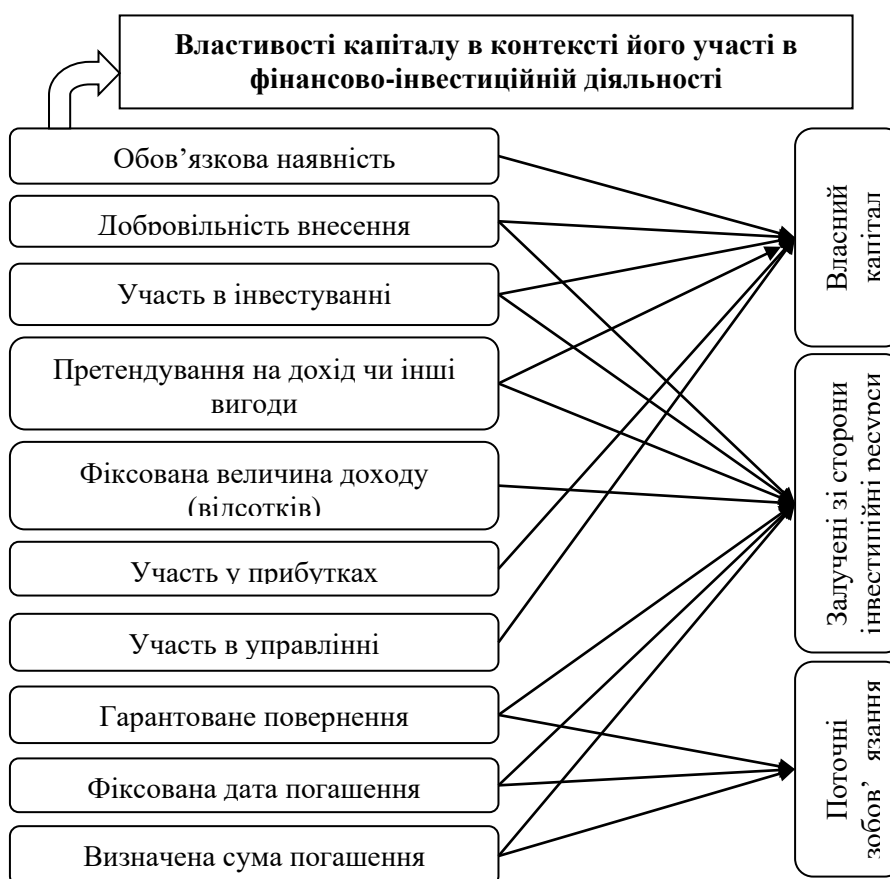

Рисунок 2.3 – Властивості капіталу в контексті його участі в фінансово-інвестиційній діяльності

Відмінність власних інвестиційних ресурсів підприємства від залучених зі сторони полягає в наступному:

- на залучені інвестиційні ресурси встановлена фіксована ставка доходу незалежно від результатів діяльності підприємства;
- інвестор має гарантоване право на повернення залучених інвестиційних ресурсів зі встановленням дати і суми погашення.

З іншої сторони, поточна кредиторська заборгованість не має інвестиційних властивостей та пов'язаних з ними процесів, вона виникає невідворотно, кредитору гарантуються суми та строки погашення такої заборгованості (рис. 2.3).

Банківський кредит як джерело фінансових ресурсів забезпечує тимчасову потребу підприємства в додаткових оборотних коштах для його нормального функціонування.

Відображення облікової інформації про отримані банківські кредити залежить від виду зобов'язань підприємства, які виникають у зв'язку із отриманням такого кредиту. Згідно з НП(С)БО, зобов'язання підприємства класифікують як довгострокові та поточні.

До поточних зобов'язань відносять зобов'язання, які мають бути погашені протягом 12 місяців зі звітної дати або в ході операційного циклу підприємства. До довгострокових зобов'язань, згідно з НП(С)БО 11 “Зобов'язання”, відносять всі зобов'язання підприємств, які не є поточними.

Для відображення кредитних операцій підприємства у бухгалтерському обліку передбачені наступні рахунки:

50 “Довгострокові позики”;

60 “Короткострокові позики”;

61 “Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями”.

Крім власного капіталу і залучених джерел для фінансування інвестицій підприємство може застосовувати й інші напрями та форми інвестування. Наприклад, бюджетні асигнування, безоплатно отримані активи, фінансовий лізинг, фінансування інвестиційних об'єктів на пайових засадах.

Бюджетні асигнування традиційно виділяються з державного чи місцевого бюджетів і призначені для виконання загальнодержавних програм та проектів. Таке фінансування має цільовий характер і використання коштів

контролюється органами державного контролю. У бухгалтерському обліку такі кошти обліковуються на рахунку 48 “Цільове фінансування і цільові надходження”.

Коли підприємство безоплатно отримує необоротні активи, то в цей момент воно збільшує свій додатковий капітал еквівалентно сумі справедливої вартості, за якою такі необоротні активи оприбутковані на баланс підприємства. В подальшому підприємство, одночасно з нарахуванням амортизації за безоплатно отриманими необоротними активами, відображає дохід у сумі нарахованої амортизації.

Бухгалтерські проведення з обліку позикового капіталу як джерела фінансово-інвестиційної діяльності ПП “Авіценна – С” наведено в табл. 2.12.

Таблиця 2.12 – Кореспонденція рахунків з обліку позикового капіталу як джерела фінансово-інвестиційної діяльності ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1 Отримано довгострокову позику на поточний рахунок у банку	311	501	1500000,00
2 Погашено заборгованість за довгостроковою позикою	501	311	50000,00
3 Перекласифіковано довгострокову позику у поточну заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	501	611	100000,00
4 Отримано короткострокову позику на поточний рахунок	311	601	150000,00
5 Визнано інший дохід у зв'язку з погашенням (зменшенням) зобов'язань за довгостроковими позиками	501	745	20000,00
6 Нараховані відсотки за позиками	951	684	10000,00

Облікова інформація про операції фінансово-інвестиційного циклу узагальнюється у фінансовій звітності.

У табл. 2.13 наведено перелік основних сегментів фінансової звітності, які містять наслідки операцій цього циклу.

Таблиця 2.13 – Перелік основних сегментів фінансової звітності, які містять наслідки циклу фінансово-інвестиційного циклу

Назва статті	Код рядка	Зміст статті
1	2	3
<i>БАЛАНС</i>		
Нематеріальні активи	1000 1001 1002	Відображається вартість нематеріальних активів в розрізі їх первісної вартості, суми накопиченої амортизації та залишкової вартості
Незавершені капітальні інвестиції	1005	Відображається вартість незавершених на звітну дату капітальних інвестицій (на будівництво, реконструкцію, модернізацію, інші поліпшення), виготовлення, придбання об'єктів матеріальних необоротних активів
Основні засоби	1010 1011 1012	Відображається вартість власних основних засобів, отриманих на умовах фінансового лізингу об'єктів і орендованих цілісних майнових комплексів, отриманих у довірче управління або на правах господарського відання чи правах оперативного управління, вартість інших необоротних матеріальних активів, в розрізі їх первісної вартості, суми зносу та залишкової вартості
Інвестиційна нерухомість	1015	Відображається вартість інвестиційної нерухомості, що обліковується за справедливою вартістю або первісною вартістю (в розрізі її первісної вартості, суми зносу та залишкової вартості)
Довгострокові фінансові інвестиції	1030 1035	Відображається вартість довгострокових фінансових інвестицій, а також усіх інвестицій, які не можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент, в тому числі які обліковуються за методом участі в капіталі
Поточні фінансові інвестиції	1160	Відображається вартість поточних фінансових інвестицій, які можуть бути вільно реалізовані в будь-який момент (крім еквівалентів грошових коштів)
Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття	1200	Відображається вартість необоротних активів та груп вибуття, утримуваних для продажу
Зареєстрований (пайовий) капітал	1400	Відображається зафіксована в реєстраційних документах загальна вартість активів, які є внеском учасників до капіталу підприємства
Капітал у дооцінках	1405	Відображається величина дооцінки необоротних активів
Додатковий капітал	1410	Відображається сума перевищення вартості реалізації випущених акцій над їх номінальною вартістю, сума капіталу, який вкладено засновниками понад статутний капітал, вартість безоплатно отриманих необоротних активів та інші види додаткового капіталу
Резервний капітал	1415	Відображається сума резервного капіталу, сформованого за рахунок нерозподіленого прибутку підприємства
Неоплачений капітал	1425	Відображається сума заборгованості учасників за внесками до статутного капіталу (вираховується при визначенні загального підсумку власного капіталу)
Вилучений капітал	1430	Відображається фактична собівартість акцій власної емісії або часток, викуплених товариством у його учасників (вираховується при визначенні загального підсумку власного капіталу)
Довгострокові кредити банків	1510	Відображається сума довгострокової заборгованості підприємства перед банками за позиками

Продовження таблиці 2.13

1	2	3
Інші довгострокові зобов'язання	1515	Відображається сума довгострокової заборгованості підприємства за залученими позиковими коштами (крім кредитів банків), на які нараховуються відсотки
Короткострокові кредити банків	1600	Відображається сума поточних зобов'язань підприємства перед банками за позиками
Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями	1610	Відображається сума довгострокових зобов'язань, яка підлягає погашенню протягом року від звітної дати
ЗВІТ ПРО ФІНАНСОВІ РЕЗУЛЬТАТИ		
Фінансові витрати	2250	Відображається сума витрат на відсотки та інших витрат підприємства, пов'язаних із запозиченнями (крім фінансових витрат, які капіталізуються)
Інші витрати	2270	Відображається собівартість реалізованих фінансових інвестицій та сума інших витрат (крім фінансових витрат), які не пов'язані з операційною діяльністю підприємства
ЗВІТ ПРО РУХ ГРОШОВИХ КОШТІВ		
Витрачання на придбання: – фінансових інвестицій	3255	Відображається витрачання грошових коштів для придбання фінансових інвестицій
– необоротних активів	3260	Відображається витрачання грошових коштів для придбання (створення) необоротних активів (крім фінансових інвестицій)
Надходження від власного капіталу	3300	Відображається надходження грошових коштів від розміщення акцій та інших операцій, пов'язаних зі збільшенням власного капіталу
Надходження від отримання позик	3305	Відображається надходження грошових коштів від залучення позикових коштів (позик, векселів, облігацій тощо)
Інші надходження	3340	Відображаються інші надходження грошових коштів від фінансової діяльності
Витрачання на викуп власних акцій	3345	Відображаються сплачені кошти на викуп власних акцій
Витрачання на погашення позик	3350	Відображаються виплати грошових коштів для погашення заборгованості за позиками
Витрачання на сплату дивідендів	3355	Відображаються виплати грошових коштів для погашення заборгованості за нарахованими дивідендами
ПРИМІТКИ ДО РІЧНОЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ		
X	X	Розкривається наступна інформація: – загальна кількість та номінальна вартість акцій, на які передбачається здійснити передплату; – загальна сума коштів, одержаних в ході передплати; – види акцій у складі статутного капіталу; – сума дивідендів, не сплачених за привілейованими акціями; – розподіл часток статутного капіталу між учасниками, зміни у їх складі; – первісна (переоцінена) вартість і сума зносу основних засобів, щодо яких є обмеження володіння, користування та розпорядження; – первісна (переоцінена) вартість і сума зносу основних засобів, переданих у заставу;

Кінець таблиці 2.13

1	2	3
X	X	<ul style="list-style-type: none"> – сума капітальних вкладень в основні засоби за звітний період; – залишкова вартість основних засобів, які тимчасово не експлуатуються (консервація, реконструкція тощо); – первісна (переоцінена) вартість повністю амортизованих основних засобів, які продовжують використовуватись; – залишкова вартість основних засобів, вилучених для продажу; – вартість основних засобів, отриманих за рахунок цільового фінансування; – первісна вартість нематеріальних активів, отриманих у результаті об'єднання підприємств; – сума втрат від зменшення корисності і сума вигід від відновлення корисності нематеріальних активів; – первісна (переоцінена) вартість та накопичена амортизація нематеріальних активів, щодо яких існує обмеження права власності; – загальна сума витрат на дослідження та розробки, включена до складу витрат звітного періоду; – вартість нематеріальних активів, отриманих за рахунок цільових асигнувань; – перелік асоційованих, дочірніх і спільних підприємств із зазначенням частки в капіталі та методів оцінки фінансових інвестицій; – первісна (переоцінену) вартість і знос об'єктів оренди за їхніми класифікаційними групами на звітну дату; – стислі дані про чинні орендні угоди;

Ефективна система обліку та оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу уможливіє формування необхідної інформації для потреб управління фінансово-інвестиційною діяльністю підприємств.

2.3 Методика аудиту операцій фінансово-інвестиційного циклу

Перелік та обсяг аудиторських процедур щодо операцій фінансово-інвестиційного циклу залежить від змістового наповнення тверджень фінансової звітності, в яких узагальнюються наслідки цих операцій.

Переважає більшість статей фінансової звітності, в яких представлені наслідки операцій фінансово-інвестиційного циклу, з точки зору МСА, стосуються поняття “облікова оцінка”.

Згідно з МСА 540 (переглянутого) “Аудит облікових оцінок та пов’язане з ними розкриття інформації”, “...облікова оцінка – це приблизне значення

грошової суми за відсутності точних засобів оцінювання” [12]. Облікові оцінки та спосіб їх здійснення передбачаються обліковою політикою підприємства, яка є важливим об’єктом аудиту фінансової звітності, на який зорієнтовані аудиторські процедури.

Аудитор має здійснювати оцінку того, як управлінський персонал підприємства:

- ідентифікує операції, події та умови господарської діяльності, які обумовлюють необхідність визнання облікових оцінок;
- здійснює облікові оцінки, тобто визначає метод (модель), спосіб здійснення облікової оцінки, припущення щодо облікових оцінок, підстави та необхідність змін у методах здійснення облікових оцінок.

Ключові аспекти дослідження аудитором елементів облікової політики щодо операцій фінансово-інвестиційного циклу:

- порядок визначення строків корисного використання основних засобів, нематеріальних активів;
- методи нарахування амортизації основних засобів, малоцінних необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів;
- вартісний критерій для визнання основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів;
- поріг суттєвості для переоцінки основних засобів;
- критерії визнання кваліфікаційного активу;
- порядок капіталізації фінансових витрат, пов’язаних зі створенням кваліфікаційного активу;
- критерії визнання інвестиційної нерухомості;
- методи оцінки інвестиційної нерухомості.

Аудитор, здійснюючи перевірку адекватності оцінок щодо строку корисного використання, виконує процедури отримання аудиторських доказів, згідно з МСА 500 “Аудиторські докази” [12], щодо того, що встановлені строки корисного використання основних засобів враховують:

- очікуване використання об’єкта основних засобів суб’єктом господарювання з урахуванням його потужності чи продуктивності;
- прогнозований фізичний та моральний знос;

- правові та інші обмеження щодо строків використання об'єкта основних засобів та інші фактори.

Здійснюючи перевірку облікових оцінок щодо строку корисного використання об'єкта нематеріальних активів, аудитор має додатково дослідити:

- правові та інші схожі обмеження щодо строків використання такого об'єкта;
- спосіб використання підприємством об'єкта нематеріальних активів;
- взаємозалежність строку корисного використання об'єкта нематеріальних активів та строку корисного використання інших активів суб'єкта господарювання;
- підходи до визначення межі суттєвості для переоцінки об'єктів основних засобів;
- надійність процедур, що використовуються для ідентифікації суттєвих відхилень між балансовою та справедливою вартістю окремих об'єктів бухгалтерського обліку.

Аналогічно здійснюється перевірка облікових оцінок, які застосовуються до інвестиційної нерухомості.

Планування змісту та обсягу аудиторських процедур залежить від певних обставин, зокрема, складом активів, пов'язаних з інвестиційною діяльністю суб'єкта господарювання, формою використання таких активів, напрямами залучення позикового фінансового капіталу, господарськими процесами, що обумовлюють зміну власного капіталу.

У табл. 2.14 та 2.15 наведено матриці аудиторських процедур для отримання доказів щодо тверджень фінансової звітності у межах операцій фінансово-інвестиційного циклу.

Аудиторські процедури щодо тверджень у статті “Нематеріальні активи” традиційно розпочинаються із дослідження того, чи дійсно відповідні активи існували на звітну дату, а також, чи є у підприємства законні підстави на володіння та користування ними.

Таблиця 2.14 – Матриця аудиторських процедур для отримання доказів щодо тверджень Балансу у межах операцій фінансово-інвестиційного циклу

Твердження	Аудиторські процедури						
	Перевірка	Спостереження	Зовнішнє підтвердження	Повторне обчислення	Повторне виконання	Аналітичні процедури	Запит
1	2	3	4	5	6	7	8
Нематеріальні активи							
Існування	x	x				x	x
Права і зобов'язання	x		x				x
Повнота	x	x					
Оцінка вартості та розподіл	x			x	x		x
Незавершені капітальні інвестиції							
Існування	x	x			x		
Права і зобов'язання	x		x				
Повнота	x	x			x	x	
Оцінка вартості та розподіл	x		x		x	x	
Основні засоби та Інвестиційна нерухомість							
Існування	x	x					x
Права і зобов'язання	x		x				x
Повнота	x	x	x	x		x	x
Оцінка вартості та розподіл	x	x	x	x	x	x	x
Довгострокові фінансові інвестиції та Поточні фінансові інвестиції							
Існування	x		x				x
Права і зобов'язання	x		x				x
Повнота	x		x				x
Оцінка вартості та розподіл	x		x	x		x	x
Необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття							
Існування	x						x
Права і зобов'язання	x		x				x
Повнота	x	x		x	x		
Оцінка вартості та розподіл	x		x	x		x	x
Зареєстрований (пайовий) капітал							
Існування	x		x				x
Права і зобов'язання	x		x				x
Повнота	x		x				x

Кінець таблиці 2.14

1	2	3	4	5	6	7	8
Оцінка вартості та розподіл	x			x			x
Капітал в дооцінках							
Існування	x						x
Права і зобов'язання	x						x
Повнота	x		x				x
Оцінка вартості та розподіл	x		x				x
Додатковий капітал							
Існування	x						
Права і зобов'язання	x						x
Повнота	x			x			
Оцінка вартості та розподіл	x		x	x	x	x	
Резервний капітал							
Існування	x						
Права і зобов'язання	x						
Повнота	x			x			
Оцінка вартості та розподіл	x						
Неоплачений капітал							
Існування	x						x
Права і зобов'язання	x						x
Повнота	x		x				x
Оцінка вартості та розподіл	x						
Вилучений капітал							
Існування	x		x				
Права і зобов'язання	x		x				
Повнота	x		x				
Оцінка вартості та розподіл	x						
Довгострокові кредити банків, Інші довгострокові фінансові зобов'язання, Короткострокові кредити банків, Поточна заборгованість за довгостроковими зобов'язаннями							
Існування	x			x			x
Права і зобов'язання	x		x				x
Повнота	x			x			x
Оцінка вартості та розподіл	x		x	x			x

Таблиця 2.15 – Матриця аудиторських процедур для отримання доказів щодо тверджень Звіту про фінансові результати, Звіту про рух грошових коштів та Приміток до річної фінансової звітності у межах операцій фінансово-інвестиційного циклу

Твердження	Аудиторські процедури						
	Перевірка	Спостереження	Зовнішнє підтвердження	Повторне обчислення	Повторне виконання	Аналітичні процедури	Запит
<u>Звіт про фінансові результати</u> Фінансові витрати, Інші витрати							
Повнота	x	x		x		x	
Наявність	x	x			x		x
Точність	x					x	
Закриття реєстрів	x		x	x			
Класифікація	x					x	
<u>Звіт про рух грошових коштів</u> Витрачання на придбання фінансових інвестицій, Витрачання на придбання необоротних активів, Надходження від власного капіталу, Надходження від отримання позик, Інші надходження, Витрачання на викуп власних акцій, Витрачання на погашення позик, Витрачання на сплату дивідендів							
Повнота	x			x			
Наявність	x			x			
Точність	x			x		x	
Закриття реєстрів	x			x			
Класифікація	x			x			
<u>Примітки до річної фінансової звітності</u>							
Права і зобов'язання	x		x				
Повнота	x			x		x	
Наявність							x
Класифікація	x	x					
Зрозумілість						x	

Ключовими аудиторськими процедурами щодо тверджень у статті “Нематеріальні активи”, як правило, є аналітичні процедури та запити. Досліджуючи плани виробництва, стратегії перспективного розвитку підприємства, аудитор може отримати аудиторські докази щодо правомірності визнання нематеріального активу на звітну дату. Наприклад, якщо підприємство придбало ліцензію на виробництво продукції, при цьому відсутні реальні технологічні можливості чи перспективи реалізації такої продукції, то у нього виникає ризик суттєвого викривлення статті Балансу, в якій представлені витрати на придбання такої ліцензії.

Аудиторські процедури щодо твердження “Оцінка вартості та розподіл” у статті “Нематеріальні активи” спрямовані на перевірку того, що:

- до первісної вартості об’єкта нематеріальних активів віднесено лише ті витрати, які безпосередньо пов’язані з його придбанням (створенням) та відповідають вимогам НП(С)БО 8 “Нематеріальні активи”;

- нарахування амортизації об’єкта нематеріальних активів відповідає реальним умовам і процесам його використання;

- переоцінка об’єкта нематеріального активу до рівня справедливої вартості відповідає вимогам НП(С)БО 8 “Нематеріальні активи”.

Стаття “Незавершені капітальні інвестиції” у Балансі суб’єкта господарювання виконує функцію своєрідного транзиту в операціях придбання (створення) об’єктів нематеріальних активів і основних засобів. Для отримання аудиторських доказів правильності формування підприємством первісної вартості об’єктів нематеріальних активів і основних засобів, аудитор проводить тестування кредитових оборотів за відповідними рахунками їх обліку. Водночас, процес інвестування в основний капітал може мати тривалий характер, тому на звітну дату в балансі формується стаття “Незавершені капітальні інвестиції”.

При виконанні аудиторських процедур щодо об’єктів необоротних активів, представлених в статті “Незавершені капітальні інвестиції”, необхідно враховувати специфіку даної статті. Зокрема, в ній представлені як об’єкти, за якими не завершено процес створення, так і об’єкти, які потребують тільки монтажу та документального оформлення факту їх приймання-передачі в експлуатацію.

До першої групи об’єктів відносять незавершені капітальні вкладення в об’єкти будівництва. Ризики суттєвого викривлення щодо даних об’єктів фінансової звітності зумовлені складністю оцінки реальних обсягів таких вкладень на звітну дату. Тому аудиторські процедури мають охоплювати документальну перевірку, аналітичні процедури, повторне виконання із залученням експертів. Особливої уваги заслуговують об’єкти незавершеного будівництва, щодо яких завершилися проектні строки завершення робіт (довгобуду), оскільки такі об’єкти руйнуються внаслідок природних процесів та втрачають свою вартість.

Для другої групи об'єктів незавершених капітальних вкладень в ході аудиту ключовим питанням є перевірка своєчасності документального оформлення факту введення даних об'єктів в експлуатацію, оскільки така процедура часом вимагає отримання спеціального дозволу державних органів, хоча по факту такі об'єкти можуть експлуатуватися. Для отримання аудиторських доказів з даного питання аудитор виконує спеціальну аудиторську процедуру – спостереження.

Для отримання аудиторських доказів щодо твердження “Існування” у статті “Основні засоби” аудитор традиційно застосовує інвентаризацію чи дослідження надійності її результатів, спостереження та запит. Наприклад, суб'єкт господарювання обліковує автомобіль, термін фактичного використання якого менше 2 років. В ході аудиту було встановлено, що даний автомобіль потрапив в аварію. Аудитор, здійснивши огляд й подальший запит, встановив, що такий автомобіль відповідає критеріям визнання активу.

Для отримання аудиторських доказів щодо твердження “Повнота” у статті “Основні засоби” застосовуються аудиторські процедури інвентаризації та спостереження. Це обумовлено тим, що в практичній діяльності підприємств зустрічаються випадки, коли повністю амортизовані основні засоби, які фактично використовуються в господарській діяльності, внаслідок неефективної системи внутрішнього контролю списуються з обліку.

Особливого значення в процесі аудиту основних засобів набувають аудиторські процедури щодо твердження “Права і зобов'язання”. Головним доказом, що підтверджує право власності на об'єкти нерухомості та транспортні засоби, виступають документи, зокрема, договори купівлі-продажу об'єктів основних засобів, технічні паспорти, свідоцтво про право власності тощо).

Окремій перевірці підлягають твердження фінансової звітності “Повнота”, “Існування” та “Права і зобов'язання” щодо орендних операцій. Ризик суттєвого викривлення для операцій даного сегменту полягає в тому, що юридична форма укладеного договору, наприклад, операційної оренди, насправді має ознаки фінансової оренди. Відповідно, орендодавець має вилучити передані об'єкти зі складу власних основних засобів та визнати дебіторську заборгованість (чисті інвестиції в оренду), а орендар має здійснити

дзеркальні операції. У зв'язку з цим аудитор, широко застосовуючи аналітичні процедури, здійснює тестування діючих договорів оренди на предмет наявності ознак фінансової оренди відповідно до вимог НП(С)БО 14 “Оренда”.

У статті Балансу “Інвестиційна нерухомість” найчутливішим до викривлень є твердження фінансової звітності “Оцінка вартості та розподіл”, тому аудитор, плануючи перевірку, має передбачати в плані та програмі аудиту залучення зовнішнього експерта з метою підтвердження достовірності оцінки інвестиційної нерухомості.

Оскільки в Примітках до річної фінансової звітності передбачено детальне розкриття змісту орендних операцій, аудитору доцільно особливу увагу приділити вивченню змісту орендних договорів.

Аудиторська перевірка господарських операцій поліпшення основних засобів передбачає застосування тестів контролю, процедур документальної перевірки, залучення експертів тощо.

Метою аудиторської перевірки господарських операцій переоцінки основних засобів є отримання аудиторських доказів стосовно того, що:

- зміна балансової вартості основних засобів має достатнє та достовірне обґрунтування;
- результати переоцінки основних засобів належно відображено у складі власного капіталу та доходів (витрат) звітного періоду з урахуванням попередніх уцінок та дооцінок.

Окремим сегментом аудиту операцій фінансово-інвестиційного циклу є операції вибуття основних засобів, які впливають на такі статті фінансової звітності як: “Основні засоби”, “Інший додатковий капітал”, “Інші операційні доходи”, “Інші витрати”, “Інші операційні витрати”.

Відповідно до вимог НП(С)БО 27 “Необоротні активи, утримувані для продажу, та припинена діяльність”, “...процес реалізації основних засобів може відбуватись протягом тривалого періоду часу” [13], що підлягає відповідному розкриттю у фінансовій звітності. Аудитор, здійснюючи запити до управлінського персоналу суб'єкта господарювання, вивчення внутрішніх розпорядчо-організаційних документів, визначає плани суб'єкта господарювання щодо реалізації необоротних активів, зокрема, основних засобів. Якщо на звітну дату управлінським персоналом суб'єкта

господарювання прийнято рішення про реалізацію основних засобів, аудитор має протестувати дане рішення на предмет необхідності переведення об'єкта основних засобів до необоротних активів, утримуваних для продажу. Така процедура тестування дозволяє отримати аудиторські докази того, що об'єкт відповідає критеріям визнання необоротних активів, утримуваних для продажу, і є реальні перспективи вибуття об'єкта основних засобів, зокрема:

- економічні вигоди, ймовірно, будуть отримані від їх продажу, а не від використання в процесі операційної діяльності підприємства;
- об'єкт основних засобів повністю готовий до продажу в теперішньому стані;
- очікується, що продаж об'єкта основних засобів буде завершено протягом 12 місяців з дати визнання його таким, що утримується для продажу;
- умови продажу об'єкта основних засобів відповідають звичайним умовам продажу для аналогічних об'єктів;
- продаж об'єкта основних засобів є високо ймовірним, зокрема, якщо управлінський персонал суб'єкта господарювання підготував план продажу чи уклав твердий договір про продаж, а також здійснюється активна пропозиція на ринку за ціною на рівні справедливої вартості такого об'єкта.

Особливу увагу в процесі тестування аудитор приділяє перевірці законності проведення управлінським персоналом операцій вибуття (продажу), зіставляючи визначені установчими документами суб'єкта господарювання та цивільним законодавством обмеження щодо обсягів правочинів, які можуть вчинятися самостійно органами управління суб'єкта господарювання, з фактичними процедурами, пов'язаними з вибуттям.

Планування аудиторських процедур щодо операцій з фінансовим інвестиціями охоплює твердження фінансової звітності у статтях “Довгострокові фінансові інвестиції”, “Поточні фінансові інвестиції”, а також у відповідних статтях доходів і витрат Звіту про фінансові результати.

Першочергово аудитор перевіряє правильність класифікації фінансових інвестицій залежно від мети їх придбання. Відповідні аудиторські докази аудитор отримує шляхом здійснення запитів до управлінського персоналу суб'єкта господарювання, дослідження протоколів наглядової ради, внутрішніх розпорядчих документів суб'єкта господарювання.

Отримання аудиторських доказів щодо тверджень “Існування” і “Права та зобов’язання” ґрунтується на результатах перевірки наявних цінних паперів, якщо вони емітовані в документарній формі. Щодо цінних паперів, емітованих в бездокументарній формі, факт їх наявності підтверджується перевіркою документів на їх придбання. Також аудитор здійснює зовнішні запити до депозитарію цінних паперів та органів державної реєстрації підприємств, частки яких включено до фінансових інвестицій.

Аудитор досліджує також інформацію про частки у статутному капіталі, якими володіє суб’єкт господарювання (пайові фінансові інвестиції). На основі цієї інформації аудитор виконує аудиторські процедури щодо перевірки правильності оцінки фінансових інвестицій в асоційовані та спільні підприємства, які на звітну дату обліковуються за методом участі в капіталі.

Виконуючи процедуру повторного обчислення, аудитор перевіряє відповідність оцінки фінансових інвестицій, що утримуються до їх погашення, на звітну дату за амортизованою собівартістю.

Аудиторська перевірка статей власного капіталу передбачає комплексне їх дослідження з урахуванням інформації, представленої в Звіті про фінансові результати. Перевірку власного капіталу здійснюють за його видами: інвестованим та нагромадженим.

Процедури перевірки інвестованого капіталу, як правило, планують при першому виконанні завдання з аудиту або якщо в звітному році відбувалися зміни в розмірі статутного капіталу чи викуп часток у статутному капіталі.

Основні джерела отримання аудиторських доказів щодо статей власного капіталу: засновницькі документи (протоколи зборів засновників), статут підприємства, свідоцтво про державну реєстрацію, первинні документи зі сплати статутного фонду.

Особливої уваги в ході аудиторської перевірки заслуговує оцінка надходжень від засновників у формі майнових внесків. Аудиторська перевірка статей власного капіталу виконується за корелюючими сегментами, зокрема, операціями переоцінки основних засобів, безкоштовного отримання необоротних активів, формування фінансових результатів. При цьому в окрему групу об’єднуються операції, пов’язані з використанням прибутку: формування резервного капіталу, нарахування та виплата дивідендів. При перевірці статті

“Резервний капітал” аудитор має отримати докази відповідності сформованої величини резервного капіталу вимогам статуту суб’єкта господарювання та рішенням загальних зборів засновників. Ризики суттєвого викривлення операцій з виплати дивідендів полягають у несвоєчасному формуванні зобов’язань перед учасниками, оскільки використовуються неналежні принципи обліку таких операцій.

Предметом аудиторського перевірки є обставини та операції, кваліфіковані як зміни облікової політики і виправлення помилок. Вони є наслідком особливостей функціонування суб’єкта господарювання та його системи внутрішнього контролю. В окремих випадках аудитор може виділяти такі операції в окремий сегмент через високий ризик суттєвого викривлення.

Наступний блок операцій, що входить до складу фінансово-інвестиційного циклу, – це операції, пов’язані із залученням позикового фінансового капіталу. Тому аудиторські процедури в даному сегменті здійснюються за двома напрямками:

- перевірка тверджень фінансової звітності щодо операцій, пов’язаних з отриманням позикового фінансового капіталу;
- перевірка тверджень фінансової звітності щодо зобов’язань за нарахованими відсотками.

Аудиторські процедури щодо твердження фінансової звітності “Існування” ґрунтуються на дослідженні операцій надходження грошових коштів, інших матеріальних активів чи визнаних витрат. Також аудитор, використовуючи процедуру зовнішнього підтвердження, перевіряє юридичні підстави, що визначають порядок і обов’язки погашення відповідних зобов’язань. Зовнішні запити у даному сегменті здійснюються суцільним способом.

Слід відмітити, що за окремими видами зобов’язань, з огляду на характер їх визнання та існування, аудитор не має можливості провести зовнішні підтвердження. Наприклад, зобов’язання за емітованими підприємством облігаціями аудитор може перевірити лише на підставі первинних документів, які засвідчують факт їх розміщення, а зобов’язання з фінансової оренди, що визнана шляхом ідентифікації її ознак в договорі оренди, – виключно аналітичними процедурами.

Важливим аспектом аудиту позикового фінансового капіталу є перевірка аудитором правильності класифікації зобов'язань на довгострокові і поточні. Класифікація має важливе значення для оцінки ліквідності та платоспроможності підприємства. Тому аудитор здійснює тестування, вивчаючи умови погашення позикових коштів.

Аудитор, оцінюючи правильність класифікації зобов'язань, виходить з того, що зобов'язання за нарахованими відсотками, яке підлягає погашенню впродовж 12 місяців від звітної дати, визнається довгостроковим зобов'язанням, якщо початковий строк його погашення перевищував 12 місяців, а до затвердження фінансової звітності існує угода про переоформлення такого зобов'язання на довгострокове.

Твердження фінансової звітності “Оцінка вартості та розподіл” щодо довгострокових позик передбачають, що такі зобов'язання оцінюються в Балансі за теперішньою вартістю. Для перевірки правильності розрахунку дисконтованої вартості використовуються аудиторські процедури перерахунку та аналітичні процедури. Якщо позику було отримано в іноземній валюті, аудитор має перевірити правильність оцінки зобов'язання на звітну дату з врахуванням курсу валюти. Ризик суттєвого викривлення за зобов'язаннями із нарахованих відсотків є наслідком неправильного застосування принципу нарахування, коли фінансові витрати визнаються по факту їх сплати. Заслуговують на увагу договори, згідно яких позичальник сплачує відсотки за користування позиковими коштами протягом різних звітних періодів. Тому перевірка зобов'язань за нарахованими відсотками передбачає такі аудиторські процедури як перерахунок та запити до кредиторів.

Аудитор здійснює перевірку показників Звіту про рух грошових коштів через тестування операцій придбання і реалізації необоротних активів та фінансових інвестицій. Крім того, перевіряють грошові потоки, пов'язані з формуванням статутного капіталу та виплатою дивідендів. Наслідки перевірки господарських операцій підприємства з надходження і погашення позик узагальнюються для підтвердження коректності класифікації статей у розділі “Рух коштів у результаті фінансової діяльності” Звіту про рух грошових коштів.

3 НАПРЯМИ УДОСКОНАЛЕННЯ ОБЛІКУ ОПЕРАЦІЙ ФІНАНСОВО-ІНВЕСТИЦІЙНОГО ЦИКЛУ

3.1 Проблеми і перспективи розвитку обліку фінансових інвестицій

Фінансові інвестиції відіграють важливу роль в економічній системі будь-якої країни, оскільки є джерелом залучення додаткових ресурсів і отримання доходу. Це обумовлює потребу ефективного управління інвестиційними процесами, основою якого на рівні суб'єкта господарювання є своєчасна і достовірна інформація про фінансові інвестиції, сформована в обліковій системі та фінансовій звітності.

Попри значну кількість досліджень, наразі відсутній єдиний підхід до питання покращення системи документування операцій з фінансовими інвестиціями. Документація господарських операцій має важливе значення, оскільки, з однієї сторони, вона забезпечує контроль і аналіз господарських операцій, а з іншої сторони – підтверджує законність таких операцій. “...Бухгалтерські документи виконують функції розпорядчого і виконавчого характеру. Документація забезпечує попередній і поточний контроль за проведенням операцій” [54., с. 159].

Ефективність управління фінансовими інвестиціями суб'єкта господарювання суттєво підвищується за умови розробки інформаційного забезпечення обліку фінансових інвестицій. “...Важливою складовою інформаційного забезпечення є обліково-аналітичні дані, які є основою для прийняття рішень з організації, планування й регулювання інвестиційної діяльності підприємства” [17, с. 53].

За результатами вивчення методології облікового відображення вкладень інвестора у цінні папери можна зробити висновок про ключову роль класифікації фінансових інвестицій.

Наслідками помилок в обліковій класифікації фінансових інвестицій є неправильне застосування методів їх оцінки та некоректне відображення фінансових інвестицій на рахунках обліку. У свою чергу, це призводить до

неповного відображення інвестиційних операцій підприємства-інвестора, викривлення показників фінансової звітності та погіршення ефективності обліково-аналітичного забезпечення підприємства в цілому.

З цього приводу слід відмітити складність і неоднозначність нормативно встановленої класифікації фінансових інвестицій, яка на першому рівні передбачає розподіл фінансових інвестицій за строками утримання інвестором, на другому – за можливістю вільного продажу, а на третьому – за методами оцінки та бухгалтерського обліку, що вимагає від фахівця з обліку володіння повною та достовірною інформацією щодо правовідносин інвестора та інвестованих підприємств.

Водночас, такий розподіл фінансових інвестицій представлений у фінансовій звітності суб'єкта господарювання приватного сектору (крім банків), що вимагає від її користувачів розуміння методології облікового відображення фінансових інвестицій. До речі, така деталізація фінансових інвестицій погіршує рівень аналітичності даних фінансової звітності підприємства-інвестора через неможливість з'ясування економічної природи об'єктів фінансових інвестицій.

В умовах дефіциту якісної вхідної облікової інформації на практиці фахівцям доволі складно вірно класифікувати фінансові інвестиції. Відповідно, такий розподіл фінансових інвестицій не відповідає необхідному рівню інформативності та аналітичності в контексті формування єдиного інформаційного джерела формування управлінських рішень у процесі інвестиційної діяльності підприємств.

Отже, для вирішення завдання наближення існуючої системи облікового відображення фінансових інвестицій до сучасних реалій інвестиційних процесів в країні пріоритетного вирішення вимагають питання вдосконалення облікової класифікації фінансових інвестицій за допомогою першорядного їх розподілу за строками утримання інвестором на довгострокові та поточні фінансові інвестиції. Наступним критерієм класифікації фінансових інвестицій варто обрати економічну природу інвестованих цінних паперів, за якою класифікувати інвестиції підприємства-інвестора у цінні папери на фінансові інвестиції в пайові, боргові, похідні, іпотечні та інші види цінних паперів з відповідним відображенням такої класифікації на синтетичних рахунках обліку.

Для потреб аналітичного обліку фінансові інвестиції слід класифікувати за рівнем впливу підприємства-інвестора на інвестоване підприємство та територіальною приналежністю об'єкта інвестування.

У свою чергу, розкриття інформації про фінансові інвестиції підприємства-інвестора у Балансі (Звіті про фінансовий стан) рекомендуємо здійснювати через деталізацію довгострокових і поточних фінансових інвестицій (крім еквівалентів грошових коштів) на фінансові інвестиції в пайові цінні папери, у т.ч. пов'язаним сторонам, боргові цінні папери, інвестиції у похідні, іпотечні, приватизаційні та товаророзпорядчі цінні папери. У примітках до річної фінансової звітності рекомендуємо деталізувати фінансові інвестиції за статусом (асоційовані, дочірні, спільні тощо) та територіальною приналежністю інвестованого підприємства.

Запропонована класифікація фінансових інвестицій з метою відображення та розкриття інформації про них в обліку та звітності забезпечить існуючі інформаційні потреби користувачів і дозволить отримувати додаткову інформацію про параметри інвестиційної діяльності підприємств-інвесторів за рахунок висвітлення об'єктів їх фінансового інвестування. Це дозволить підвищити ефективність облікового відображення результатів інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

При розробці облікової політики особлива увага приділяється організації документообігу. Графік документообігу в суб'єкта господарювання має сприяти покращенню його облікової роботи, посиленню контрольної функції бухгалтерського обліку, удосконаленню його автоматизації.

Документообіг фінансових інвестицій передбачає чотири етапи:

- 1) надходження фінансових інвестицій;
- 2) переоцінка фінансових інвестицій;
- 3) нарахування та одержання відсотків за фінансовими інвестиціями;
- 4) погашення і реалізація фінансових інвестицій.

Ключовим фактором, який впливає на документальне оформлення фінансових інвестицій, є форма їх випуску (документарна чи недокumentарна). Документарною формою цінних паперів є сертифікат цінних паперів, а недокumentарною – обліковий запис зберігача, який є підтвердженням права власності на цінний папір.

Основним юридичним документом, за яким суб'єкт господарювання може придбати фінансові інвестиції, є договір. По кожному пакету придбаних цінних паперів складається реєстр.

На сьогодні відсутній єдиний уніфікований документ для відображення руху цінних паперів в суб'єкта господарювання. Тому нами було запропоновано використовувати розроблений внутрішній документ – Відомість обліку фінансових інвестицій. Даний документ дозволить з легкістю проаналізувати стан і наявність фінансових інвестицій в суб'єкта господарювання. Така інформація знадобиться при здійсненні нових фінансових інвестицій, а також при аналізі фінансового стану суб'єкта господарювання. З метою подальшої деталізації інформації про наявність фінансових інвестицій в суб'єкта господарювання, керівництво може розробити й інші (більш деталізовані) відомості, у яких буде представлена інформація про строк здійснення фінансових інвестицій, об'єкти інвестування, їх місцезнаходження, дивіденди до отримання, мета придбання фінансових інвестицій, строки повернення тощо.

В українській практиці немає чіткої методики обліку фінансових інвестицій, справедливу вартість яких достовірно визначити неможливо. Тому нами запропоновано обліковий підхід до визначення балансової вартості таких фінансових інвестицій, який ґрунтується на досвіді США, країн ЄС та ін.

Зменшення корисності фінансових інвестицій суб'єкта господарювання означає їх знецінення на ринку цінних паперів, тобто зниження балансової вартості фінансових інвестицій, по яких не фіксується поточна ринкова вартість, нижче розміру економічних вигод від таких інвестицій. В зв'язку з цим є необхідність визначення розрахункової вартості фінансових інвестицій, як різниці між їх вартістю за даними бухгалтерського обліку та сумою зниження вартості.

Принцип обачності, визначений Законом України “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні” як один з ключових принципів бухгалтерського обліку, вимагає розкриття у фінансовій звітності інформації про фінансові інвестиції за ринковою вартістю, якщо вона буде нижче їх балансової вартості.

Для коригування оцінки фінансових інвестицій рекомендуємо створити

резерв під знецінення таких фінансових інвестицій. Такий резерв буде також фінансовим джерелом покриття втрат від можливого продажу цінних паперів на фондовій біржі за ціною, що менша їх балансової вартості. Відповідно, у фінансовій звітності буде відображатися балансова вартість фінансових інвестицій за вирахуванням резерву під їх знецінення.

Характерними прикладами знецінення фінансових інвестицій підприємства є наступні:

- підприємство-емітент цінних паперів оголошено банкрутом з відповідним знеціненням його власних цінних паперів, включаючи цінні папери в позичальника згідно договору позики;
- кон'юнктура ринку подібних цінних паперів при здійсненні угод по цінах нижче їх балансової вартості;
- суттєве зниження надходжень від фінансових інвестицій підприємства у вигляді відсотків чи дивідендів при перспективному дослідженні даного процесу в майбутньому.

Створенню резерву під знецінення фінансових інвестицій має передувати перевірка наявності тенденції стійкого зниження вартості таких фінансових інвестицій. Вона повинна проводитись на звітну дату.

Для формування узагальненої інформації про наявність і рух резерву під знецінення фінансових інвестицій пропонуємо ввести в обліку контрарний регулюючий субрахунок 477 “Резерви під знецінення фінансових інвестицій”. По кредиту даного субрахунку має відображатися створення резервів, а по дебету – їх використання. Сальдо по даному субрахунку відобразатиме залишок резервів від знецінення фінансових інвестицій на кінець звітного періоду.

Аналітичний облік по субрахунку 477 “Резерви під знецінення фінансових інвестицій” рекомендується вести по кожному виду цінних паперів, що оцінюється у фінансовій звітності за принципом обачності.

Створення такого резерву на підприємстві може здійснюватись за рахунок фінансових результатів його діяльності. Планом рахунків для переоцінки фінансових інвестицій передбачений спеціальний субрахунок 975 “Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій”. В бухгалтерському обліку для створення резерву під знецінення фінансових інвестицій має бути

зроблений запис:

Дт 975 “Уцінка необоротних активів і фінансових інвестицій”

Кт 477 “Резерви під знецінення фінансових інвестицій”.

В результаті такого запису балансова вартість фінансових інвестицій, що обліковуються на рахунку 14 “Довгострокові фінансові інвестиції”, не змінюється. При цьому балансова вартість таких інвестицій дорівнює їх ринковій вартості, яка по суті представляє собою різницю між балансовою вартістю фінансових інвестицій та розміром створеного резерву під їх знецінення.

Інформація про залишки резервів під знецінення фінансових інвестицій не підлягає розкриттю у фінансовій звітності. Сальдо субрахунку 477 “Резерви під знецінення фінансових інвестицій” тільки коригує (зменшує) суму статті балансу “Інші фінансові інвестиції”, забезпечуючи таким чином оцінку фінансових інвестицій за ринковими цінами.

Отже, втрати від зменшення корисності фінансових інвестицій подаються у фінансовій звітності в складі інших витрат з одночасним зменшенням балансової вартості таких фінансових інвестицій.

Якщо за результатами звітного року ринкова вартість фінансових інвестицій зросла порівняно із величиною створеного резерву під знецінення фінансових інвестицій, то сума такого резерву має коригуватися до повного списання резерву на інші доходи підприємства. Відповідно, в бухгалтерському обліку, пропонується зробити обліковий запис:

Дт 477 “Резерви під знецінення фінансових інвестицій”

Кт 746 “Інші доходи від звичайної діяльності”.

Сума створеного резерву може коригуватися залежно від зміни ринкової вартості фінансових інвестицій порівняно з їх балансовою вартістю.

При вибутті фінансових інвестицій, розрахункова вартість яких вплинула на розмір резерву під знецінення фінансових інвестицій, необхідно його коригування за рахунок фінансових результатів. Для цього пропонується здійснити такий обліковий запис:

Дт 477 “Резерви під знецінення фінансових інвестицій”

Кт 746 “Інші доходи від звичайної діяльності”

Таке коригування проводиться на звітну дату. Тобто, невикористана

частина резерву перед складанням фінансової звітності приєднується до фінансового результату звітного року. В табл. 3.1 наведені бухгалтерські записи з обліку фінансових інвестицій, що обліковуються за собівартістю з врахуванням зменшення корисності, відповідно до розглянутого вище підходу на прикладі ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький.

Таблиця 3.1 – Бухгалтерські проведення, рекомендовані для застосування в обліку фінансових інвестицій, що оцінюються на звітну дату за собівартістю з врахуванням зменшення корисності на прикладі ПП “Авіценна – С”, м. Хмельницький

Зміст операції	Дебет	Кредит	Сума, грн.
1 Придбано фінансові інвестиції	143	377	50000,00
2 Створено резерв під знецінення фінансових інвестицій	975	477	5000,00
3 Знецінення фінансових інвестицій	477	143	2000,00
4 Списано недовикористану частину резерву звітного року на рахунок доходів підприємства	477	746	3000,00

Інвестиційна діяльність як найризикованіший напрям сучасної підприємницької діяльності потребує ефективного обліково-аналітичного забезпечення як ключового елемента процесу управління діяльністю підприємств. Недосконалість існуючої методології бухгалтерського обліку фінансових інвестицій спричиняє невідповідність облікової інформації практиці інвестиційних процесів, погіршує ефективність облікової інформації в процесах фінансового управління підприємницької діяльності та гальмує розвиток інвестиційних процесів в цілому.

Запропоновані в дипломній роботі напрями удосконалення обліку фінансових інвестицій потребують структурної перебудови процесів облікового подання та розкриття інформації про результати інвестиційної діяльності суб'єкта господарювання.

3.2 Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення капітальних інвестицій

Світова практика відзначає, що капітальні інвестиції є важливим каталізатором виробництва, основою стабільного економічного зростання як окремих господарюючих одиниць.

Щодо класифікації капітальних інвестицій цікавим є практичний досвід підприємств США та ЄС, які групують такі інвестиції залежно від їхньої мети:

1) вимушені інвестиції – спрямовані на захист навколишнього природного середовища, підвищення надійності технологічного обладнання та покращення техніки безпеки на виробництві;

2) інвестиції на підтримання ринкової позиції підприємства, тобто збереження напрацьованої репутації та завоювання нових ринків;

3) інвестиції на відновлення основних засобів виробничого призначення для раціоналізації виробництва;

4) інвестиції, спрямовані на зменшення витрат, підвищення продуктивності праці та рентабельності продукції;

5) інвестиції, спрямовані на підвищення доходів підприємства шляхом підвищення обсягів випуску продукції та нарощення виробничих потужностей;

6) ризиковані інвестиції – інвестиції в розробку інноваційної продукції.

Слід відмітити, що перші чотири класифікаційні групи – це об'єкти внутрішніх інвестицій, а дві останні – зовнішніх інвестицій.

Отже, класифікація капітальних інвестицій залежно від їхньої мети дає змогу:

- краще пізнати глибинну сутність та тип поведінки капітальних інвестицій;

- точніше з'ясувати коло потенційних інвесторів;

- вдаліше спланувати та змоделювати інвестиційні процеси, проекти;

- досягнути прийняття ефективних управлінських рішень щодо капітальних інвестицій;

- забезпечити повноцінний облік, всебічний контроль та системний аналіз капітальних інвестицій тощо.

Важливу роль у системі бухгалтерського обліку капітальних інвестицій відіграють методи їхньої облікової оцінки. Від правильної оцінки капітальних інвестицій залежить об'єктивність відображення доходів, витрат і фінансових результатів суб'єкта господарювання.

Крупка Я. Д. поділяє методи оцінки капітальних інвестицій на консервативні і динамічні. Консервативні методи базуються на облікових даних, тому на момент оцінки є достатньо точними, проте вони не враховують фактор часу, ринкову кон'юнктуру, рівень інфляції тощо. Серед консервативних методів оцінки капітальних інвестицій можна виділити оцінку за історичною собівартістю, первісною і залишковою вартістю, нормативними затратами. До динамічних методів відносять оцінку за справедливою, поточною, чистою та дисконтованою вартістю і за експертною оцінкою. Такі методи оцінки ґрунтуються на ринкових принципах та орієнтуються на майбутні доходи. "... Динамічні методи оцінки капітальних інвестицій є більш пристосованими до перманентних змін ринкового середовища і більш еластичні, ніж консервативні методи" [42, с. 33].

Отже, обліковою політикою суб'єкта господарювання доцільно передбачити методи оцінки капітальних інвестицій з визначенням умов їх застосування.

Основою обліково-аналітичного забезпечення капітальних інвестицій є методологічне підґрунтя, яке враховує вимоги чинної законодавчо-нормативної бази та галузеві особливості діяльності суб'єктів господарювання.

Дослідники виділяють пріоритетність проблем обліку капітальних інвестицій в суб'єктів господарювання:

- "...достовірне і своєчасне відображення у відповідних документах обсягів та об'єктів будівельно-монтажних робіт і витрат на капітальні інвестиції з придбання або створення інших необоротних активів;
- достовірне й об'єктивне формування вартості об'єктів капітального інвестування;
- належне відображення витрат на незавершене будівництво;
- контроль за дотриманням фінансової дисципліни;
- контроль за ощадливим витрачанням матеріальних і трудових ресурсів на будівництво нових об'єктів" [49, с. 11].

Система обліково-аналітичного забезпечення капітальних інвестицій в Україні на перехідному етапі використовувала “затратний” метод, згідно з яким капітальні інвестиції – це витрати на будівництво, розширення, реконструкцію і придбання основних засобів. У фінансовій звітності показники ґрунтувалися тільки на інформації про витрати з подальшою деталізацією за: “...об’єктами будівництва чи придбання, видами затрат (технологічною структурою), напрямками здійснення затрат (відтворювальною структурою), відношенням до встановленого планового завдання, формами і джерелами фінансування капітальних вкладень” [27, с. 165].

Згідно з НП(С)БО, на початковому етапі їх обліку капітальні інвестиції відображаються у фінансовій звітності за первісною вартістю, яка залежить від способу надходження капітальних інвестицій на підприємство.

Слід відмітити, що діюча система бухгалтерського обліку капітальних інвестицій не забезпечує формування повної інформації. Облік витрат на поліпшення основних засобів здійснюється у складі інших капітальних інвестицій, до яких також можна віднести витрати на проектно-пошукові роботи, утримання підрозділів капітального будівництва тощо. Тому, доцільно використовувати окремий субрахунок 156 “Інші капітальні інвестиції” з подальшою деталізацією на рівні аналітичного обліку. Інформація про витрати на проведення ремонтних робіт відображається згідно висновків технічних служб суб’єкта господарювання про наявність чи відсутність поліпшень, які призводять до збільшення майбутніх економічних вигід. Такі витрати рекомендується обліковувати в складі інших капітальних інвестицій на субрахунку 1561 “Витрати на поліпшення основних засобів”.

Згідно з чинним Планом рахунків, об’єктами обліку капітальних інвестицій є капітальне будівництво, основні засоби та інші необоротні матеріальні активи, інвестиційна нерухомість, нематеріальні активи, довгострокові біологічні активи. Спеціалізованого НП(С)БО для визнання і обліку капітальних інвестицій наразі не розроблено, тому методологічні засади обліку капітальних інвестицій та розкриття інформації про них у фінансовій звітності визначаються різними НП(С)БО, залежно від їхніх об’єктів.

Практика засвідчує, що витрати на модернізацію основних засобів часто неможливо ідентифікувати через відсутність окремого субрахунку, що

ускладнює відображення таких капітальних інвестицій у статистичній звітності “Капітальні інвестиції”. Інструкція щодо заповнення форм державних статистичних спостережень “Капітальні інвестиції” передбачає відображати “...витрати, пов’язані з поліпшенням об’єкта, що призводить до збільшення майбутніх економічних вигід, первинно очікуваних від використання об’єкта, і на суму яких збільшується первісна вартість основних засобів (капітальний ремонт будівель, споруд, машин та обладнання)” [14]. Окремо необхідно відобразити суму витрат на ремонт будівлі як об’єкта основних засобів, що складно зробити при існуючій методології обліку капітальних інвестицій.

Витрати на проектно-пошукові роботи, а також ремонт, модернізацію, поліпшення основних засобів передбачено розкривати також і в Переліку додаткових статей фінансової звітності. Однак вони відображаються загальною сумою в складі капітальних інвестицій. Ідентифікація витрат на ремонт і поліпшення основних засобів ускладнена ще й тим, що складно виділити майбутні економічні вигоди.

Нестеренко І. В. окреслено “...напрямки удосконалення обліково-аналітичного забезпечення капітальних інвестицій: конкретизація рахунків обліку для операцій з обліку капітальних інвестицій (виокремлення рахунків третього, четвертого та інших порядків для відображення відтворювальної, технологічної структури, елементів витрат та ведення пооб’єктного обліку), виокремлення позабалансового рахунку для нагромадження інформації про джерела їх фінансування, організація управлінського обліку реалізації інвестиційного проєкту” [50, с. 68].

Пропонуємо при нарахуванні амортизації основних засобів, отриманих у фінансову оренду, використовувати субрахунок 136 “Знос необоротних активів у фінансовій оренді” та позабалансовий рахунок 09 “Амортизаційні відрахування”. Відповідно, в обліку мають бути здійснені наступні записи:

1. Отримано об’єкт основних засобів у фінансову оренду:

Дт 15 “Капітальні інвестиції”

Кт 531 “Зобов’язання з фінансової оренди”.

2. Введено об’єкт основних засобів, отриманий у фінансову оренду, в експлуатацію:

Дт 10 “Основні засоби”

Кт “Капітальні інвестиції”.

3. Нараховано амортизацію основного засобу, отриманого у фінансову оренду:

Дт 23 “Виробництво”,

Дт 91 “Загальновиробничі витрати”,

Дт 92 “Адміністративні витрати”,

Дт 93 “Витрати на збут”

Кт 136 “Знос необоротних активів у фінансовій оренді”.

Фінансування капітальних інвестицій може здійснюватись за рахунок власних і позикових коштів. Власні кошти можуть акумулюватися у спеціально створеному за рахунок нерозподіленого прибутку фонді, зокрема фонді фінансування капітальних інвестицій.

Пропонуємо операції зі створення даного фонду відображати наступними бухгалтерськими проведеннями:

Дт 443 “Прибуток, використаний у звітному періоді”

Кт 426 “Фонд фінансування капітальних інвестицій”.

Оскільки по факту на рахунках 74, 97 і 793 обліковуються доходи, витрати і фінансові результати, які за своїм змістом, структурою субрахунків пов’язані саме з інвестиційною діяльністю, доцільно було б врахувати це у самій назві цих рахунків. Зокрема, пропонуємо використовувати такі назви:

– рахунок 74 “Доходи від інвестиційної діяльності”,

– субрахунок 746 “Інші доходи від інвестиційної діяльності”.

– рахунок 97 “Витрати інвестиційної діяльності”,

– субрахунок 977 “Інші витрати інвестиційної діяльності”.

– субрахунок 793 “Результат інвестиційної діяльності”.

З метою удосконалення обліку капітальних інвестицій пропонуємо модель обліково-аналітичного забезпечення для визначення потреби в капітальних інвестиціях, яка передбачає технологічну та програмну підготовку обліково-економічної інформації за змістом, формою та параметрами, технічними засобами, а також формування автоматизованої системи обробки інформації. Отримана в такий спосіб інформація використовується для формування автоматизованого банку даних та систематизації облікової інформації з метою прийняття ефективних управлінських рішень (рис. 3.1).

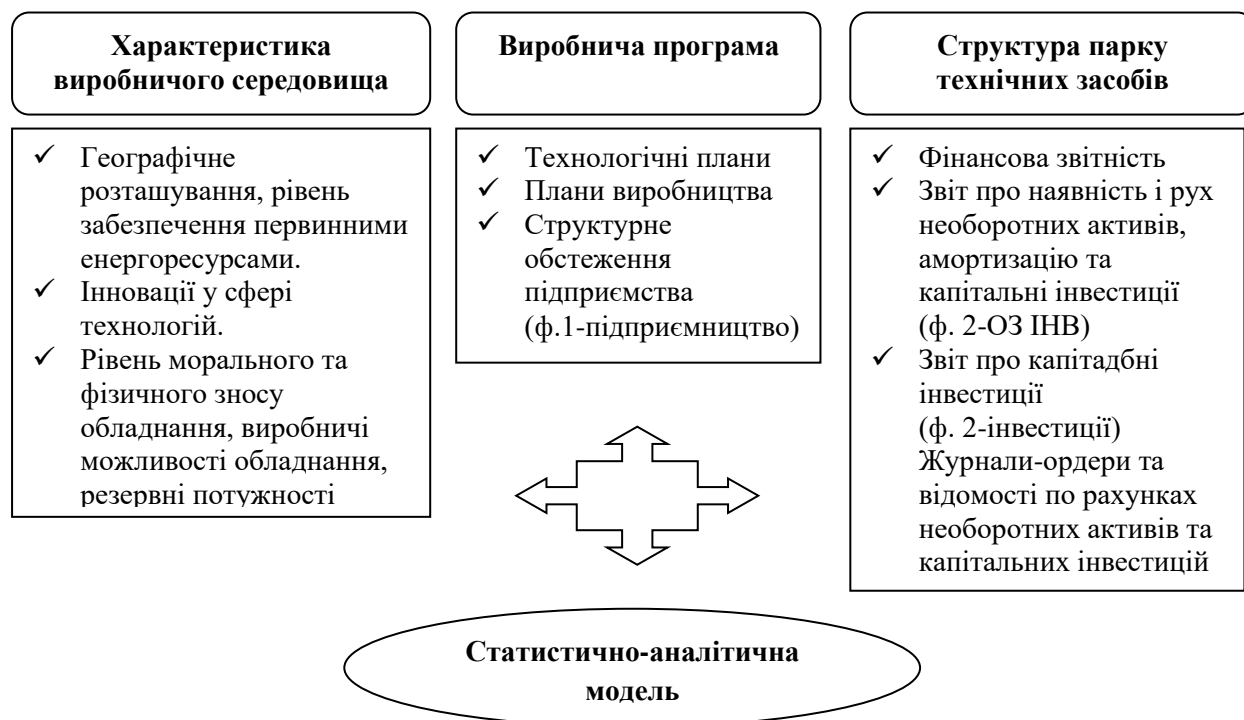

Рисунок 3.1 – Модель обліково-аналітичного забезпечення щодо визначення потреби в капітальних інвестиціях

У даній моделі враховуються фінансові аспекти інвестиційного процесу та технічні характеристики об'єктів необоротних активів. Блок “Характеристика виробничого середовища” включає таку інформацію: географічне розташування, рівень забезпечення первинними енергоресурсами, інновації у сфері технологій, рівень морального та фізичного зносу обладнання, виробничі можливості обладнання, резервні потужності.

Блок “Виробнича програма” передбачає розроблення технологічних карт, планів виробництва тощо. На наступному етапі, з метою узгодження параметрів технічного оснащення із характеристиками виробничих планів розроблено алгоритм статистично-аналітичної моделі.

Для узагальнення інформації про потребу в капітальних інвестиціях пропонуємо відображати її на позабалансовому рахунку 04 “Непередбачувані активи” / 043 “Потреба у капітальних інвестиціях”. З метою використання керівництвом суб'єкта господарювання інформації, отриманої під час визначення потреби в капітальних інвестиціях, для прийняття управлінських

рішень щодо переоснащення матеріально-технічної бази суб'єкта господарювання й пошуку необхідних резервів інвестицій, доцільно подавати таку інформацію окремим рядком у Примітках до річної фінансової звітності. Водночас, для накопичення коштів, які в перспективі будуть використані як інвестиційний ресурс, пропонуємо використовувати субрахунок 479 “Забезпечення інвестицій у непередбачувані активи”.

Тобто, розглянута модель дозволяє визначати потребу в капітальних інвестиціях не тільки у грошову виразі, а й обирати оптимальні виробничі характеристики необоротних активів, що дозволить скоротити нецільові витрати на їх придбання.

З метою найбільш повного відображення облікової інформації пропонуємо визначити перелік тих показників фінансової звітності, на які звертають увагу управлінський персонал суб'єкта господарювання та потенційні інвестори. Важливо організувати збір облікової інформації за кожним об'єктом для визначення ступеня ефективності використання певних видів ресурсів та здійснення виробничих процесів. Така інформація забезпечить керівництво достовірними даними для прийняття ефективних управлінських рішень та підвищить ступінь довіри користувачів облікової інформації до суб'єкта господарювання при інвестуванні капіталу в його розвиток. До того ж, слід врахувати загальні тенденції і фактори, які суттєво впливають на виробничо-фінансову діяльність, а, отже, на обліково-аналітичні процеси.

ВИСНОВКИ

У сучасних умовах здійснення операцій фінансово-інвестиційного циклу вимагає залучення великої кількості ресурсів, зокрема фінансових. В умовах обмеженості власних фінансових ресурсів у суб'єктів господарювання виникає необхідність пошуку нових джерел фінансування інвестиційних потреб, що сприятиме їх економічному зростанню та інвестиційній привабливості.

Предметом дослідження визначено теоретичні та практичні аспекти обліку, аудиту і оподаткування операцій фінансово-інвестиційного циклу.

Фінансово-інвестиційний цикл охоплює досить широкий спектр господарських операцій підприємства. Умовно їх можна поділити на три групи:

- господарські операції з необоротними активами та поточними фінансовими інвестиціями;
- господарські операції, пов'язані із рухом статей власного капіталу;
- господарські операції, пов'язані із залученням позикового фінансового капіталу.

Формування інформаційної системи обліку на підприємстві реалізується шляхом стандартизації загальних та уніфікованих методичних основ, які забезпечують управлінський персонал якісною та достовірною інформацією з метою ефективного управління фінансово-господарською діяльністю підприємства. Законодавство України визначає правові основи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в Україні, які застосовуються всіма юридичними особами незалежно від їх організаційно-правової форми та форми власності. Керівник суб'єкта господарювання несе відповідальність за організацію бухгалтерського обліку на підприємстві та реєстрацію фактів господарської діяльності, зберігання первинної документації, облікових реєстрів та фінансової звітності.

Об'єктом дослідження є система бухгалтерського обліку, аудиту і оподаткування у ПП "Авіценна – С", м. Хмельницький.

ПП "Авіценна – С" є платоспроможним, оскільки сума його оборотних активів перевищує суму поточних зобов'язань. У Підприємства достатньо коштів для розрахунків за кредиторською заборгованістю, що потребує

негайного погашення (розрахунки з бюджетом, з оплати праці, за товари, роботи, послуги), прострочена кредиторська заборгованість незначна. Значення показників ліквідності і платоспроможності ПП Підприємства переважно відповідають нормативним значенням. Показники фінансової стійкості Підприємства свідчать про погіршення його фінансової стійкості у зв'язку із зростанням позичкового капіталу. Підприємство залежить від зовнішніх кредиторів, запаси та витрати повністю не покриваються власними ресурсами.

Погіршення показників прибутковості ПП “Авіценна – С” у 2020 році обґрунтовано падінням виручки від реалізації товарів (робіт, послуг) та інших операційних доходів. У 2021 році показники прибутковості Підприємства суттєво покращилися за рахунок зростання чистого прибутку.

Проблемним питанням при визнанні капітальних інвестицій на поліпшення об'єктів основних засобів та інших необоротних активів є їх оцінка в контексті економічних вигод. В НП(С)БО відсутнє роз'яснення, що таке “економічна вигода, яка потенційно може призвести в майбутньому до збільшення строку корисного використання об'єкта необоротних активів”. Відповідно, питання віднесення витрат на поліпшення до первісної вартості об'єкта або ж списання їх на витрати поточного періоду, є предметом професійного судження управлінського персоналу.

Окремого рахунку для ведення обліку витрат на поліпшення основних засобів, що збільшують первісну вартість об'єкта, не передбачено. Тому такі витрати відображаються на рахунок 15 “Капітальні інвестиції” з подальшим віднесенням їх до первісної вартості об'єкта (рахунок 10 “Основні засоби”).

Джерела фінансування інвестиційних процесів:

- кошти, залучені у фінансово-кредитних установ;
- державне фінансування від місцевих та державних бюджетів;
- фінансово-інвестиційні ресурси, залучені на умовах спільної діяльності;
- власні кошти підприємства.

Ключові аспекти дослідження аудитором елементів облікової політики щодо операцій фінансово-інвестиційного циклу:

- порядок визначення строків корисного використання основних засобів, нематеріальних активів;

- методи нарахування амортизації основних засобів, малоцінних необоротних матеріальних активів, нематеріальних активів;
- вартісний критерій для визнання основних засобів та малоцінних необоротних матеріальних активів;
- поріг суттєвості для переоцінки основних засобів;
- критерії визнання кваліфікаційного активу;
- порядок капіталізації фінансових витрат, пов'язаних зі створенням кваліфікаційного активу;
- критерії визнання інвестиційної нерухомості;
- методи оцінки інвестиційної нерухомості.

Для вирішення завдання наближення існуючої системи облікового відображення фінансових інвестицій до сучасних реалій інвестиційних процесів в країні пріоритетного вирішення вимагають питання вдосконалення облікової класифікації фінансових інвестицій за допомогою першорядного їх розподілу за строками утримання інвестором на довгострокові та поточні фінансові інвестиції. Наступним критерієм класифікації фінансових інвестицій варто обрати економічну природу інвестованих цінних паперів, за якою класифікувати інвестиції підприємства-інвестора у цінні папери на фінансові інвестиції в пайові, боргові, похідні, іпотечні та інші види цінних паперів з відповідним відображенням такої класифікації на синтетичних рахунках обліку. Для потреб аналітичного обліку фінансові інвестиції слід класифікувати за рівнем впливу підприємства-інвестора на інвестоване підприємство та територіальною приналежністю об'єкта інвестування.

На сьогодні відсутній єдиний уніфікований документ для відображення руху цінних паперів в суб'єкта господарювання. Тому в дипломній роботі було запропоновано використовувати розроблений внутрішній документ – Відомість обліку фінансових інвестицій. Даний документ дозволить з легкістю проаналізувати стан і наявність фінансових інвестицій в суб'єкта господарювання. Така інформація знадобиться при здійсненні нових фінансових інвестицій, а також при аналізі фінансового стану суб'єкта господарювання.

Для коригування оцінки фінансових інвестицій рекомендовано створити резерв під знецінення таких фінансових інвестицій. Такий резерв буде також

фінансовим джерелом покриття втрат від можливого продажу цінних паперів на фондовій біржі за ціною, що менша їх балансової вартості. Відповідно, у фінансовій звітності буде відображатися балансова вартість фінансових інвестицій за вирахуванням резерву під їх знецінення.

Для формування узагальненої інформації про наявність і рух резерву під знецінення фінансових інвестицій запропоновано ввести в обліку контрарний регулюючий субрахунок 477 “Резерви під знецінення фінансових інвестицій”. По кредиту даного субрахунку має відображатися створення резервів, а по дебету – їх використання. Сальдо по даному субрахунку відображатиме залишок резервів від знецінення фінансових інвестицій на кінець звітного періоду.

Діюча система бухгалтерського обліку капітальних інвестицій не забезпечує формування повної інформації. Облік витрат на поліпшення основних засобів здійснюється у складі інших капітальних інвестицій, до яких також можна віднести витрати на проектно-пошукові роботи, утримання підрозділів капітального будівництва тощо. Тому дослідженням запропоновано використовувати окремий субрахунок 156 “Інші капітальні інвестиції” з подальшою деталізацією на рівні аналітичного обліку. Інформація про витрати на проведення ремонтних робіт відображається згідно висновків технічних служб суб’єкта господарювання про наявність чи відсутність поліпшень, які призводять до збільшення майбутніх економічних вигід. Такі витрати рекомендується обліковувати в складі інших капітальних інвестицій на субрахунку 1561 “Витрати на поліпшення основних засобів”.

В дипломній роботі запропоновано при нарахуванні амортизації основних засобів, отриманих у фінансову оренду, використовувати субрахунок 136 “Знос необоротних активів у фінансовій оренді” та позабалансовий рахунок 09 “Амортизаційні відрахування”.

З метою удосконалення обліку капітальних інвестицій запропоновано модель обліково-аналітичного забезпечення для визначення потреби в капітальних інвестиціях, яка передбачає технологічну та програмну підготовку обліково-економічної інформації за змістом, формою та параметрами, технічними засобами, а також формування автоматизованої системи обробки інформації.

ПЕРЕЛІК ДЖЕРЕЛ ПОСИЛАННЯ

- 1 Бюджетний кодекс України [Електронний ресурс] : закон (№ 2456-VI) : [прийнято Верховною Радою України 08.07.2010] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2456-17/ed20150920#Text> (дата звернення: 13.10.2022).
- 2 Господарський кодекс України [Електронний ресурс] : закон (№ 436-IV) : [прийнято Верховною Радою України 16.01.2003] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?Nreg=435-15> (дата звернення: 13.10.2022).
- 3 Митний кодекс України [Електронний ресурс] : закон (№ 4495-IV) : [прийнято Верховною Радою України 13.03.2012] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17#Text> (дата звернення: 13.10.2022).
- 4 Податковий кодекс України [Текст] : закон (№ 2755-VI) : [прийнято Верховною Радою України 02.10.2010] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17#Text> (дата звернення: 13.10.2022).
- 5 Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність : закон (№ 2258-VIII) : [прийнято Верх. Радою 21 груд. 2017 р. : за станом на 15 жовт. 2022 р.] [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19#Text> (дата звернення: 15.10.2022).
- 6 Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні : закон (№ 996-XIV) : [прийнято Верх. Радою 16 липн. 1999 р. : за станом на 15 жовт. 2022 р.] [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/996-14#Text> (дата звернення: 15.10.2022).
- 7 Про інвестиційну діяльність : закон (№ 1560-XI) : [прийнято Верх. Радою 18 верес. 1991 р. : за станом на 15 жовт. 2022 р.] [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/1560-12> (дата звернення: 15.10.2022).

- 8 Про режим іноземного інвестування : закон (№ 93/96-ВР) : [прийнято Верх. Радою 19 берез. 1996 р. : за станом на 15 жовт. 2022 р.] [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/93/96-вр#Text> (дата звернення: 15.10.2022).
- 9 Про стимулювання інвестиційної діяльності у пріоритетних галузях економіки з метою створення нових робочих місць : закон (№ 5205-VI) : [прийнято Верх. Радою 06 верес. 2012 р. : за станом на 15 жовт. 2022 р.] [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5205-17#Text> (дата звернення: 15.10.2022).
- 10 Про фінансово-кредитні механізми і управління майном при будівництві житла та операціях з нерухомістю : закон (978-IV) : [прийнято Верх. Радою 19 черв. 2003 р. : за станом на 15 жовт. 2022 р.] [Електронний ресурс] / Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/978-15#Text> (дата звернення: 15.10.2022).
- 11 Міжнародні стандарти фінансової звітності [Електронний ресурс] : [прийнято Радою з МСБО] / пер. з англ. 2020 р. // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-finansovoi-zvitnosti> (дата звернення: 13.10.2022).
- 12 Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг: Видання 2016-2017 рр. [Електронний ресурс] : [прийнято Радою з МСАНВ] / пер. з англ. 2018-2022 рр. // Офіційний сайт Міністерства фінансів України. – Режим доступу: <https://mof.gov.ua/uk/mizhnarodni-standarti-audit> (дата звернення: 13.10.2022).
- 13 Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку [Електронний ресурс] : накази : [затверджено Міністерством фінансів України] // Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/SH000099.html (дата звернення: 13.10.2022).
- 14 Інструкція щодо заповнення форм державних статистичних спостережень № 2-інвестиції (річна) “Капітальні інвестиції” та № 2-інвестиції

- (квартальна) обліку [Електронний ресурс] : наказ (№ 436) : [затверджено Державним комітетом статистики України 10.11.2008] // Режим доступу: www.zakon.rada.gov.ua (дата звернення: 13.10.2022).
- 15 Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів [Електронний ресурс] : наказ (№ 561) : [затверджено Міністерством фінансів України 30.09.2003] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0561201-03#Text> (дата звернення: 13.10.2022).
- 16 Про затвердження Методичних рекомендацій щодо заповнення форм фінансової звітності [Електронний ресурс] : наказ (№ 433) : [затверджено Міністерством фінансів України 28.03.2013] // Офіційний сайт Верховної Ради України. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0433201-13#Text> (дата звернення: 13.10.2022).
- 17 Аніщенко Н.М. Фінансова звітність в системі управління фінансовими інвестиціями [Текст] / Н.М. Аніщенко // Розвиток системи обліку, аналізу та аудиту в Україні: теорія, методологія, організація: збірник тез доповідей учасників 4-ї міжнародної наукової конференції, присвяченої пам'яті д. е. н., професора, заслуженого діяча науки та техніки України Олексія Сергійовича Бородкіна Держкомстат України, Держ. акад. статистики, обліку та аудиту; Ред. кол. : І. І. Пилипенко (голов ред.) та ін. – К. : ДП “Інформаційно-аналітичне агентство”, 2008 – 139 с.
- 18 Бард В.С. Финансово-инвестиционный комплекс [монография] / В.С. Бард. – Харьков : ИД “Фактор”, 1998. – 320 с.
- 19 Бланк И.А. Инвестиционный менеджмент [учебный курс] / И.А. Бланк. – К. : ЭльгаН, НикаЦентр, 2001. – 448 с.
- 20 Белінська С.М. Особливості процесу експлуатації необоротних активів / С.М. Белінська, Т.А. Белінська // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 14. – С. 37–40.
- 21 Бліхар М. Фінансово-правова природа відносин, що виникають у процесі здійснення інвестиційної діяльності / М. Бліхар // Підприємництво, господарство і право. – 2019. – № 11. – С. 201–206.
- 22 Вакалюк В.А. Правове регулювання інвестиційної діяльності в Україні // Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. –

2017. – Вип. 16. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global-national.in.ua/archive/16-2017/26.pdf>. (дата звернення: 15.10.2022).
- 23 Воськало Н.М. Особливості відображення в обліку та звітності інформації про необоротні активи / Н.М. Воськало // Науковий вісник Ужгородського університету. Серія «Економіка». – 2015. – Вип. 1. Т.2. – С. 317–320.
- 24 Гавриловський О.С. Поняття «необоротні активи» в обліковій практиці / О.С. Гавриловський, Ю.В. Сташенко // Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2017. – № 19. – С. 498–502.
- 25 Гнатюк А.А. Новий погляд на класифікацію необоротних матеріальних активів в умовах кризи / А.А. Гнатюк // Modern Economics. – 2021. – № 25. – С. 46–51.
- 26 Гончар Л.В. Оцінка основних засобів як об'єкта інвестиційно-орієнтованого управління / Л.В. Гончар, С.О. Гарна // Інноваційна економіка. – 2013. – № 7. – С. 302–305.
- 27 Даньків Й.Я. Історія та еволюція обліку інвестиційних процесів / Й.Я. Даньків, М.Я. Остап'юк // Науковий вісник Ужгородського національного університету. – 2014. – № 4. – С. 163–168.
- 28 Деньга С.М. Облік інвестицій / С.М. Деньга // Бухгалтерський облік і аудит. – 2014. – № 12. – С. 3–16.
- 29 Дерій В.А. Облік і аналіз капітальних інвестицій для забезпечення розвитку процесу виробництва / В.А. Дерій, Т.Г. Камінська // Проблеми економіки. – 2015. – № 3. – С. 258–266.
- 30 Дмитренко І.М. Методологічні засади обліку нематеріальних активів з погляду національних та міжнародних стандартів / І.М. Дмитренко, Р.О. Костирко, В.П. Бондар // Статистика України. – 2018. – № 4. – С. 111–120.
- 31 Дмитрук Б.П. Особливості та напрямки забезпечення облікової політики необоротних активів в обліку і оподаткуванні / Б.П. Дмитрук, Л.М. Германенко, Н.М. Светлова // Економіка та суспільство. – 2021. – Вип. № 30. – С. 20-27.
- 32 Довгань П.О. Основи класифікації необоротних активів та підходи до їх удосконалення // Агросвіт. – 2021. – № 11. – С. 73–81.
- 33 Дорош О.Б. Основні завдання та напрями аудиту фінансової діяльності

- підприємства [Електронний ресурс] / О.Б. Дорош. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Menedzhment/2009_12/Doroch.htm (дата звернення: 13.10.2022).
- 34 Дутова Н.В. Організація обліку фінансових інвестицій на підприємстві / Н.В. Дутова, А.О. Щербіна // Економіка і суспільство. – 2018. – Вип. 16. – С. 901–907.
- 35 Єлісеєва О.К. Управління дебіторською заборгованістю та фактори впливу на її якість / О.К. Єлісеєва, В.С. Белозерцев // European Journal of Management Issues. – 2021. – № 29. – С. 3–11. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://midnu.dp.ua/index.php/MI/article/view/292> (дата звернення: 13.10.2022).
- 36 Жигайло Т.П. Організація обліку фінансових інвестицій на підприємствах / Т.П. Жигайло. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://naub.oa.edu.ua/2016/організація-обліку-фінансових-інвес-5/> (дата звернення: 13.10.2022).
- 37 Жук В.М. Облікові технології у забезпеченні інвестиційної привабливості та фінансової безпеки сільськогосподарських підприємств. / В.М. Жук, Ю.С. Бездушна, О.С. Вдовенко // Облік і фінанси. – 2013. – № 4. – С. 32–38.
- 38 Здирко Н.Г. Теоретична сутність та класифікація необоротних матеріальних активів / Н.Г. Здирко, О.І. Черешневий // Економіка АПК. – 2020. – № 12. – С. 29–37.
- 39 Ігнатюк В.В. Сучасні джерела фінансування Інвестиційних потреб підприємства / В.В. Ігнатюк, Ю.А. Малахова, В.М. Сукманюк // Приазовський економічний вісник. – 2020. – Вип. 2. – С.98–102.
- 40 Инвестиционный менеджмент [уч. пособие] [Л. Гончаренко, Л. Олейников, В. Березин, С. Георгиевская, Т. Новикова, А. Симонов, А. Георгадзе]. – К. : КНОРУС, 2005 – 296 с.
- 41 Коваль Н.І. Облікове забезпечення фінансової діяльності аграрних підприємств. / Н.І. Коваль // Облік і фінанси АПК: освітній портал. – 2022 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://magazine.faaf.org.ua/oblikove-zabezpechennya-finansovoi-diyalnosti-agrarnih-pidpriemstv.html> (дата звернення: 13.10.2022).

- 42 Крупка Я.Д. Облік інвестицій : монографія / Я.Д. Крупка. – Тернопіль : Економічна думка, 2001. – 302 с.
- 43 Крупка Я.Д. Облік, оподаткування і правове регулювання інвестиційно-інноваційної діяльності : навчальний посібник / Я.Д. Крупка, С.В. Питель, І.В. Мельничук. – 3-тє вид., перероб. і доп. – Тернопіль : Крок, 2017. – 264 с.
- 44 Кудря Я.В. Управління інвестиційними ризиками промислових підприємств : монографія; ДУ “Інститут регіональних досліджень імені М.І. Долишнього НАН України”; наук. редактор д.е.н., проф. С. О. Іщук. – Львів, 2019. – 174 с.
- 45 Лайко О.І. Трансформація концепції дослідження інвестиційних процесів / О.І. Лайко // Вісник соціально-економічних досліджень. – 2013. – Вип. 1. – С. 220–229.
- 46 Лисяк Є. Організація обліку фінансових інвестицій / Є. Лисяк, В. Белозерцев // Innovation and Sustainability. – 2022. – № 2. – С. 78–83.
- 47 Майорова Т.В. Капітальні інвестиції: сутність та проблеми реалізації в кризових умовах / Т.В. Майорова, В.В. Крук, Я.В. Шевчук // Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 21. – С. 12–16.
- 48 Макаренко А.П. Організація і методика обліку та аудиту фінансових інвестицій: навч.-метод. посібник / А.П. Макаренко, Т.О. Меліхова, Г.М. Бескоста. – Запоріжжя : ЗДІА, 2015. – 190 с.
- 49 Мороз О.В. Облік реальних інвестицій та методичні основи аналізування інвестиційного процесу: проблемні питання / О.В. Мороз, Н.П. Карачина, А.В. Вітюк, О.П. Жгун // Інвестиції: практика та досвід. – 2017. – № 8. – С. 9-14.
- 50 Нестеренко І.В. Актуальні проблеми обліку та аудиту інвестиційної діяльності підприємства / І.В. Нестеренко // Економічна стратегія і перспективи розвитку сфери торгівлі та послуг. – 2011. – Вип. 2. – С. 61–68.
- 51 Сергєєва Н.В. Удосконалення обліково-аналітичного забезпечення капітальних інвестицій в сільськогосподарських підприємствах / Н.В. Сергєєва // Економіка АПК. – 2020. – № 6. – С. 122–130.
- 52 Сломчинська С.О. Особливості ідентифікації та визнання інвестиційної

- нерухомості в обліку / С.О. Сломчинська // Інвестиції: практика та досвід. – 2018. – № 21. – С. 65–71.
- 53 Стрельников Р.М. Удосконалення системи бухгалтерського обліку капітальних інвестицій в умовах впровадження міжнародних стандартів / Р.М. Стрельников // Причорноморські економічні студії. – 2018. – Вип. 28-2. – С. 147–151.
- 54 Сук Л.К. Бухгалтерський облік [Текст] : навчальний посібник / Л.К. Сук, П.Л. Сук [2-ге вид., перероб і доп.]. – К. : Знання, 2008. – 507 с.
- 55 Сусіденко Ю.В. Регулювання обліково-контрольного забезпечення необоротними активами підприємства / Ю.В. Сусіденко // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. – Вип. 5. – С. 155–159.
- 56 Терещенко О.О. Фінансова діяльність суб'єктів господарювання: навчальний посібник / О.О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2003. – 554 с.
- 57 Тріпак М. Фінансові інвестиції у системі бухгалтерського обліку / М. Тріпак, О. Лаврук // Економічний аналіз. – 2020. – № 3. – Том 3. – С. 197–204.
- 58 Тюхтій М.П. Місце і роль необоротних активів у системі кругообігу капіталу підприємства / М.П. Тюхтій, В.О. Староверов // Економічний вісник Запорізької державної інженерної академії. – 2016. – Вип. 5–2. – С. 22–26.
- 59 Фінанси підприємств : підручник / [А.М. Поддєрьогін, М.Д. Білик, Л.Д. Буряк та ін.]; Кер. авт. кол. і наук. ред. проф. А.М. Поддєрьогін. – 7-е вид. – К. : КНЕУ, 2008. – 546 с.
- 60 Хорунжак Н.М. Понятійна сутність необоротних активів і проблеми її ідентифікації / Хорунжак Н.М., Рогожкіна В.В. // Глобальні та національні проблеми економіки. Миколаївський національний університет імені В.О. Сухомлинського. – 2017. – № 19. – С. 554–560 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://global&natio&nal.in.ua/archive/19&2017/107.pdf> (дата звернення: 13.10.2022).
- 61 Чубенко М.І. Роль обліку операцій фінансово-інвестиційного циклу в системі економічної безпеки суб'єкта господарювання / М.І. Чубенко, Н.А. Пономарьова // Матеріали I Всеукраїнської науково-практичної конференції, присвяченої пам'яті проф. Войнаренка Михайла Петровича

- “Фінансово-економічна платформа парадигмальних змін повоєнного розвитку України”. – м. Хмельницький, 27-28 жовтня 2022 р. – Хмельницький : ХНУ, 2022. – С. 271-273.
- 62 Шепелюк В.А. Національні та міжнародні стандарти з обліку фінансових інвестицій: відмінності, недоліки, шляхи гармонізації / В.А. Шепелюк // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. – Вип. 2. – С. 302–307.
- 63 Ярмолюк О.Ф. Особливості ідентифікації капітальних інвестицій в бухгалтерському обліку / О.Ф. Ярмолюк, О.М. Дмитренко // Ефективна економіка. – 2020. – № 9. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.economy.nayka.com.ua/pdf/9_2020/60.pdf (дата звернення: 13.10.2022).